

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Факультет педагогіки та психології
Кафедра української мови і літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ О. А. Кузнецова

27 серпня 2019 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЕТНОЛІНГВІСТИКА ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЯ

Ступінь магістра

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність 014 «Середня освіта»

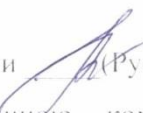
014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

освітня програма Українська мова і література

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Рускуліс Лілія Володимирівна, доцент кафедри української мови і літератури, кандидат педагогічних наук, доцент.

Програму схвалено на засіданні кафедри української мови і літератури
Протокол від "27" серпня 2019 року № 1

Завідувачка кафедри української мови і літератури (Рускуліс Л. В.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією факультету педагогіки та психології

Протокол від "27" серпня 2019 року № 1

Голова навчально-методичної комісії (Чугуєва І. С.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету

Протокол від "27" серпня 2019 року № 14

Голова навчально-методичної комісії університету (Кузнєцова О. А.)

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Етнолінгвістика та лінгвокультурологія» складена Рускуліс Л. В. відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності 014. Середня освіта (Українська мова і література).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: методична система викладання української мови у вищих та спеціальних навчальних закладах.

Міждисциплінарні зв'язки: лінгвістика, психологія, педагогіка, філософія.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: осмислити роль мови у формуванні етнічних спільнот, з'ясувати методологічне підґрунтя інтерпретації етномовних явищ, сформулювати уявлення про мовну картину світу.

Завдання курсу:

- 1.З'ясувати місце і роль етнолінгвістики в колі лінгвістичних і нелінгвістичних дисциплін; значення етнолінгвістики для українознавчих досліджень, методи етнолінгвістики. Визначити базові концепти етнолінгвістики.
- 2.Схарактеризувати лінгвокультурологію як новітній напрям мовознавства, шляхи її розвитку.
- 3.Дослідити історію виникнення етнолінгвістики, проблеми сучасної української етнолінгвістики.
- 4.Розглянути питання формування етносів та мов. Співвідношення етносів та мов. Проаналізувати проблеми співвідношення й узаємозв'язку мови – етносу – культури. З'ясувати функції мови.
- 5.Визначити основні аспекти мовної політики та інформаційної мовної політики. Розмежувати поняття «державна мова», «офіційна мова», «рідна мова», «національна мова» та ін.
- 6.Схарактеризувати основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики (символ, поняття, концепт).
- 7.Навчитися проводити лінгвістичний аналіз тексту з точки зору походження та уживаності лексики.
- 8.Ознайомитися з процесами впливу на мовну структуру міфології, психології, звичаїв, побуту, вірувань, обрядів, загальної культури й менталітету етносу, з'ясувати роль прецедентних текстів.

Передумови для вивчення дисципліни: курс тісно пов'язаний із теоретичними проблемами лінгвофілософії, етнології, когнітивної лінгвістики та лінгвоконцептології, фольклору, давньої української літератури, історії української літератури, історії, журналістики.

Навчальна дисципліна складається з 4-х кредитів.

Результати навчання:

Студіювати магістральні напрями лінгвістичних досліджень кінця XX – початку XXI ст., етнолінгвістику й лінгвокультурологію як галузі сучасної лінгвістики; орієнтуватися в сучасних етнолінгвістичних теоріях; оволодіти навичками етнолінгвістичного аналізу текстів різних жанрів; творчо осмислювати сутність та перспективи подальшого розвитку етнолінгвістичної науки.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні: володіє розвиненою культурою мислення, умінням ясно й логічно висловлювати свої думки; володіє знаннями з основних напрямків, закономірностей, змісту і форм наукової діяльності, методів планування, організації та керування науковою творчістю, роботою наукових колективів; володіє мовою як пізнавальним знаряддям кодування та трансформації знань; володіє всіма видами мовленнєвої діяльності (говоріння, читання, письмо, аудіювання) на базі достатнього обсягу знань з фонетики, граматики, лексики, орфографії, пунктуації та лінгвоукраїнознавства; має сформовані вміння та навички здійснювати мовленнєву діяльність, зумовлену комунікативною метою; має навички створення словникових статей; розвиває навички самостійного опанування нових знань; уміє

працювати з довідковою літературою, різнотипними словниками, електронними базами даних, системами інформаційного пошуку.

ІІ. Фахові: орієнтується в актуальних проблемах сучасної лінгвістики загалом та в колі проблем етнолінгвістики й лінгвокультурології; досліджує мову в аспекті культури носіїв національної мови; з'ясовує актуальні проблеми сучасної мовної політики та інформаційної політики; виконує етнолінгвістичний аналіз текстів; інтерпретує етнотексти, осмисливши лексичний склад української мови.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Кредит 1. Етнолінгвістика як наука та навчальна дисципліна.

Тема 1. Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Мета і завдання етнолінгвістичних студій. Етнолінгвістичні основи дослідження мови. Основні поняття етнолінгвістики. Лінгвоцентризм й антропоцентризм. Джерела етнолінгвістики. Методи етнолінгвістики. Проблеми взаємодії мови й культури. Лінгвокультурологія. Зв'язок етнолінгвістики й лінгвокультурології з іншими дисциплінами.

Тема 2. Історія виникнення етнолінгвістики. Витоки етнолінгвістики з філософії мови й культури Вільгельма фон Гумбольдта. Лінгвофілософські погляди Вільгельма фон Гумбольдта. Олександр Опанасович Потебня – фундатор слов'янської й вітчизняної етнолінгвістики. Гіпотеза «лінгвістичної відносності» Е. Сепіра й Б. Уорфа в становленні етнолінгвістичної науки. Етнолінгвістична школа М. Толстого. Проблеми сучасної української етнолінгвістики.

Кредит 2. Етнічні процеси та мова.

Тема 3. Мова як найважливіша етнічна ознака. Мова – нація – культура. Проблематика співвідношення й узаємозв'язку мови – етносу – культури. Функції мови: комунікативна, мислеоформлювальна, пізнавальна, інформаційна, номінативна, експресивна, емоційна, естетична, прагматична.

Тема 4. Національна мова як виразник етнокультури. Поняття національної та рідної мови. Рідна мова та національні традиції. Відбиття в національній мові особливостей народного характеру. Сутність національного характеру. Поняття національного характеру. Фактори розвитку національного характеру: історичні умови, культурні фактори, соціально-політичні фактори. Мова як репрезентант етнічної самосвідомості. Етнічна самоідентифікація. Національна свідомість.

Тема 5. Об'єкт мовної політики. Засоби здійснення мовної політики. Інструменти мовної політики. Завдання мовної політики. Напрями мовної політики. Державна мова. Офіційна мова. Мови національних меншин. Іноземні мови (мови міждержавного спілкування). Регіональна мова. Міноритарна мова. Інформаційна мовна політика. Влада й мовно-інформаційний простір.

Кредит 3. Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики.

Тема 6. Мовна картина світу. Етномовна картина світу. Інтерес до вивчення фрагментів національно-мовної картини світу в аспекті специфіки етнічної свідомості, етнопсихологічних і фонових знань, магічної, міфологічної та сміхової культури українців.

Тема 7. Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Концепт і поняття. Підходи до визначення поняття «концепт» у сучасній лінгвістиці. Загальнокультурні й етнічні концепти. Соціально-політичні, ідеологічні, філософські, культурні, ментальні та міфологічні концепти. Культурні концепти та культурно-історичні. Символ як елемент мовної картини світу. Етнолінгвістична характеристика словесних символів. Прецедентні феномени. Коди української етнокультури. Етнічна й соціокультурна стереотипізація в мовних знаках. Основні тематичні групи: людина, природа, способи вербалізації концептів.

Кредит 4. Лексичний склад мови як відображення народної картини світу. Відтворення мовної картини світу в міфології, у фольклорі та фразеологічних одиницях.

Тема 8. Відтворення мовної картини світу в текстах української міфології. Мовні стереотипи міфологічних образів. Фольклорні тексти як матеріал етнолінгвістичних досліджень. Фольклоризми. Етнографізми. Мовні стереотипи фольклорних образів. Символіка кольоропозначень у слов'янських мовах. Лексеми на позначення одягу, страв, предметів побуту та ритуальних дій. Етносимволи в українських народних казках. Відтворення мовної картини світу у фразеологічних одиницях та ідіомах. Національно-культурний компонент семантики фразеологізмів української мови. Тематичні групи фразеологізмів з національно-культурним компонентом. Способи перекладу фразеологізмів.

Тема 9. Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях. Національна специфіка антропонімів та антропонімних формул номінації. Давні імена, мотиви, способи називання, символіка. Прізвищеві найменування в давніх пам'ятках, способи оформлення. Етнолінгвістичний аспект вивчення давніх топонімів. Гідронімна номінація природних об'єктів як відображення реалій життя та картини світу. Ороніми й власне топоніми. Народна астронімія: мотиви й способи номінації. Етнічні самоназви, етноніми як спосіб відокремлення себе від інших народів. Фітоніми, народні назви рослин: символіка, призначення, мотиви й способи номінації. Зооніми.

Тема 10. Прецедентні тексти в дискурсі сучасної української прози. Прецедентні імена та їх функціонування. Прецедентні феномени в сучасній поезії.

3. Рекомендована література

Базова

1. Герд А.С. Введение в этнолингвистику: Курс лекций и хрестоматия. СПб.: Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2001. 488 с.
2. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2006. 460 с.
3. Снігаренко В. Т. Основи етнолінгвістики: навч. посіб. Торезьк. 2019. 62 с.
4. Шарманова Н. М. Етнолінгвістика: навчальний посібник для студентів факультету української філології/ Н. М. Шарманова ; за ред. Ж. В. Колоїз. Кривий Ріг: НПП АСТЕРІКС, 2015. 192 с.

Допоміжна

1. Актуальні питання вітчизняної етнополітики: шляхи модернізації, врахування міжнародного досвіду /Під загальн. ред. Ю. Тищенка. К.: Український центр політичних досліджень, 2004. 312 с.
2. Апресян Ю.Д. Образ человека по данным языка: попытка системного описания. Интегральное описание языка и системная лексикография: Избранные труды. М.: Школа «Языки русской литературы», 1995. Т. 2. 767 с.
3. Багалый Л. Історія Слобідської України /Передмова, коментар В. І. Кравченка. Х.: Дельта, 1992. 256 с.
4. Брас Пол Р. Етнічні групи і формування етнічної ідентичності. *Націоналізм: Антологія*. К.: Смолоскип, 2000. С. 462–467.
5. Булаховський Л. А. Питання про походження української мови. К.: Вид-во АН УРСР, 1956. 218 с.
6. Бурячок Г.А. «Просвіта»: історія та сучасність (1868–1998). К.: Веселка, 1993. 308 с.
7. Василененко В. Які мови в Україні потребують особливого захисту. *Дзеркало тижня*. 2006. 18 березня.
8. Васильєва Л. Вплив регіоналізму на формування зовнішньої політики України. *Віче*. 1997. № 10. С. 9–18.
9. Вержбицкая А. Язык. Культура. Познание. М.: Русские словари, 1997. 416 с.
10. Воропай О. Звичаї нашого народу. К.: Оберіг, 199. 592 с.
11. Голубовська І.О. Етнічні особливості мовних картин світу. К.: Логос, 2004. 284 с.
12. Гошовська В. А. Мовна політика в Україні : навч.-метод. матеріали / уклад.: А. В. Фоменко, Ю. В. Стрілецька. К.: НАДУ, 2013. 36 с.

13. Грушевський М. Про українську мову і українську школу. К:Веселка, 1991. 45 с.
14. Гумбольдт В.О. О различии строения человеческих языков и его влияние на духовное развитие человечества. *Изб. труды по языкознанию*. М.: Прогресс, 1984. 397 с.
15. Дорда С.В. Лінгвокультурологія як самостійний напрям лінгвістичних досліджень. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Л. Українки*. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. №3 (352). Луцьк, 2017. С. 411–417.
16. Євтух В. Б. Етнічність: енциклопедичний довідник. К.: Фенікс, 2012. 396 с.
17. Єрмоленко С. Я. Мова і українознавчий світогляд: монографія. К.: НДПУ, 2007. 444 с.
18. Жаборюк О. А. До питання про філософські аспекти мовознавства. *Мовознавство*. 2006. № 1. С. 39–43.
19. Жайворонок В. Знаки української етнокультури: словник-довідник. Київ: Довіра, 2006. 703 с.
20. Жайворонок В. В. Національна мова та ідіолект. *Мовознавство*. 1998. № 6. С. 27–35.
21. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика. Нариси. К.:Довіра, 2007. 262 с.
22. Заїченко Г. Філософія мови та мова філософії: стаття перша. *Філософська і соціологічна думка: Український науково-теоретичний часопис*. К.: Київський університет ім.Тараса Шевченка, 1996. №5-6. С. 16–35.
23. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. Дрогобич: Відродження, 1994. 217 с.
24. Кафарський В.І., Савчук Б.П. Етнологія: підр. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 432 с.
25. Кеуш Н. Забезпечення інформаційної безпеки держави. *Голос України*. 2002. 21 листопада.
26. Ключевська Г. Інформаційний простір, який ми програли? *День*. 2006. № 121.25 липня.
27. Корж А. Мовний чинник суспільної трансформації в Україні. *Рукопис*. К.: КНУ, 2004. 214 с.
28. Кочерган М. Мовна ситуація і мовна політика в Україні. URL: <file:///C:/Users/%D0%9B%D0%B8%D0%BB%D1%8F/Downloads/svit-2008-10-2-18-cochergan.pdf>
29. Кочерган М.П. Зіставне мовознавство і проблема мовних картин світу. *Мовознавство*. 2004. № 5-6. С. 12-22.
30. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підр. К.: Видавничий центр «Академія». 2003. 464 с. (Серія Альма-матер).
31. Куц Ю. Етнополітичні державотворчі процеси в Україні: управлінський аспект: моногр. Х.: ХарРІ УАДУ «Магістр», 2002. 204 с.
32. Куц Ю. О Сучасна мовна політика української держави: управлінсько-правовий аспект. *Теорія та практика державного управління*. 2017. № 1(56). С. 1-6.
33. Куць О. М., Заблоцький В. В. Мовна політика в Україні: аналіз та впровадження: монографія. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 300 с.
34. Куць О., Хоменко І. «Дядьки» чужої мови, або хто ж спекулює на мовних проблемах. *Українське слово*. 2006. 20 березня – 4 квітня.
35. Куць О.М. Етнополітологія: навч. посіб.. – Х.: ХНУ, 2005. 214 с.
36. Куць О.М. Мовна політика в державотворчих процесах України: навч. посіб. Х.: ХНУ, 2004. 275 с.
37. Куць О.М., Лісничий В.В., Куц Ю.О. Етнонаціональні чинники державотворення. Х.: Видавництво ХарРІ УАДУ «Магістр», 2002. 108 с.
38. Лизанчук В. Мова – основа ідентифікації нації. *Українське слово*. 2006. № 33. 16 – 22 серпня.
39. Лизанчук В. Не лукавити словом. Львів: ЛНУ, 2003. 560 с.
40. Лопушинський І. Рідна мова як важливий чинник консолідації української нації. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej2/txts/philo/05lipkun.pdf>.

41. Маслова В. А. Лингвокультурология: учеб. пособ. для студентов вузов. 4-е изд. М.: Академия, 2010. 204 с.
42. Маслова В. А. Введение в когнитивную лингвистику: учеб. пособие. 3-е изд., испр. М.: Флинта: Наука, 2007. 296 с.
43. Матвіяс І.Г. Українська мова та її говори. К.: Наук. думка, 1990. 168 с.
44. Німчук В. Українська мова – священна мова. *Людина і світ*. 2001. № 1. С. 35–38.
45. Основні питання мовознавства. Мови світу: метод. посіб. для студ. філол.х спец./ Уклад.: Левицький В. В., Іваницька Л. М., Іваницький Р. В. Чернівці: ЧДУ, 1997. 60 с.
46. Півторак Г. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов. К.: Академія, 2001. 148 с.
47. Потебня А. Мысль и язык. URL: <http://www.rodnovery.ru/knizhnaya-polka/317-potebnya-mysl-yazyk> (дата звернення: 22.06.2018).
48. Потебня А. А. Слово и миф. М.: Правда, 1989. 624 с.
49. Радченко О. А. Лингвофилософские опыты В. Фон Гумбольдта и постгумбольдтианство. *Вопросы языкознания*. 2001. № 3. С. 96–124.
50. Рамишвили Г. В. От сравнительной антропологии к сравнительной лингвистике. *Гумбольдт В. Язык и философия культуры*. М.: Прогресс, 1985. С. 309–317.
51. Рускуліс Л. Лінгвофілософські погляди Вільгельма фон Гумбольдта у системі теоретико-методичної підготовки вчителя української мови. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*: зб. наук. праць / ред. кол.: Н. В. Гузій (відп. ред.). К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. Вип. 20 (30). Спец. вип. Актуалітети філологічної освіти та науки. С. 184–188.
52. Рускуліс Л. В., Мікрюкова К. О. Етнолінгвістика: навч.-метод. реком. Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2012. 64 с.
53. Тиводар М. Етнологія: навч. посібник. Львів: Світ, 2004. 624 с.
54. Ткаченко О.Б. Про повноту й неповноту мов і деякі інші суміжні явища. *Мовознавство*. 2006. № 2-3. С. 12-18.
55. Уорф Б. О двухошибочных воззрениях на речь и мышление, характеризующих систему естественной логики, и о том, как слова и обычаи влияют на мышление. *Наука и языкознание*. URL: <http://www.kph.npu.edu.ua/e-book/clasik/data/whorf/02.html> (дата звернення: 22.06.2018).
56. Философские основы зарубежных направлений в языкознании: коллективная: монография / ответ. ред. В. З. Панфилов. М.: Наука, 1977. 295 с.
57. Чебоксаров Н. Н., Чебоксарова Н. А. Народы. Расы. Культуры. М.: Наука, 1985. 272 с.
58. Червак Б. Як виграти інформаційну війну. *Українське слово*. 2006. № 21. 21–30 травня.
59. Шарманова Н. М. Етнолінгвістика: навч. посіб. для студ. факультету української філології. Кривий Ріг: НПП АСТЕРІКС, 2015. 192 с.
60. Шумлянський С. Мовна ситуація: виміри конфліктності. *Віче*. 2006. № 1–2. С. 39–42.

13. Інформаційні ресурси

1. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2006. 460 с. (20 екз.).
2. Жайворонок В. Знаки української етнокультури: словник-довідник. Київ: Довіра, 2006. 703 с. 20 (екз.).
3. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика. Нариси. К.: Довіра, 2007. 262 с. (екз.).

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Факультет педагогіки та психології
Кафедра української мови і літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-педагогічної роботи
О. А. Кузнецова
27 серпня 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЕТНОЛІНГВІСТИКА ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЯ

Ступінь магістра

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність 014 «Середня освіта»

014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

освітня програма Українська мова і література

2019-2020 навчальний рік

Розробник: Рускуліс Лілія Володимирівна, доцент кафедри української мови і літератури, кандидат педагогічних наук, доцент (Рускуліс Л.В.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри Української мови і літератури

Протокол № 1 від «27» серпня, 2019 р.

Завідувачка кафедри (Рускуліс Л. В.)
«27» серпня, 2019 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка	Вибіркова	
Індивідуальне науково-дослідне завдання – укладання словника етнолінгвіста	Спеціальність: 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)	<i>Рік підготовки:</i>	
		2	
<i>Семестр</i>			
3			
Загальна кількість годин – 120		<i>Лекції</i>	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 6 самостійної роботи студента – 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістра	14	
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		16	
		<i>Самостійна робота</i>	
		90	
		Вид контролю: залік	

Мова навчання – українська

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 30 год. – аудиторні заняття, 90 год. – самостійна робота (25 % / 75 %).

Найменування показників	Галузь знань, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>заочна форма навчання</i>	
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка	Вибіркова	
Індивідуальне науково-дослідне завдання – укладання словника етнолінгвіста	Спеціальність: 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)	<i>Рік підготовки:</i>	
		2	
<i>Семестр</i>			
3			
<i>Лекції</i>			
Загальна кількість годин – 120		4	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 6 самостійної роботи студента – 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістра	<i>Практичні, семінарські</i>	
		6	
		<i>Самостійна робота</i>	
		110	
		Вид контролю: залік	

Мова навчання – українська

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 10 год. – аудиторні заняття, 110 год. – самостійна робота (8 % / 92 %).

1. Мета, завдання навчальної дисципліни та очікувані результати

Мета курсу: осмислити роль мови у формуванні етнічних спільнот, з'ясувати методологічне підґрунтя інтерпретації етномовних явищ, сформувати уявлення про мовну картину світу.

Завдання курсу:

1. З'ясувати місце і роль етнолінгвістики в колі лінгвістичних і нелінгвістичних дисциплін; значення етнолінгвістики для українознавчих досліджень, методи етнолінгвістики. Визначити базові концепти етнолінгвістики.
2. Схарактеризувати лінгвокультурологію як новітній напрям мовознавства, шляхи її розвитку.
3. Дослідити історію виникнення етнолінгвістики, проблеми сучасної української етнолінгвістики.
4. Розглянути питання формування етносів та мов. Співвідношення етносів та мов. Проаналізувати проблеми співвідношення й узаємозв'язку мови – етносу – культури. З'ясувати функції мови.
5. Визначити основні аспекти мовної політики та інформаційної мовної політики. Розмежувати поняття «державна мова», «офіційна мова», «рідна мова», «національна мова» та ін.
6. Схарактеризувати основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики (символ, поняття, концепт).
7. Навчитися проводити лінгвістичний аналіз тексту з точки зору походження та уживаності лексики.
8. Ознайомитися з процесами впливу на мовну структуру міфології, психології, звичаїв, побуту, вірувань, обрядів, загальної культури й менталітету етносу, з'ясувати роль прецедентних текстів.

Передумови для вивчення дисципліни: курс тісно пов'язаний із теоретичними проблемами лінгвофілософії, етнології, когнітивної лінгвістики та лінгвоконцептології, фольклору, давньої української літератури, історії української літератури, історії, журналістики.

Навчальна дисципліна складається з 4-х кредитів.

Результати навчання:

Студіювати магістральні напрями лінгвістичних досліджень кінця XX – початку XXI ст., етнолінгвістику й лінгвокультурологію як галузі сучасної лінгвістики; орієнтуватися в сучасних етнолінгвістичних теоріях; оволодіти навичками етнолінгвістичного аналізу текстів різних жанрів; творчо осмислювати сутність та перспективи подальшого розвитку етнолінгвістичної науки.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні: володіє розвиненою культурою мислення, умінням ясно й логічно висловлювати свої думки; володіє знаннями з основних напрямків, закономірностей, змісту і форм наукової діяльності, методів планування, організації та керування науковою творчістю, роботою наукових колективів; володіє мовою як пізнавальним знаряддям кодування та трансформації знань; володіє всіма видами мовленнєвої діяльності (говоріння, читання, письмо, аудіювання) на базі достатнього обсягу знань з фонетики, граматики, лексики, орфографії, пунктуації та лінгвоукраїнознавства; має сформовані вміння та навички здійснювати мовленнєву діяльність, зумовлену комунікативною метою; має навички створення словникових статей; розвиває навички самостійного опанування нових знань; уміє працювати з довідковою літературою, різнотипними словниками, електронними базами даних, системами інформаційного пошуку.

II. Фахові: орієнтується в актуальних проблемах сучасної лінгвістики загалом та в колі проблем етнолінгвістики й лінгвокультурології; досліджує мову в аспекті культури носіїв національної мови; з'ясовує актуальні проблеми сучасної мовної політики та

інформаційної політики; виконує етнолінгвістичний аналіз текстів; інтерпретує етнотексти, осмисливши лексичний склад української мови.

1. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Етнолінгвістика як наука та навчальна дисципліна.

Тема 1. Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Мета і завдання етнолінгвістичних студій. Етнолінгвістичні основи дослідження мови. Основні поняття етнолінгвістики. Лінгвоцентризм й антропоцентризм. Джерела етнолінгвістики. Методи етнолінгвістики. Проблеми взаємодії мови й культури. Лінгвокультурологія. Зв'язок етнолінгвістики й лінгвокультурології з іншими дисциплінами.

Тема 2. Історія виникнення етнолінгвістики. Витоки етнолінгвістики з філософії мови й культури Вільгельма фон Гумбольдта. Лінгвофілософські погляди Вільгельма фон Гумбольдта. Олександр Опанасович Потебня – фундатор слов'янської й вітчизняної етнолінгвістики. Гіпотеза «лінгвістичної відносності» Е. Сепіра й Б. Уорфа в становленні етнолінгвістичної науки. Етнолінгвістична школа М. Толстого. Проблеми сучасної української етнолінгвістики.

Кредит 2. Етнічні процеси та мова.

Тема 3. Мова як найважливіша етнічна ознака. Мова – нація – культура. Проблематика співвідношення й взаємозв'язку мови – етносу – культури. Функції мови: комунікативна, мислеоформлювальна, пізнавальна, інформаційна, номінативна, експресивна, емоційна, естетична, прагматична.

Тема 4. Національна мова як виразник етнокультури. Поняття національної та рідної мови. Рідна мова та національні традиції. Відбиття в національній мові особливостей народного характеру. Сутність національного характеру. Поняття національного характеру. Фактори розвитку національного характеру: історичні умови, культурні фактори, соціально-політичні фактори. Мова як репрезентант етнічної самосвідомості. Етнічна самоідентифікація. Національна свідомість.

Тема 5. Об'єкт мовної політики. Засоби здійснення мовної політики. Інструменти мовної політики. Завдання мовної політики. Напрями мовної політики. Державна мова. Офіційна мова. Мови національних меншин. Іноземні мови (мови міждержавного спілкування). Регіональна мова. Міноритарна мова. Інформаційна мовна політика. Влада й мовно-інформаційний простір.

Кредит 3. Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики.

Тема 6. Мовна картина світу. Етномовна картина світу. Інтерес до вивчення фрагментів національно-мовної картини світу в аспекті специфіки етнічної свідомості, етнопсихологічних і фонових знань, магічної, міфологічної та сміхової культури українців.

Тема 7. Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Концепт і поняття. Підходи до визначення поняття «концепт» у сучасній лінгвістиці. Загальнокультурні й етнічні концепти. Соціально-політичні, ідеологічні, філософські, культурні, ментальні та міфологічні концепти. Культурні концепти та культурно-історичні. Символ як елемент мовної картини світу. Етнолінгвістична характеристика словесних символів. Прецедентні феномени. Коди української етнокультури. Етнічна й соціокультурна стереотипізація в мовних знаках. Основні тематичні групи: людина, природа, способи вербалізації концептів.

Кредит 4. Лексичний склад мови як відображення народної картини світу. Відтворення мовної картини світу в міфології, у фольклорі та фразеологічних одиницях.

Тема 8. Відтворення мовної картини світу в текстах української міфології. Мовні стереотипи міфологічних образів. Фольклорні тексти як матеріал етнолінгвістичних досліджень. Фольклоризми. Етнографізми. Мовні стереотипи фольклорних образів. Символіка кольоропозначень у слов'янських мовах. Лексеми на позначення одягу, страв, предметів побуту та ритуальних дій. Етносимволи в українських народних казках. Відтворення мовної картини світу у фразеологічних одиницях та ідіомах. Національно-

культурний компонент семантики фразеологізмів української мови. Тематичні групи фразеологізмів з національно-культурним компонентом. Способи перекладу фразеологізмів.

Тема 9. Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях. Національна специфіка антропонімів та антропонімних формул номінації. Давні імена, мотиви, способи називання, символіка. Прізвищеві найменування в давніх пам'ятках, способи оформлення. Етнолінгвістичний аспект вивчення давніх топонімів. Гідронімна номінація природних об'єктів як відображення реалій життя та картини світу. Ороніми й власне топоніми. Народна астронімія: мотиви й способи номінації. Етнічні самоназви, етноніми як спосіб відокремлення себе від інших народів. Фітоніми, народні назви рослин: символіка, призначення, мотиви й способи номінації. Зооніми.

Тема 10. Прецедентні тексти в дискурсі сучасної української прози. Прецедентні імена та їх функціонування. Прецедентні феномени в сучасній поезії.

3. Структура навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Усь о-го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7
Кредит 1. Етнолінгвістика як наука та навчальна дисципліна						
Тема 1. Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Мета і завдання етнолінгвістичних студій. Етнолінгвістичні основи дослідження мови. Основні поняття етнолінгвістики. Лінгвоцентризм й антропоцентризм. Джерела етнолінгвістики. Методи етнолінгвістики. Проблеми взаємодії мови й культури. Лінгвокультурологія. Зв'язок етнолінгвістики й лінгвокультурології з іншими дисциплінами.	15	1	1			13
Тема 2. Історія виникнення етнолінгвістики. Витоки етнолінгвістики з філософії мови й культури Вільгельма фон Гумбольдта. Лінгвофілософські погляди Вільгельма фон Гумбольдта. Олександр Опанасович Потебня – фундатор слов'янської й вітчизняної етнолінгвістики. Гіпотеза «лінгвістичної відносності» Е. Сепіра й Б. Уорфа в становленні етнолінгвістичної науки. Етнолінгвістична школа М. Толстого. Проблеми сучасної української етнолінгвістики.	15	1	1			13
Усього:	30	2	2			26
Кредит 2. Етнічні процеси та мова						
Тема 3. Мова як найважливіша етнічна ознака. Мова – нація – культура. Проблематика співвідношення й взаємозв'язку мови – етносу – культури. Функції мови: комунікативна, мислеоформлювальна, пізнавальна, інформаційна, номінативна, експресивна, емоційна, естетична, прагматична.	5	1	1			3

Тема 4. Національна мова як виразник етнокультури. Поняття національної та рідної мови. Рідна мова та національні традиції. Відбиття в національній мові особливостей народного характеру. Сутність національного характеру. Поняття національного характеру. Фактори розвитку національного характеру: історичні умови, культурні фактори, соціально-політичні фактори. Мова як репрезентант етнічної самосвідомості. Етнічна самоідентифікація. Національна свідомість.	5	1	1			3
Тема 5. Етнічні аспекти мовної політики Об'єкт мовної політики. Засоби здійснення мовної політики. Інструменти мовної політики. Завдання мовної політики. Напрями мовної політики. Державна мова. Офіційна мова. Мови національних менших. Іноземні мови (мови міждержавного спілкування). Регіональна мова. Міноритарна мова. Інформаційна мовна політика. Влада й мовно-інформаційний простір.	20	2	2			16
Усього:	30	4	4			22
Кредит 3. Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики						
Тема 6. Мовна картина світу. Етномовна картина світу. Інтерес до вивчення фрагментів національно-мовної картини світу в аспекті специфіки етнічної свідомості, етнопсихологічних і фонових знань, магічної, міфологічної та сміхової культури українців.	15	1	2			12
Тема 7. Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Концепт і поняття. Підходи до визначення поняття «концепт» у сучасній лінгвістиці. Загальнокультурні й етнічні концепти. Соціально-політичні, ідеологічні, філософські, культурні, ментальні та міфологічні концепти. Культурні концепти та культурно-історичні. Символ як елемент мовної картини світу. Етнолінгвістична характеристика словесних символів. Прецедентні феномени. Коди української етнокультури. Етнічна й соціокультурна стереотипізація в мовних знаках. Основні тематичні групи: людина, природа, способи вербалізації концептів.	15	1	2			12
Усього:	30	2	4			24
Кредит 4. Лексичний склад мови як відображення народної картини світу. Відтворення мовної картини світу в міфології, у фольклорі та фразеологічних одиницях						
Тема 8. Відтворення мовної картини світу в текстах української міфології. Мовні стереотипи міфологічних образів. Відтворення мовної картини світу у фольклорних текстах. Фольклорні тексти як матеріал етнолінгвістичних досліджень. Фольклоризми. Етнографізми. Мовні	10	2	2			6

стереотипи фольклорних образів. Символіка кольоропозначень у слов'янських мовах. Лексеми на позначення одягу, страв, предметів побуту та ритуальних дій. Етносимволи в українських народних казках. Відтворення мовної картини світу у фразеологічних одиницях та ідіомах. Національно-культурний компонент семантики фразеологізмів української мови. Тематичні групи фразеологізмів з національно-культурним компонентом. Способи перекладу фразеологізмів						
Тема 9. Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях. Національна специфіка антропонімів та антропонічних формул номінації. Давні імена, мотиви, способи називання, символіка. Прізвищеві найменування в давніх пам'ятках, способи оформлення. Етнолінгвістичний аспект вивчення давніх топонімів. Гідронімна номінація природних об'єктів як відображення реалій життя та картини світу. Ороніми й власне топоніми. Народна астронімія: мотиви й способи номінації. Етнічні самоназви, етноніми як спосіб відокремлення себе від інших народів. Фітоніми, народні назви рослин: символіка, призначення, мотиви й способи номінації. Зооніми.	10	2	2			6
Тема 10. Прецедентні тексти в дискурсі сучасної української прози. Прецедентні імена та їх функціонування. Прецедентні феномени в сучасній поезії.	10	2	2			6
Усього:	30	6	6			18
Усього годин:	120	14	16			90

Заочна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Усь о-го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7
Кредит 1. Етнолінгвістика як наука та навчальна дисципліна						
Тема 1. Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Мета і завдання етнолінгвістичних студій. Етнолінгвістичні основи дослідження мови. Основні поняття етнолінгвістики. Лінгвоцентризм й антропоцентризм. Джерела етнолінгвістики. Методи етнолінгвістики. Проблеми взаємодії мови й культури. Лінгвокультурологія. Зв'язок етнолінгвістики й лінгвокультурології з іншими дисциплінами.	15	1				14
Тема 2. Історія виникнення етнолінгвістики. Витоки етнолінгвістики з філософії мови й культури Вільгельма фон Гумбольдта. Лінгвофілософські погляди Вільгельма фон Гумбольдта. Олександр Опанасович Потебня –	15		1			14

фундатор слов'янської й вітчизняної етнолінгвістики. Гіпотеза «лінгвістичної відносності» Е. Сепіра й Б. Уорфа в становленні етнолінгвістичної науки. Етнолінгвістична школа М. Толстого. Проблеми сучасної української етнолінгвістики.						
Усього:	30	1	1			28
Кредит 2. Етнічні процеси та мова						
Тема 3. Мова як найважливіша етнічна ознака. Мова – нація – культура. Проблематика співвідношення й узаємозв'язку мови – етносу – культури. Функції мови: комунікативна, мислеоформлювальна, пізнавальна, інформаційна, номінативна, експресивна, емоційна, естетична, прагматична.	10					10
Тема 4. Національна мова як виразник етнокультури. Поняття національної та рідної мови. Рідна мова та національні традиції. Відбиття в національній мові особливостей народного характеру. Сутність національного характеру. Поняття національного характеру. Фактори розвитку національного характеру: історичні умови, культурні фактори, соціально-політичні фактори. Мова як репрезентант етнічної самосвідомості. Етнічна самоідентифікація. Національна свідомість.	10					10
Тема 5. Етнічні аспекти мовної політики Об'єкт мовної політики. Засоби здійснення мовної політики. Інструменти мовної політики. Завдання мовної політики. Напрями мовної політики. Державна мова. Офіційна мова. Мови національних менших. Іноземні мови (мови міждержавного спілкування). Регіональна мова. Міноритарна мова. Інформаційна мовна політика. Влада й мовно-інформаційний простір.	10					10
Усього:	30					30
Кредит 3. Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики						
Тема 6. Мовна картина світу. Етномовна картина світу. Інтерес до вивчення фрагментів національно-мовної картини світу в аспекті специфіки етнічної свідомості, етнопсихологічних і фонових знань, магічної, міфологічної та сміхової культури українців.	15	1				14
Тема 7. Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Концепт і поняття. Підходи до визначення поняття «концепт» у сучасній лінгвістиці. Загальнокультурні й етнічні концепти. Соціально-політичні, ідеологічні, філософські, культурні, ментальні та міфологічні концепти. Культурні концепти та культурно-історичні. Символ як елемент мовної картини світу.	15	1				14

Етнолінгвістична характеристика словесних символів. Прецедентні феномени. Коди української етнокультури. Етнічна й соціокультурна стереотипізація в мовних знаках. Основні тематичні групи: людина, природа, способи вербалізації концептів.						
Усього:	30	2				28
Кредит 4. Лексичний склад мови як відображення народної картини світу. Відтворення мовної картини світу в міфології, у фольклорі та фразеологічних одиницях						
Тема 8. Відтворення мовної картини світу в текстах української міфології. Мовні стереотипи міфологічних образів. Відтворення мовної картини світу у фольклорних текстах. Фольклорні тексти як матеріал етнолінгвістичних досліджень. Фольклоризми. Етнографізми. Мовні стереотипи фольклорних образів. Символіка кольоропозначень у слов'янських мовах. Лексеми на позначення одягу, страв, предметів побуту та ритуальних дій. Етносимволи в українських народних казках. Відтворення мовної картини світу у фразеологічних одиницях та ідіомах. Національно-культурний компонент семантики фразеологізмів української мови. Тематичні групи фразеологізмів з національно-культурним компонентом. Способи перекладу фразеологізмів	9		1			8
Тема 9. Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях. Національна специфіка антропонімів та антропонімних формул номінації. Давні імена, мотиви, способи називання, символіка. Прізвищеві найменування в давніх пам'ятках, способи оформлення. Етнолінгвістичний аспект вивчення давніх топонімів. Гідронімна номінація природних об'єктів як відображення реалій життя та картини світу. Ороніми й власне топоніми. Народна астронімія: мотиви й способи номінації. Етнічні самоназви, етноніми як спосіб відокремлення себе від інших народів. Фітоніми, народні назви рослин: символіка, призначення, мотиви й способи номінації. Зооніми.	11	1	2			8
Тема 10. Прецедентні тексти в дискурсі сучасної української прози. Прецедентні імена та їх функціонування. Прецедентні феномени в сучасній поезії.	10		2			8
Усього:	30	1	5			24
Усього годин:	120	4	6			110

4. Теми лекційних занять

Денна форма навчання

№ п/п	Назва теми	Кількість год.
-------	------------	----------------

<i>Кредит 1</i>		
1.	Тема 1. Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Лінгвокультурологія.	1
2.	Тема 2. Історія виникнення етнолінгвістики.	1
<i>Кредит 2</i>		
3.	Тема 3. Мова як найважливіша етнічна ознака.	1
4.	Тема 4. Національна мова як виразник етнокультури.	1
5.	Тема 5. Етнічні аспекти мовної політики.	2
<i>Кредит 3</i>		
6.	Тема 6. Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики.	1
7.	Тема 7. Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Символ як елемент мовної картини світу.	1
<i>Кредит 4</i>		
8.	Тема 8. Відтворення мовної картини світу в текстах української міфології.	2
9.	Тема 9. Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях.	2
10.	Тема 10. Прецедентні тексти в дискурсі сучасної української прози.	2
Всього:		14

Заочна форма навчання

№ п/п	Назва теми	Кіль- кість год.
<i>Кредит 1</i>		
1.	Тема 1. Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Лінгвокультурологія.	1
<i>Кредит 3</i>		
2.	Тема 6. Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики.	1
3.	Тема 7. Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Символ як елемент мовної картини світу.	1
<i>Кредит 4</i>		
4.	Тема 9. Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях.	1
Всього:		4

5. Теми практичних занять

Денна форма навчання

№ п/п	Назва теми	Кіль- кість год.
<i>Кредит 1</i>		
1.	Тема 1. Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Лінгвокультурологія.	1
2.	Тема 2. Історія виникнення етнолінгвістики.	1
<i>Кредит 2</i>		
3.	Тема 3. Мова як найважливіша етнічна ознака.	1
4.	Тема 4. Національна мова як виразник етнокультури.	1
5.	Тема 5. Етнічні аспекти мовної політики.	2
<i>Кредит 3</i>		
6.	Тема 6. Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики.	2
7.	Тема 7. Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Символ як елемент мовної картини світу.	2
<i>Кредит 4</i>		
8.	Тема 8. Відтворення мовної картини світу у міфологічних, фольклорних текстах; фразеологічних одиницях та ідіомах.	2
9.	Тема 9. Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях.	2
10.	Тема 10. Прецедентні тексти в дискурсі сучасної української прози.	2

		Всього:	16
Заочна форма навчання			
№ п/п	Назва теми		Кіль- кість год.
Кредит 1			
1.	Тема 2. Історія виникнення етнолінгвістики.		1
Кредит 4			
2.	Тема 8. Відтворення мовної картини світу у міфологічних, фольклорних текстах; фразеологічних одиницях та ідіомах.		1
3.	Тема 9. Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях.		2
4.	Тема 10. Прецедентні тексти в дискурсі сучасної української прози.		2
		Всього:	6

6. Самостійна робота
Денна форма навчання

№ п/п	Назва теми		Кіль- кість год.
1.	Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Мета і завдання етнолінгвістичних студій. Етнолінгвістичні основи дослідження мови. Основні поняття етнолінгвістики. Лінгвоцентризм й антропоцентризм. Джерела етнолінгвістики. Методи етнолінгвістики. Проблеми взаємодії мови й культури. Лінгвокультурологія. Зв'язок етнолінгвістики й лінгвокультурології з іншими дисциплінами.		12
2.	Історія виникнення етнолінгвістики. Витоки етнолінгвістики з філософії мови й культури Вільгельма фон Гумбольдта. Лінгвофілософські погляди Вільгельма фон Гумбольдта. Олександр Опанасович Потебня – фундатор слов'янської й вітчизняної етнолінгвістики. Гіпотеза «лінгвістичної відносності» Е. Сепіра й Б. Уорфа в становленні етнолінгвістичної науки. Етнолінгвістична школа М. Толстого. Проблеми сучасної української етнолінгвістики.		12
3.	Мова як найважливіша етнічна ознака. Мова – нація – культура. Проблематика співвідношення й взаємозв'язку мови – етносу – культури. Функції мови: комунікативна, мислеоформлювальна, пізнавальна, інформаційна, номінативна, експресивна, емоційна, естетична, прагматична.		4
4.	Національна мова як виразник етнокультури. Поняття національної та рідної мови. Рідна мова та національні традиції. Відбиття в національній мові особливостей народного характеру. Сутність національного характеру. Поняття національного характеру. Фактори розвитку національного характеру: історичні умови, культурні фактори, соціально-політичні фактори. Мова як репрезентант етнічної самосвідомості. Етнічна самоідентифікація. Національна свідомість.		4
5.	Етнічні аспекти мовної політики. Об'єкт мовної політики. Засоби здійснення мовної політики. Інструменти мовної політики. Завдання мовної політики. Напрями мовної політики. Державна мова. Офіційна мова. Мови національних меншин. Іноземні мови (мови міждержавного спілкування). Регіональна мова. Міноритарна мова. Інформаційна мовна політика. Влада й мовно-інформаційний простір.		10
6.	Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики. Мовна картина світу. Етномовна картина світу. Інтерес до вивчення фрагментів		8

	національно-мовної картини світу в аспекті специфіки етнічної свідомості, етнопсихологічних і фонових знань, магічної, міфологічної та сміхової культури українців.	
7.	Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Концепт і поняття. Підходи до визначення поняття «концепт» у сучасній лінгвістиці. Загальнокультурні й етнічні концепти. Соціально-політичні, ідеологічні, філософські, культурні, ментальні та міфологічні концепти. Культурні концепти та культурно-історичні. Символ як елемент мовної картини світу. Етнолінгвістична характеристика словесних символів. Прецедентні феномени. Коди української етнокультури. Етнічна й соціокультурна стереотипізація в мовних знаках. Основні тематичні групи: людина, природа, способи вербалізації концептів.	12
8.	Відтворення мовної картини світу в текстах української міфології. Мовні стереотипи міфологічних образів. Відтворення мовної картини світу у фольклорних текстах. Фольклорні тексти як матеріал етнолінгвістичних досліджень. Фольклоризми. Етнографізми. Мовні стереотипи фольклорних образів. Символіка кольоропозначень у слов'янських мовах. Лексеми на позначення одягу, страв, предметів побуту та ритуальних дій. Етносимволи в українських народних казках. Відтворення мовної картини світу у фразеологічних одиницях та ідіомах. Національно-культурний компонент семантики фразеологізмів української мови. Тематичні групи фразеологізмів з національно-культурним компонентом. Способи перекладу фразеологізмів.	4
9.	Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях. Національна специфіка антропонімів та антропонімних формул номінації. Давні імена, мотиви, способи називання, символіка. Прізвищеві найменування в давніх пам'ятках, способи оформлення. Етнолінгвістичний аспект вивчення давніх топонімів. Гідронімна номінація природних об'єктів як відображення реалій життя та картини світу. Ороніми й власне топоніми. Народна астронімія: мотиви й способи номінації. Етнічні самоназви, етноніми як спосіб відокремлення себе від інших народів. Фітоніми, народні назви рослин: символіка, призначення, мотиви й способи номінації. Зооніми.	4
10.	Прецедентні тексти в дискурсі сучасної української прози. Прецедентні імена та їх функціонування. Прецедентні феномени в сучасній поезії.	20
Всього:		90

Заочна форма навчання

№ п/п	Назва теми	Кількість год.
1.	Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Мета і завдання етнолінгвістичних студій. Етнолінгвістичні основи дослідження мови. Основні поняття етнолінгвістики. Лінгвоцентризм й антропоцентризм. Джерела етнолінгвістики. Методи етнолінгвістики. Проблеми взаємодії мови й культури. Лінгвокультурологія. Зв'язок етнолінгвістики й лінгвокультурології з іншими дисциплінами.	14
2.	Історія виникнення етнолінгвістики. Витоки етнолінгвістики з філософії мови й культури Вільгельма фон Гумбольдта. Лінгвофілософські погляди Вільгельма фон Гумбольдта. Олександр Опанасович Потебня – фундатор слов'янської й вітчизняної етнолінгвістики. Гіпотеза «лінгвістичної	14

	відносності» Е. Сепіра й Б. Уорфа в становленні етнолінгвістичної науки. Етнолінгвістична школа М. Толстого. Проблеми сучасної української етнолінгвістики.	
3.	Мова як найважливіша етнічна ознака. Мова – нація – культура. Проблематика співвідношення й узаємозв'язку мови – етносу – культури. Функції мови: комунікативна, мислеоформлювальна, пізнавальна, інформаційна, номінативна, експресивна, емоційна, естетична, прагматична.	10
4.	Національна мова як виразник етнокультури. Поняття національної та рідної мови. Рідна мова та національні традиції. Відбиття в національній мові особливостей народного характеру. Сутність національного характеру. Поняття національного характеру. Фактори розвитку національного характеру: історичні умови, культурні фактори, соціально-політичні фактори. Мова як репрезентант етнічної самосвідомості. Етнічна самоідентифікація. Національна свідомість.	10
5.	Етнічні аспекти мовної політики. Об'єкт мовної політики. Засоби здійснення мовної політики. Інструменти мовної політики. Завдання мовної політики. Напрями мовної політики. Державна мова. Офіційна мова. Мови національних меншин. Іноземні мови (мови міждержавного спілкування). Регіональна мова. Міноритарна мова. Інформаційна мовна політика. Влада й мовно-інформаційний простір.	10
6.	Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики. Мовна картина світу. Етномовна картина світу. Інтерес до вивчення фрагментів національно-мовної картини світу в аспекті специфіки етнічної свідомості, етнопсихологічних і фонових знань, магічної, міфологічної та сміхової культури українців.	14
7.	Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Концепт і поняття. Підходи до визначення поняття «концепт» у сучасній лінгвістиці. Етнолінгвістична характеристика словесних символів. Прецедентні феномени. Коди української етнокультури. Етнічна й соціокультурна стереотипізація в мовних знаках. Основні тематичні групи: людина, природа, способи вербалізації концептів.	14
8.	Відтворення мовної картини світу в текстах української міфології. Мовні стереотипи міфологічних образів. Відтворення мовної картини світу у фольклорних текстах. Фольклорні тексти як матеріал етнолінгвістичних досліджень. Фольклоризми. Етнографізми. Мовні стереотипи фольклорних образів. Символіка кольоропозначень у слов'янських мовах. Лексеми на позначення одягу, страв, предметів побуту та ритуальних дій. Етносимволи в українських народних казках. Відтворення мовної картини світу у фразеологічних одиницях та ідіомах. Національно-культурний компонент семантики фразеологізмів української мови. Тематичні групи фразеологізмів з національно-культурним компонентом. Способи перекладу фразеологізмів.	8

9.	Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях. Національна специфіка антропонімів та антропонімних формул номінації. Давні імена, мотиви, способи називання, символіка. Прізвищеві найменування в давніх пам'ятках, способи оформлення. Етнолінгвістичний аспект вивчення давніх топонімів. Гідронімна номінація природних об'єктів як відображення реалій життя та картини світу. Ороніми й власне топоніми. Народна астронімія: мотиви й способи номінації. Етнічні самоназви, етнічними як спосіб відокремлення себе від інших народів. Фітоніми, народні назви рослин: символіка, призначення, мотиви й способи номінації. Зооніми.	8
10.	Прецедентні тексти в дискурсі сучасної української прози. Прецедентні імена та їх функціонування. Прецедентні феномени в сучасній поезії.	8
Всього:		110

7. Індивідуальні завдання

Укладання словника етнолінгвіста.

8. Методи навчання

Усний виклад матеріалу, проблемне навчання, робота з підручником та додатковими джерелами, вправи, спостереження над усним мовленням, спостереження над мовним матеріалом, порівняльний аналіз, виразне читання текстів; інтерактивні імітаційні методи (рольові ігри, ситуативні завдання); специфічні прийоми: фонетичний, лексичний, граматичний, стилістичний розбори).

9. Форми роботи та критерії оцінювання

Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Форми поточного та підсумкового контролю. Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів із дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (КР). Поточне оцінювання (індивідуальне, групове і фронтальне опитування, самостійна робота, самоконтроль). Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмового матеріалу, виконання практичних, лабораторних робіт, уміння самостійно опрацьовувати тексти, складання конспекту рекомендованої літератури, написання і захист реферату, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю (КР, іспит) є перевірка глибини засвоєння студентом програмового матеріалу модуля.

Критерії оцінювання відповідей на практичних заняттях:

Студенту виставляється відмінно за умови, якщо відповідь повна, вичерпна, насичена термінологією з курсу; визначається точністю, послідовністю і логічністю; відповідає мовним нормам. У ході відповіді студент розкриває питання, передбачені для самостійного опрацювання, наводить приклади на підтвердження теоретичного матеріалу..

Студенту виставляється дуже добре, якщо відповідь повна, вичерпна, насичена термінологією з курсу; визначається точністю, послідовністю і логічністю; відповідає мовним нормам. У ході відповіді студент розкриває питання, передбачені для самостійного

опрацювання, наводить приклади на підтвердження теоретичного матеріалу. У ході відповіді наявні незначні мовленнєві огріхи.

Студенту виставляється добре, відповідь змістовна, однак неповна, репліки недостатньо вдалі, оскільки не враховують належним чином використання термінологічної лексики; порушується послідовність і логічність викладу думок; надається перевага невербальній комунікації; трапляються суттєві мовленнєві огріхи..

Студенту виставляється достатньо, якщо відповідь змістовна, однак неповна, репліки недостатньо вдалі, оскільки не враховують належним чином використання термінологічної лексики; порушується послідовність і логічність викладу думок; надається перевага невербальній комунікації; трапляються суттєві мовленнєві огріхи.

Студенту виставляється задовільно, якщо він бере участь в обговоренні теоретичних питань практичного заняття, проте, відповіді є недостатніми за обсягом (до 5-6 реплік), елементарними за змістом, зі значною кількістю помилок різного роду.

Кількість балів у кінці **семестру** повинна складати від 250 до 500 балів (за 5 кредитів), тобто сума балів за виконання усіх завдань.

Відповідний **розподіл балів, які отримують студенти 5 крд.**

Поточне оцінювання та самостійна робота										КР	Накопичувальні бали/сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	100	500/100
25	25	15	15	30	25	25	25	25	50		

***Примітка.** Коефіцієнт для іспиту – 0,6. Іспит оцінюється в 40 б.

10. Засоби діагностики

Засобами діагностики та методами демонстрування результатів навчання є: завдання до практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи (зокрема есе, реферати), презентації результатів досліджень, тестові завдання, контрольні роботи.

11. Методи навчання

Усний виклад матеріалу: наукова розповідь, спрямована на аналіз фактичного матеріалу; пояснення – вербальний метод навчання, за допомогою якого розкривається сутність певного явища, закону, процесу; проблемне навчання, робота з підручником та додатковими джерелами, спостереження над усним мовленням, спостереження над мовним матеріалом, порівняльний аналіз, виразне читання текстів; ілюстрація – метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у їх символічному зображенні (малюнки, схеми, графіки та ін.).

Базова

1. Герд А.С. Введение в этнолингвистику: Курс лекций и хрестоматия. СПб.: Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2001. 488 с.
2. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2006. 460 с.
3. Снігаренко В. Т. Основи етнолінгвістики: навч. посіб. Торецьк. 2019. 62 с.
4. Шарманова Н. М. Етнолінгвістика: навчальний посібник для студентів факультету української філології/ Н. М. Шарманова ; за ред. Ж. В. Колоїз. Кривий Ріг: НПП АСТЕРІКС, 2015. 192 с.

Допоміжна

1. Актуальні питання вітчизняної етнополітики: шляхи модернізації, врахування міжнародного досвіду /Під загальн. ред. Ю. Тищенка. К.: Український центр політичних досліджень, 2004. 312 с.

2. Апресян Ю.Д. Образ человека по данным языка: попытка системного описания. Интегральное описание языка и системная лексикография: Избранные труды. М.: Школа «Языки русской литературы», 1995. Т. 2. 767 с.
3. Багалый Л. Історія Слобідської України / Передмова, коментар В. І. Кравченка. Х.: Дельта, 1992. 256 с.
4. Брас Пол Р. Етнічні групи і формування етнічної ідентичності. *Націоналізм: Антологія*. К.: Смолоскип, 2000. С. 462–467.
5. Булаховський Л. А. Питання про походження української мови. К.: Вид-во АН УРСР, 1956. 218 с.
6. Бурячок Г.А. «Просвіта»: історія та сучасність (1868–1998). К.: Веселка, 1993. 308 с.
7. Василененко В. Які мови в Україні потребують особливого захисту. *Дзеркало тижня*. 2006. 18 березня.
8. Васильєва Л. Вплив регіоналізму на формування зовнішньої політики України. *Віче*. 1997. № 10. С. 9–18.
9. Вержбицкая А. Язык. Культура. Познание. М.: Русские словари, 1997. 416 с.
10. Воропай О. Звичайі нашого народу. К.: Оберіг, 199. 592 с.
11. Голубовська І.О. Етнічні особливості мовних картин світу. К.: Логос, 2004. 284 с.
12. Гошовська В. А. Мовна політика в Україні : навч.-метод. матеріали / уклад.: А. В. Фоменко, Ю. В. Стрілецька. К.: НАДУ, 2013. 36 с.
13. Грушевський М. Про українську мову і українську школу. К.: Веселка, 1991. 45 с.
14. Гумбольдт В.О. О различии строения человеческих языков и его влияние на духовное развитие человечества. *Изб. труды по языкознанию*. М.: Прогресс, 1984. 397 с.
15. Дорда С.В. Лінгвокультурологія як самостійний напрям лінгвістичних досліджень. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Л. Українки*. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. №3 (352). Луцьк, 2017. С. 411–417.
16. Євтух В. Б. Етнічність: енциклопедичний довідник. К.: Фенікс, 2012. 396 с.
17. Єрмоленко С. Я. Мова і українознавчий світогляд: монографія. К.: НДІУ, 2007. 444 с.
18. Жаборюк О. А. До питання про філософські аспекти мовознавства. *Мовознавство*. 2006. № 1. С. 39–43.
19. Жайворонок В. Знаки української етнокультури: словник-довідник. Київ: Довіра, 2006. 703 с.
20. Жайворонок В. В. Національна мова та ідіолект. *Мовознавство*. 1998. № 6. С. 27–35.
21. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика. Нариси. К.: Довіра, 2007. 262 с.
22. Заїченко Г. Філософія мови та мова філософії: стаття перша. *Філософська і соціологічна думка: Український науково-теоретичний часопис*. К.: Київський університет ім. Тараса Шевченка, 1996. №5-6. С. 16–35.
23. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. Дрогобич: Відродження, 1994. 217 с.
24. Кафарський В.І., Савчук Б.П. Етнологія: підр. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 432 с.
25. Кеуш Н. Забезпечення інформаційної безпеки держави. *Голос України*. 2002. 21 листопада.
26. Ключевська Г. Інформаційний простір, який ми програли? *День*. 2006. № 121. 25 липня.
27. Корж А. Мовний чинник суспільної трансформації в Україні. *Рукопис*. К.: КНУ, 2004. 214 с.
28. Кочерган М. Мовна ситуація і мовна політика в Україні. URL: <file:///C:/Users/%D0%9B%D0%B8%D0%BB%D1%8F/Downloads/svit-2008-10-2-18-cochergan.pdf>
29. Кочерган М.П. Зіставне мовознавство і проблема мовних картин світу. *Мовознавство*. 2004. № 5-6. С. 12-22.

30. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підр. К.: Видавничий центр «Академія». 2003. 464 с. (Серія Альма-матер).
31. Куц Ю. Етнополітичні державотворчі процеси в Україні: управлінський аспект: моногр. Х.: ХарРІ УАДУ «Магістр», 2002. 204 с.
32. Куц Ю. О Сучасна мовна політика української держави: управлінсько-правовий аспект. *Теорія та практика державного управління*. 2017. № 1(56). С. 1-6.
33. Куць О. М., Заблоцький В. В. Мовна політика в Україні: аналіз та впровадження: монографія. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 300 с.
34. Куць О., Хоменко І. «Дядьки» чужої мови, або хто ж спекулює на мовних проблемах. *Українське слово*. 2006. 20 березня – 4 квітня.
35. Куць О.М. Етнополітологія: навч. посіб.. – Х.: ХНУ, 2005. 214 с.
36. Куць О.М. Мовна політика в державотворчих процесах України: навч. посіб. Х.: ХНУ, 2004. 275 с.
37. Куць О.М., Лісничий В.В., Куц Ю.О. Етнонаціональні чинники державотворення. Х.: Видавництво ХарРІ УАДУ «Магістр», 2002. 108 с.
38. Лизанчук В. Мова – основа ідентифікації нації. *Українське слово*. 2006. № 33. 16 – 22 серпня.
39. Лизанчук В. Не лукавити словом. Львів: ЛНУ, 2003. 560 с.
40. Лопушинський І. Рідна мова як важливий чинник консолідації української нації. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej2/txts/philo/05lipkun.pdf>.
41. Маслова В. А. Лингвокультурология: учеб. пособ. для студентов вузов. 4-е изд. М.: Академия, 2010. 204 с.
42. Маслова В. А. Введение в когнитивную лингвистику: учеб. пособие. 3-е изд., испр. М.: Флинта: Наука, 2007. 296 с.
43. Матвіяс І.Г. Українська мова та її говори. К.: Наук. думка, 1990. 168 с.
44. Німчук В. Українська мова – священна мова. *Людина і світ*. 2001. № 1. С. 35–38.
45. Основні питання мовознавства. Мови світу: метод. посіб. для студ. філол.х спец./ Уклад.: Левицький В. В., Іваницька Л. М., Іваницький Р. В. Чернівці: ЧДУ, 1997. 60 с.
46. Півторак Г. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов. К.: Академія, 2001. 148 с.
47. Потебня А. Мысль и язык. URL: <http://www.rodnovery.ru/knizhnaya-polka/317-potebnya-mysl-yazyk> (дата звернення: 22.06.2018).
48. Потебня А. А. Слово и миф. М.: Правда, 1989. 624 с.
49. Радченко О. А. Лингвофилософские опыты В. Фон Гумбольдта и постгумбольдтианство. *Вопросы языкознания*. 2001. № 3. С. 96–124.
50. Рамишвили Г. В. От сравнительной антропологии к сравнительной лингвистике. *Гумбольдт В. Язык и философия культуры*. М.: Прогресс, 1985. С. 309–317.
51. Рускуліс Л. Лінгвофілософські погляди Вільгельма фон Гумбольдта у системі теоретико-методичної підготовки вчителя української мови. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*: зб. наук. праць / ред. кол.: Н. В. Гузій (відп. ред.). К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. Вип. 20 (30). Спец. вип. Актуалітети філологічної освіти та науки. С. 184–188.
52. Рускуліс Л. В., Мікрюкова К. О. Етнолінгвістика: навч.-метод. реком. Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2012. 64 с.
53. Тиводар М. Етнологія: навч. посібник. Львів: Світ, 2004. 624 с.
54. Ткаченко О.Б. Про повноту й неповноту мов і деякі інші суміжні явища. *Мовознавство*. 2006. № 2-3. С. 12-18.
55. Уорф Б. О двухошибочных воззрениях на речь и мышление, характеризующих систему естественной логики, и о том, как слова и обычаи влияют на мышление. *Наука и языкознание*. URL: <http://www.kph.npu.edu.ua/!e-book/clasik/data/whorf/02.html> (дата звернення: 22.06.2018).

56. Философские основы зарубежных направлений в языкознании: коллективная монография / ответ. ред. В. З. Панфилов. М.: Наука, 1977. 295 с.
57. Чебоксаров Н. Н., Чебоксарова Н. А. Народы. Расы. Культуры. М.: Наука, 1985. 272 с.
58. Червак Б. Як виграти інформаційну війну. *Українське слово*. 2006. № 21. 21–30 травня.
59. Шарманова Н. М. Етнолінгвістика: навч. посіб. для студ. факультету української філології. Кривий Ріг: НПП АСТЕРІКС, 2015. 192 с.
60. Шумлянський С. Мовна ситуація: виміри конфліктності. *Віче*. 2006. № 1–2. С. 39–42.

13. Інформаційні ресурси

1. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2006. 460 с. (20 екз.).
2. Жайворонок В. Знаки української етнокультури: словник-довідник. Київ: Довіра, 2006. 703 с. 20 (екз.).
3. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика. Нариси. К.: Довіра, 2007. 262 с. (екз.).

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Факультет педагогіки та психології
Кафедра української мови і літератури

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ О. А. Кузнецова

27 серпня 2019 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЕТНОЛІНГВІСТИКА ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЯ

Ступінь магістра
Галузь знань 03 Гуманітарні науки
спеціальність 035 «Філологія»
035.01 Українська мова та література
Освітня програма Українська мова і література

Миколаїв – 2019

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Рускуліс Лілія Володимирівна, доцент кафедри української мови і літератури, кандидат педагогічних наук, доцент.

Програму схвалено на засіданні кафедри української мови і літератури
Протокол від "27" серпня 2019 року № 1

Завідувачка кафедри української мови і літератури (Рускуліс Л. В.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією факультету педагогіки та психології

Протокол від "27" серпня 2019 року № 1

Голова навчально-методичної комісії (Чугуєва І. С.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету

Протокол від "27" серпня 2019 року № 14

Голова навчально-методичної комісії університету (Кузнєцова О. А.)

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Етнолінгвістика та лінгвокультурологія» складена Рускуліс Л. В. відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності 035.01 Філологія (Українська мова і література).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: методична система викладання української мови у вищих та спеціальних навчальних закладах.

Міждисциплінарні зв'язки: лінгвістика, психологія, педагогіка, філософія.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: осмислити роль мови у формуванні етнічних спільнот, з'ясувати методологічне підґрунтя інтерпретації етномовних явищ, сформуванню уявлення про мовну картину світу.

Завдання курсу:

1. З'ясувати місце і роль етнолінгвістики в колі лінгвістичних і нелінгвістичних дисциплін; значення етнолінгвістики для українознавчих досліджень, методи етнолінгвістики. Визначити базові концепти етнолінгвістики.
2. Схарактеризувати лінгвокультурологію як новітній напрям мовознавства, шляхи її розвитку.
3. Дослідити історію виникнення етнолінгвістики, проблеми сучасної української етнолінгвістики.
4. Розглянути питання формування етносів та мов. Співвідношення етносів та мов. Проаналізувати проблеми співвідношення й узаємозв'язку мови – етносу – культури. З'ясувати функції мови.
5. Визначити основні аспекти мовної політики та інформаційної мовної політики. Розмежувати поняття «державна мова», «офіційна мова», «рідна мова», «національна мова» та ін.
6. Схарактеризувати основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики (символ, поняття, концепт).
7. Навчитися проводити лінгвістичний аналіз тексту з точки зору походження та уживаності лексики.
8. Ознайомитися з процесами впливу на мовну структуру міфології, психології, звичаїв, побуту, вірувань, обрядів, загальної культури й менталітету етносу, з'ясувати роль прецедентних текстів.

Передумови для вивчення дисципліни: курс тісно пов'язаний із теоретичними проблемами лінгвофілософії, етнології, когнітивної лінгвістики та лінгвоконцептології, фольклору, давньої української літератури, історії української літератури, історії, журналістики.

Навчальна дисципліна складається з 5-ти кредитів.

Результати навчання:

Студіювати магістральні напрями лінгвістичних досліджень кінця XX – початку XXI ст., етнолінгвістику й лінгвокультурологію як галузі сучасної лінгвістики; орієнтуватися в сучасних етнолінгвістичних теоріях; оволодіти навичками етнолінгвістичного аналізу текстів різних жанрів; творчо осмислювати сутність та перспективи подальшого розвитку етнолінгвістичної науки.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні: володіє розвиненою культурою мислення, умінням ясно й логічно висловлювати свої думки; володіє знаннями з основних напрямків, закономірностей, змісту і форм наукової діяльності, методів планування, організації та керування науковою творчістю, роботою наукових колективів; володіє мовою як пізнавальним знаряддям кодування та трансформації знань; володіє всіма видами мовленнєвої діяльності (говоріння, читання, письмо, аудіювання) на базі достатнього обсягу знань з фонетики, граматики, лексики, орфографії, пунктуації та лінгвокраїнознавства; має сформовані вміння та навички

здійснювати мовленнєву діяльність, зумовлену комунікативною метою; має навички створення словникових статей; розвиває навички самостійного опанування нових знань; уміє працювати з довідковою літературою, різнотипними словниками, електронними базами даних, системами інформаційного пошуку.

ІІ. Фахові: орієнтується в актуальних проблемах сучасної лінгвістики загалом та в колі проблем етнолінгвістики й лінгвокультурології; досліджує мову в аспекті культури носіїв національної мови; з'ясовує актуальні проблеми сучасної мовної політики та інформаційної політики; виконує етнолінгвістичний аналіз текстів; інтерпретує етнотексти, осмисливши лексичний склад української мови.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Кредит 1. Етнолінгвістика як наука та навчальна дисципліна.

Тема 1. Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Мета і завдання етнолінгвістичних студій. Етнолінгвістичні основи дослідження мови. Основні поняття етнолінгвістики. Лінгвоцентризм й антропоцентризм. Джерела етнолінгвістики. Методи етнолінгвістики. Проблеми взаємодії мови й культури. Лінгвокультурологія. Зв'язок етнолінгвістики й лінгвокультурології з іншими дисциплінами.

Тема 2. Історія виникнення етнолінгвістики. Витоки етнолінгвістики з філософії мови й культури Вільгельма фон Гумбольдта. Лінгвофілософські погляди Вільгельма фон Гумбольдта. Олександр Опанасович Потебня – фундатор слов'янської й вітчизняної етнолінгвістики. Гіпотеза «лінгвістичної відносності» Е. Сепіра й Б. Уорфа в становленні етнолінгвістичної науки. Етнолінгвістична школа М. Толстого. Проблеми сучасної української етнолінгвістики.

Кредит 2. Етнічні процеси та мова.

Тема 3. Мова як найважливіша етнічна ознака. Мова – нація – культура. Проблематика співвідношення й узаємозв'язку мови – етносу – культури. Функції мови: комунікативна, мислеоформлювальна, пізнавальна, інформаційна, номінативна, експресивна, емоційна, естетична, прагматична.

Тема 4. Національна мова як виразник етнокультури. Поняття національної та рідної мови. Рідна мова та національні традиції. Відбиття в національній мові особливостей народного характеру. Сутність національного характеру. Поняття національного характеру. Фактори розвитку національного характеру: історичні умови, культурні фактори, соціально-політичні фактори. Мова як репрезентант етнічної самосвідомості. Етнічна самоідентифікація. Національна свідомість.

Тема 5. Об'єкт мовної політики. Засоби здійснення мовної політики. Інструменти мовної політики. Завдання мовної політики. Напрями мовної політики. Державна мова. Офіційна мова. Мови національних меншин. Іноземні мови (мови міждержавного спілкування). Регіональна мова. Міноритарна мова. Інформаційна мовна політика. Влада й мовно-інформаційний простір.

Кредит 3. Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики.

Тема 6. Мовна картина світу. Етномовна картина світу. Інтерес до вивчення фрагментів національно-мовної картини світу в аспекті специфіки етнічної свідомості, етнопсихологічних і фонових знань, магічної, міфологічної та сміхової культури українців.

Тема 7. Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Концепт і поняття. Підходи до визначення поняття «концепт» у сучасній лінгвістиці. Загальнокультурні й етнічні концепти. Соціально-політичні, ідеологічні, філософські, культурні, ментальні та міфологічні концепти. Культурні концепти та культурно-історичні. Символ як елемент мовної картини світу. Етнолінгвістична характеристика словесних символів. Прецедентні феномени. Коди української етнокультури. Етнічна й соціокультурна стереотипізація в мовних знаках. Основні тематичні групи: людина, природа, способи вербалізації концептів.

Кредит 4. Лексичний склад мови як відображення народної картини світу. Відтворення мовної картини світу в міфології, у фольклорі та фразеологічних одиницях.

Тема 8. Відтворення мовної картини світу в текстах української міфології. Мовні стереотипи міфологічних образів. Фольклорні тексти як матеріал етнолінгвістичних досліджень. Фольклоризми. Етнографізми. Мовні стереотипи фольклорних образів. Символіка кольоропозначень у слов'янських мовах. Лексеми на позначення одягу, страв, предметів побуту та ритуальних дій. Етносимволи в українських народних казках. Відтворення мовної картини світу у фразеологічних одиницях та ідіомах. Національно-культурний компонент семантики фразеологізмів української мови. Тематичні групи фразеологізмів з національно-культурним компонентом. Способи перекладу фразеологізмів.

Тема 9. Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях. Національна специфіка антропонімів та антропонімних формул номінації. Давні імена, мотиви, способи називання, символіка. Прізвищеві найменування в давніх пам'ятках, способи оформлення. Етнолінгвістичний аспект вивчення давніх топонімів. Гідронімна номінація природних об'єктів як відображення реалій життя та картини світу. Ороніми й власне топоніми. Народна астронімія: мотиви й способи номінації. Етнічні самоназви, етноніми як спосіб відокремлення себе від інших народів. Фітоніми, народні назви рослин: символіка, призначення, мотиви й способи номінації. Зооніми.

Кредит 5. Етнолінгвістичні дослідження сучасного художнього твору.

Тема 10. Прецедентні тексти в дискурсі сучасної української прози. Прецедентні імена та їх функціонування. Прецедентні феномени в сучасній поезії.

4. Рекомендована література

Базова

1. Герд А.С. Введение в этнолингвистику: Курс лекций и хрестоматия. СПб.: Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2001. 488 с.
2. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2006. 460 с.
3. Снігаренко В. Т. Основи етнолінгвістики: навч. посіб. Торезьк. 2019. 62 с.
4. Шарманова Н. М. Етнолінгвістика: навчальний посібник для студентів факультету української філології/ Н. М. Шарманова ; за ред. Ж. В. Колоїз. Кривий Ріг: НПП АСТЕРІКС, 2015. 192 с.

Допоміжна

1. Актуальні питання вітчизняної етнополітики: шляхи модернізації, врахування міжнародного досвіду /Під загальн. ред. Ю. Тищенка. К.: Український центр політичних досліджень, 2004. 312 с.
2. Апресян Ю.Д. Образ человека по данным языка: попытка системного описания. Интегральное описание языка и системная лексикография: Избранные труды. М.: Школа «Языки русской литературы», 1995. Т. 2. 767 с.
3. Багалый Л. Історія Слобідської України /Передмова, коментар В. І. Кравченка. Х.: Дельта, 1992. 256 с.
4. Брас Пол Р. Етнічні групи і формування етнічної ідентичності. *Націоналізм: Антологія*. К.: Смолоскип, 2000. С. 462–467.
5. Булаховський Л. А. Питання про походження української мови. К.: Вид-во АН УРСР, 1956. 218 с.
6. Бурячок Г.А. «Просвіта»: історія та сучасність (1868–1998). К.: Веселка, 1993. 308 с.
7. Василенко В. Які мови в Україні потребують особливого захисту. *Дзеркало тижня*. 2006. 18 березня.
8. Васильєва Л. Вплив регіоналізму на формування зовнішньої політики України. *Віче*. 1997. № 10. С. 9–18.
9. Вержбицкая А. Язык. Культура. Познание. М.: Русские словари, 1997. 416 с.
10. Воропай О. Звичаї нашого народу. К.: Оберіг, 199. 592 с.

11. Голубовська І.О. Етнічні особливості мовних картин світу. К.: Логос, 2004. 284 с.
12. Гошовська В. А. Мовна політика в Україні : навч.-метод. матеріали / уклад.: А. В. Фоменко, Ю. В. Стрілецька. К.: НАДУ, 2013. 36 с.
13. Грушевський М. Про українську мову і українську школу. К.:Веселка, 1991. 45 с.
14. Гумбольдт В.О. О различии строения человеческих языков и его влияние на духовное развитие человечества. *Изб. труды по языкознанию*. М.: Прогресс, 1984. 397 с.
15. Дорда С.В. Лінгвокультурологія як самостійний напрям лінгвістичних досліджень. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Л. Українки*. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. №3 (352). Луцьк, 2017. С. 411–417.
16. Євтух В. Б. Етнічність: енциклопедичний довідник. К.: Фенікс, 2012. 396 с.
17. Єрмоленко С. Я. Мова і українознавчий світогляд: монографія. К.: НДПУ, 2007. 444 с.
18. Жаборюк О. А. До питання про філософські аспекти мовознавства. *Мовознавство*. 2006. № 1. С. 39–43.
19. Жайворонок В. Знаки української етнокультури: словник-довідник. Київ: Довіра, 2006. 703 с.
20. Жайворонок В. В. Національна мова та ідіолект. *Мовознавство*. 1998. № 6. С. 27–35.
21. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика. Нариси. К.:Довіра, 2007. 262 с.
22. Заїченко Г. Філософія мови та мова філософії: стаття перша. *Філософська і соціологічна думка: Український науково-теоретичний часопис*. К.: Київський університет ім.Тараса Шевченка, 1996. №5-6. С. 16–35.
23. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. Дрогобич: Відродження, 1994. 217 с.
24. Кафарський В.І., Савчук Б.П. Етнологія: підр. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 432 с.
25. Кеуш Н. Забезпечення інформаційної безпеки держави. *Голос України*. 2002. 21 листопада.
26. Ключевська Г. Інформаційний простір, який ми програли? *День*. 2006. № 121.25 липня.
27. Корж А. Мовний чинник суспільної трансформації в Україні. *Рукопис*. К.: КНУ, 2004. 214 с.
28. Кочерган М. Мовна ситуація і мовна політика в Україні. URL: <file:///C:/Users/%D0%9B%D0%B8%D0%BB%D1%8F/Downloads/svit-2008-10-2-18-cochergan.pdf>
29. Кочерган М.П. Зіставне мовознавство і проблема мовних картин світу. *Мовознавство*. 2004. № 5-6. С. 12-22.
30. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підр. К.: Видавничий центр «Академія». 2003. 464 с. (Серія Альма-матер).
31. Куц Ю. Етнополітичні державотворчі процеси в Україні: управлінський аспект: моногр. Х.: ХарРІ УАДУ «Магістр», 2002. 204 с.
32. Куц Ю. О Сучасна мовна політика української держави: управлінсько-правовий аспект. *Теорія та практика державного управління*. 2017. № 1(56). С. 1-6.
33. Куць О. М., Заблоцький В. В. Мовна політика в Україні: аналіз та впровадження: монографія. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 300 с.
34. Куць О., Хоменко І. «Дядьки» чужої мови, або хто ж спекулює на мовних проблемах. *Українське слово*. 2006. 20 березня – 4 квітня.
35. Куць О.М. Етнополітологія: навч. посіб.. – Х.: ХНУ, 2005. 214 с.
36. Куць О.М. Мовна політика в державотворчих процесах України: навч. посіб. Х.: ХНУ, 2004. 275 с.
37. Куць О.М., Лісничий В.В., Куц Ю.О. Етнонаціональні чинники державотворення. Х.: Видавництво ХарРІ УАДУ «Магістр», 2002. 108 с.
38. Лизанчук В. Мова – основа ідентифікації нації. *Українське слово*. 2006. № 33. 16 – 22 серпня.

39. Лизанчук В. Не лукавити словом. Львів: ЛНУ, 2003. 560 с.
40. Лопушинський І. Рідна мова як важливий чинник консолідації української нації. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej2/txts/philo/05lipkun.pdf>.
41. Маслова В. А. Лингвокультурология: учеб. пособ. для студентов вузов. 4-е изд. М.: Академия, 2010. 204 с.
42. Маслова В. А. Введение в когнитивную лингвистику: учеб. пособие. 3-е изд., испр. М.: Флинта: Наука, 2007. 296 с.
43. Матвіяс І.Г. Українська мова та її говори. К.: Наук. думка, 1990. 168 с.
44. Німчук В. Українська мова – священна мова. *Людина і світ*. 2001. № 1. С. 35–38.
45. Основні питання мовознавства. Мови світу: метод. посіб. для студ. філол.х спец./ Уклад.: Левицький В. В., Іваницька Л. М., Іваницький Р. В. Чернівці: ЧДУ, 1997. 60 с.
46. Півторак Г. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов. К.: Академія, 2001. 148 с.
47. Потебня А. Мысль и язык. URL: <http://www.rodnovery.ru/knizhnaya-polka/317-potebnya-mysl-yazyk> (дата звернення: 22.06.2018).
48. Потебня А. А. Слово и миф. М.: Правда, 1989. 624 с.
49. Радченко О. А. Лингвофилософские опыты В. Фон Гумбольдта и постгумбольдтианство. *Вопросы языкознания*. 2001. № 3. С. 96–124.
50. Рамишвили Г. В. От сравнительной антропологии к сравнительной лингвистике. *Гумбольдт В. Язык и философия культуры*. М.: Прогресс, 1985. С. 309–317.
51. Рускуліс Л. Лінгвофілософські погляди Вільгельма фон Гумбольдта у системі теоретико-методичної підготовки вчителя української мови. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*: зб. наук. праць / ред. кол.: Н. В. Гузій (відп. ред.). К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. Вип. 20 (30). Спец. вип. Актуалітети філологічної освіти та науки. С. 184–188.
52. Рускуліс Л. В., Мікрюкова К. О. Етнолінгвістика: навч.-метод. реком. Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2012. 64 с.
53. Тиводар М. Етнологія: навч. посібник. Львів: Світ, 2004. 624 с.
54. Ткаченко О.Б. Про повноту й неповноту мов і деякі інші суміжні явища. *Мовознавство*. 2006. № 2-3. С. 12-18.
55. Уорф Б. О двухошибочных воззрениях на речь и мышление, характеризующих систему естественной логики, и о том, как слова и обычаи влияют на мышление. *Наука и языкознание*. URL: <http://www.kph.npu.edu.ua/!e-book/clasik/data/whorf/02.html> (дата звернення: 22.06.2018).
56. Философские основы зарубежных направлений в языкознании: коллективная: монография / ответ. ред. В. З. Панфилов. М.: Наука, 1977. 295 с.
57. Чебоксаров Н. Н., Чебоксарова Н. А. Народы. Расы. Культуры. М.: Наука, 1985. 272 с.
58. Червак Б. Як виграти інформаційну війну. *Українське слово*. 2006. № 21. 21–30 травня.
59. Шарманова Н. М. Етнолінгвістика: навч. посіб. для студ. факультету української філології. Кривий Ріг: НПП АСТЕРІКС, 2015. 192 с.
60. Шумлянський С. Мовна ситуація: виміри конфліктності. *Віче*. 2006. № 1–2. С. 39–42.

13. Інформаційні ресурси

1. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2006. 460 с. (20 екз.).
2. Жайворонок В. Знаки української етнокультури: словник-довідник. Київ: Довіра, 2006. 703 с. 20 (екз.).
3. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика. Нариси. К.: Довіра, 2007. 262 с. (екз.).

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Факультет педагогіки та психології
Кафедра української мови і літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної роботи

О. А. Кузнецова

27 серпня 2019 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЕТНОЛІНГВІСТИКА ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЯ**

Ступінь магістра

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

спеціальність 035 «Філологія»

035.01 Українська мова та література

Освітня програма Українська мова і література

2019-2020 навчальний рік

Розробник: Рускуліс Лілія Володимирівна, доцент кафедри української мови і літератури, кандидат педагогічних наук, доцент (Рускуліс Л.В.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри Української мови і літератури

Протокол № 1 від «27» серпня, 2019 р.

Завідувачка кафедри (Рускуліс Л. В.)
«27» серпня, 2019 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	
Кількість кредитів – 7	Галузь знань 03 Гуманітарні науки	Вибіркова	
Індивідуальне науково-дослідне завдання – укладання словника етнолінгвіста Загальна кількість годин – 150	Спеціальність: 035.01 Українська мова та література	<i>Рік підготовки:</i>	
		2	
		<i>Семестр</i>	
		3	
		<i>Лекції</i>	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 6 самостійної роботи студента – 4	Ступінь: магістра	14	
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		16	
		<i>Самостійна робота</i>	
		120	
		Вид контролю: залік	

Мова навчання – українська

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 30 год. – аудиторні заняття, 120 год. – самостійна робота (20 % / 80 %).

Заочна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		заочна форма навчання	
Кількість кредитів – 7	Галузь знань 03 Гуманітарні науки	Вибіркова	
Індивідуальне науково-дослідне завдання – укладання словника етнолінгвіста	Спеціальність: 035.01 Українська мова та література	Рік підготовки:	
		2	
Семестр			
3			
Загальна кількість годин – 150		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 6 самостійної роботи студента – 4	Ступінь: магістра	4	
		Практичні, семінарські	
		6	
		Самостійна робота	
		140	
		Вид контролю: залік	

Мова навчання – українська

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 10 год. – аудиторні заняття, 140 год. – самостійна робота (7 % / 93 %).

1. Мета, завдання навчальної дисципліни та очікуванні результати

Мета курсу: осмислити роль мови у формуванні етнічних спільнот, з'ясувати методологічне підґрунтя інтерпретації етномовних явищ, сформувати уявлення про мовну картину світу.

Завдання курсу:

1. З'ясувати місце і роль етнолінгвістики в колі лінгвістичних і нелінгвістичних дисциплін; значення етнолінгвістики для українознавчих досліджень, методи етнолінгвістики. Визначити базові концепти етнолінгвістики.
2. Схарактеризувати лінгвокультурологію як новітній напрям мовознавства, шляхи її розвитку.
3. Дослідити історію виникнення етнолінгвістики, проблеми сучасної української етнолінгвістики.
4. Розглянути питання формування етносів та мов. Співвідношення етносів та мов. Проаналізувати проблеми співвідношення й узаємозв'язку мови – етносу – культури. З'ясувати функції мови.
5. Визначити основні аспекти мовної політики та інформаційної мовної політики. Розмежувати поняття «державна мова», «офіційна мова», «рідна мова», «національна мова» та ін.
6. Схарактеризувати основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики (символ, поняття, концепт).
7. Навчитися проводити лінгвістичний аналіз тексту з точки зору походження та уживаності лексики.
8. Ознайомитися з процесами впливу на мовну структуру міфології, психології, звичаїв, побуту, вірувань, обрядів, загальної культури й менталітету етносу, з'ясувати роль прецедентних текстів.

Передумови для вивчення дисципліни: курс тісно пов'язаний із теоретичними проблемами лінгвофілософії, етнології, когнітивної лінгвістики та лінгвоконцептології, фольклору, давньої української літератури, історії української літератури, історії, журналістики.

Навчальна дисципліна складається з 5-ти кредитів.

Результати навчання:

Студіювати магістральні напрями лінгвістичних досліджень кінця XX – початку XXI ст., етнолінгвістику й лінгвокультурологію як галузі сучасної лінгвістики; орієнтуватися в сучасних етнолінгвістичних теоріях; оволодіти навичками етнолінгвістичного аналізу текстів різних жанрів; творчо осмислювати сутність та перспективи подальшого розвитку етнолінгвістичної науки.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні: володіє розвиненою культурою мислення, умінням ясно й логічно висловлювати свої думки; володіє знаннями з основних напрямків, закономірностей, змісту і форм наукової діяльності, методів планування, організації та керування науковою творчістю, роботою наукових колективів; володіє мовою як пізнавальним знаряддям кодування та трансформації знань; володіє всіма видами мовленнєвої діяльності (говоріння, читання, письмо, аудіювання) на базі достатнього обсягу знань з фонетики, граматики, лексики, орфографії, пунктуації та лінгвоукраїнознавства; має сформовані вміння та навички здійснювати мовленнєву діяльність, зумовлену комунікативною метою; має навички створення словникових статей; розвиває навички самостійного опанування нових знань; уміє працювати з довідковою літературою, різнотипними словниками, електронними базами даних, системами інформаційного пошуку.

II. Фахові: орієнтується в актуальних проблемах сучасної лінгвістики загалом та в колі проблем етнолінгвістики й лінгвокультурології; досліджує мову в аспекті культури носіїв національної мови; з'ясовує актуальні проблеми сучасної мовної політики та

інформаційної політики; виконує етнолінгвістичний аналіз текстів; інтерпретує етнотексти, осмисливши лексичний склад української мови.

2. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Етнолінгвістика як наука та навчальна дисципліна.

Тема 1. Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Мета і завдання етнолінгвістичних студій. Етнолінгвістичні основи дослідження мови. Основні поняття етнолінгвістики. Лінгвоцентризм й антропоцентризм. Джерела етнолінгвістики. Методи етнолінгвістики. Проблеми взаємодії мови й культури. Лінгвокультурологія. Зв'язок етнолінгвістики й лінгвокультурології з іншими дисциплінами.

Тема 2. Історія виникнення етнолінгвістики. Витоки етнолінгвістики з філософії мови й культури Вільгельма фон Гумбольдта. Лінгвофілософські погляди Вільгельма фон Гумбольдта. Олександр Опанасович Потебня – фундатор слов'янської й вітчизняної етнолінгвістики. Гіпотеза «лінгвістичної відносності» Е. Сепіра й Б. Уорфа в становленні етнолінгвістичної науки. Етнолінгвістична школа М. Толстого. Проблеми сучасної української етнолінгвістики.

Кредит 2. Етнічні процеси та мова.

Тема 3. Мова як найважливіша етнічна ознака. Мова – нація – культура. Проблематика співвідношення й взаємозв'язку мови – етносу – культури. Функції мови: комунікативна, мислеоформлювальна, пізнавальна, інформаційна, номінативна, експресивна, емоційна, естетична, прагматична.

Тема 4. Національна мова як виразник етнокультури. Поняття національної та рідної мови. Рідна мова та національні традиції. Відбиття в національній мові особливостей народного характеру. Сутність національного характеру. Поняття національного характеру. Фактори розвитку національного характеру: історичні умови, культурні фактори, соціально-політичні фактори. Мова як репрезентант етнічної самосвідомості. Етнічна самоідентифікація. Національна свідомість.

Тема 5. Об'єкт мовної політики. Засоби здійснення мовної політики. Інструменти мовної політики. Завдання мовної політики. Напрями мовної політики. Державна мова. Офіційна мова. Мови національних менших. Іноземні мови (мови міждержавного спілкування). Регіональна мова. Міноритарна мова. Інформаційна мовна політика. Влада й мовно-інформаційний простір.

Кредит 3. Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики.

Тема 6. Мовна картина світу. Етномовна картина світу. Інтерес до вивчення фрагментів національно-мовної картини світу в аспекті специфіки етнічної свідомості, етнопсихологічних і фонових знань, магічної, міфологічної та сміхової культури українців.

Тема 7. Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Концепт і поняття. Підходи до визначення поняття «концепт» у сучасній лінгвістиці. Загальнокультурні й етнічні концепти. Соціально-політичні, ідеологічні, філософські, культурні, ментальні та міфологічні концепти. Культурні концепти та культурно-історичні. Символ як елемент мовної картини світу. Етнолінгвістична характеристика словесних символів. Прецедентні феномени. Коди української етнокультури. Етнічна й соціокультурна стереотипізація в мовних знаках. Основні тематичні групи: людина, природа, способи вербалізації концептів.

Кредит 4. Лексичний склад мови як відображення народної картини світу. Відтворення мовної картини світу в міфології, у фольклорі та фразеологічних одиницях.

Тема 8. Відтворення мовної картини світу в текстах української міфології. Мовні стереотипи міфологічних образів. Фольклорні тексти як матеріал етнолінгвістичних досліджень. Фольклоризми. Етнографізми. Мовні стереотипи фольклорних образів. Символіка кольоропозначень у слов'янських мовах. Лексеми на позначення одягу, страв, предметів побуту та ритуальних дій. Етносимволи в українських народних казках. Відтворення мовної картини світу у фразеологічних одиницях та ідіомах. Національно-

культурний компонент семантики фразеологізмів української мови. Тематичні групи фразеологізмів з національно-культурним компонентом. Способи перекладу фразеологізмів.

Тема 9. Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях. Національна специфіка антропонімів та антропонімних формул номінації. Давні імена, мотиви, способи називання, символіка. Прізвищеві найменування в давніх пам'ятках, способи оформлення. Етнолінгвістичний аспект вивчення давніх топонімів. Гідронімна номінація природних об'єктів як відображення реалій життя та картини світу. Ороніми й власне топоніми. Народна астронімія: мотиви й способи номінації. Етнічні самоназви, етнічними як спосіб відокремлення себе від інших народів. Фітоніми, народні назви рослин: символіка, призначення, мотиви й способи номінації. Зооніми.

Кредит 5. Етнолінгвістичні дослідження сучасного художнього твору.

Тема 10. Прецедентні тексти в дискурсі сучасної української прози. Прецедентні імена та їх функціонування. Прецедентні феномени в сучасній поезії.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Усь о-го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7
Кредит 1. Етнолінгвістика як наука та навчальна дисципліна						
Тема 1. Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Мета і завдання етнолінгвістичних студій. Етнолінгвістичні основи дослідження мови. Основні поняття етнолінгвістики. Лінгвоцентризм й антропоцентризм. Джерела етнолінгвістики. Методи етнолінгвістики. Проблеми взаємодії мови й культури. Лінгвокультурологія. Зв'язок етнолінгвістики й лінгвокультурології з іншими дисциплінами.	15	1	1			13
Тема 2. Історія виникнення етнолінгвістики. Витоки етнолінгвістики з філософії мови й культури Вільгельма фон Гумбольдта. Лінгвофілософські погляди Вільгельма фон Гумбольдта. Олександр Опанасович Потебня – фундатор слов'янської й вітчизняної етнолінгвістики. Гіпотеза «лінгвістичної відносності» Е. Сепіра й Б. Уорфа в становленні етнолінгвістичної науки. Етнолінгвістична школа М. Толстого. Проблеми сучасної української етнолінгвістики.	15	1	1			13
Усього:	30	2	2			26
Кредит 2. Етнічні процеси та мова						
Тема 3. Мова як найважливіша етнічна ознака. Мова – нація – культура. Проблематика співвідношення й взаємозв'язку мови – етносу – культури. Функції мови: комунікативна, мислеоформлювальна, пізнавальна, інформаційна, номінативна, експресивна, емоційна, естетична, прагматична.	5	1	1			3

Тема 4. Національна мова як виразник етнокультури. Поняття національної та рідної мови. Рідна мова та національні традиції. Відбиття в національній мові особливостей народного характеру. Сутність національного характеру. Поняття національного характеру. Фактори розвитку національного характеру: історичні умови, культурні фактори, соціально-політичні фактори. Мова як репрезентант етнічної самосвідомості. Етнічна самоідентифікація. Національна свідомість.	5	1	1			3
Тема 5. Етнічні аспекти мовної політики Об'єкт мовної політики. Засоби здійснення мовної політики. Інструменти мовної політики. Завдання мовної політики. Напрями мовної політики. Державна мова. Офіційна мова. Мови національних менших. Іноземні мови (мови міждержавного спілкування). Регіональна мова. Міноритарна мова. Інформаційна мовна політика. Влада й мовно-інформаційний простір.	20	2	2			16
Усього:	30	4	4			22
Кредит 3. Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики						
Тема 6. Мовна картина світу. Етномовна картина світу. Інтерес до вивчення фрагментів національно-мовної картини світу в аспекті специфіки етнічної свідомості, етнопсихологічних і фонових знань, магічної, міфологічної та сміхової культури українців.	15	1	2			12
Тема 7. Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Концепт і поняття. Підходи до визначення поняття «концепт» у сучасній лінгвістиці. Загальнокультурні й етнічні концепти. Соціально-політичні, ідеологічні, філософські, культурні, ментальні та міфологічні концепти. Культурні концепти та культурно-історичні. Символ як елемент мовної картини світу. Етнолінгвістична характеристика словесних символів. Прецедентні феномени. Коди української етнокультури. Етнічна й соціокультурна стереотипізація в мовних знаках. Основні тематичні групи: людина, природа, способи вербалізації концептів.	15	1	2			12
Усього:	30	2	4			24
Кредит 4. Лексичний склад мови як відображення народної картини світу. Відтворення мовної картини світу в міфології, у фольклорі та фразеологічних одиницях						
Тема 8. Відтворення мовної картини світу в текстах української міфології. Мовні стереотипи міфологічних образів. Відтворення мовної картини світу у фольклорних текстах. Фольклорні тексти як матеріал етнолінгвістичних досліджень. Фольклоризми. Етнографізми. Мовні	14	2	2			10

стереотипи фольклорних образів. Символіка кольоропозначень у слов'янських мовах. Лексеми на позначення одягу, страв, предметів побуту та ритуальних дій. Етносимволи в українських народних казках. Відтворення мовної картини світу у фразеологічних одиницях та ідіомах. Національно-культурний компонент семантики фразеологізмів української мови. Тематичні групи фразеологізмів з національно-культурним компонентом. Способи перекладу фразеологізмів						
Тема 9. Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях. Національна специфіка антропонімів та антропонімних формул номінації. Давні імена, мотиви, способи називання, символіка. Прізвищеві найменування в давніх пам'ятках, способи оформлення. Етнолінгвістичний аспект вивчення давніх топонімів. Гідронімна номінація природних об'єктів як відображення реалій життя та картини світу. Ороніми й власне топоніми. Народна астронімія: мотиви й способи номінації. Етнічні самоназви, етноніми як спосіб відокремлення себе від інших народів. Фітоніми, народні назви рослин: символіка, призначення, мотиви й способи номінації. Зооніми.	16	2	2			12
Усього:	30	4	4			22
Кредит 5. Етнолінгвістичні дослідження сучасного художнього твору						
Тема 10. Прецедентні тексти в дискурсі сучасної української прози. Прецедентні імена та їх функціонування. Прецедентні феномени в сучасній поезії.	30	2	2			26
Усього:	30	2	2			26
Усього годин:	150	14	16			90

4. Теми лекційних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість год.
1.	Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Мета і завдання етнолінгвістичних студій. Етнолінгвістичні основи дослідження мови. Основні поняття етнолінгвістики. Лінгвоцентризм й антропоцентризм. Джерела етнолінгвістики. Методи етнолінгвістики. Проблеми взаємодії мови й культури. Лінгвокультурологія. Зв'язок етнолінгвістики й лінгвокультурології з іншими дисциплінами.	1
2.	Історія виникнення етнолінгвістики. Витоки етнолінгвістики з філософії мови й культури Вільгельма фон Гумбольдта. Лінгвофілософські погляди Вільгельма фон Гумбольдта. Олександр Опанасович Потебня – фундатор слов'янської й вітчизняної етнолінгвістики. Гіпотеза «лінгвістичної відносності» Е. Сепіра й Б. Уорфа в становленні етнолінгвістичної науки. Етнолінгвістична школа М. Толстого. Проблеми сучасної української етнолінгвістики.	1
3.	Мова як найважливіша етнічна ознака. Мова – нація – культура.	1

	Проблематика співвідношення й взаємозв'язку мови – етносу – культури. Функції мови: комунікативна, мислеоформлювальна, пізнавальна, інформаційна, номінативна, експресивна, емоційна, естетична, прагматична.	
4.	Національна мова як виразник етнокультури. Поняття національної та рідної мови. Рідна мова та національні традиції. Відбиття в національній мові особливостей народного характеру. Сутність національного характеру. Поняття національного характеру. Фактори розвитку національного характеру: історичні умови, культурні фактори, соціально-політичні фактори. Мова як репрезентант етнічної самосвідомості. Етнічна самоідентифікація. Національна свідомість.	1
5.	Етнічні аспекти мовної політики. Об'єкт мовної політики. Засоби здійснення мовної політики. Інструменти мовної політики. Завдання мовної політики. Напрями мовної політики. Державна мова. Офіційна мова. Мови національних меншин. Іноземні мови (мови міждержавного спілкування). Регіональна мова. Міноритарна мова. Інформаційна мовна політика. Влада й мовно-інформаційний простір.	2
6.	Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики. Мовна картина світу. Етномовна картина світу. Інтерес до вивчення фрагментів національно-мовної картини світу в аспекті специфіки етнічної свідомості, етнопсихологічних і фонових знань, магічної, міфологічної та сміхової культури українців.	1
7.	Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Концепт і поняття. Підходи до визначення поняття «концепт» у сучасній лінгвістиці. Загальнокультурні й етнічні концепти. Соціально-політичні, ідеологічні, філософські, культурні, ментальні та міфологічні концепти. Культурні концепти та культурно-історичні. Символ як елемент мовної картини світу. Етнолінгвістична характеристика словесних символів. Прецедентні феномени. Коди української етнокультури. Етнічна й соціокультурна стереотипізація в мовних знаках. Основні тематичні групи: людина, природа, способи вербалізації концептів.	1
8.	Відтворення мовної картини світу в текстах української міфології. Мовні стереотипи міфологічних образів. Відтворення мовної картини світу у фольклорних текстах. Фольклорні тексти як матеріал етнолінгвістичних досліджень. Фольклоризми. Етнографізми. Мовні стереотипи фольклорних образів. Символіка кольоропозначень у слов'янських мовах. Лексеми на позначення одягу, страв, предметів побуту та ритуальних дій. Етносимволи в українських народних казках. Відтворення мовної картини світу у фразеологічних одиницях та ідіомах. Національно-культурний компонент семантики фразеологізмів української мови. Тематичні групи фразеологізмів з національно-культурним компонентом. Способи перекладу фразеологізмів.	2
9.	Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях. Національна специфіка антропонімів та антропонімних формул номінації. Давні імена, мотиви, способи називання, символіка. Прізвищеві найменування в давніх пам'ятках, способи оформлення. Етнолінгвістичний аспект вивчення давніх топонімів. Гідронімна номінація природних об'єктів як відображення реалій життя та картини світу. Ороніми й власне топоніми. Народна астронімія: мотиви й способи номінації. Етнічні самоназви, етноніми як спосіб відокремлення себе від інших народів. Фітоніми, народні назви рослин: символіка, призначення, мотиви й способи	2

	номінації. Зооніми.	
10	Прецедентні тексти в дискурсі сучасної української прози. Прецедентні імена та їх функціонування. Прецедентні феномени в сучасній поезії	2
Всього:		14

5. Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість год.
1.	Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Мета і завдання етнолінгвістичних студій. Етнолінгвістичні основи дослідження мови. Основні поняття етнолінгвістики. Лінгвоцентризм й антропоцентризм. Джерела етнолінгвістики. Методи етнолінгвістики. Проблеми взаємодії мови й культури. Лінгвокультурологія. Зв'язок етнолінгвістики й лінгвокультурології з іншими дисциплінами. Історія виникнення етнолінгвістики.	1
2.	Мова як найважливіша етнічна ознака. Мова – нація – культура. Проблематика співвідношення й взаємозв'язку мови – етносу – культури. Функції мови: комунікативна, мислеоформлювальна, пізнавальна, інформаційна, номінативна, експресивна, емоційна, естетична, прагматична.	1
3.	Національна мова як виразник етнокультури. Поняття національної та рідної мови. Рідна мова та національні традиції. Відбиття в національній мові особливостей народного характеру. Сутність національного характеру. Поняття національного характеру. Фактори розвитку національного характеру: історичні умови, культурні фактори, соціально-політичні фактори. Мова як репрезентант етнічної самосвідомості. Етнічна самоідентифікація. Національна свідомість.	1
4.	Етнічні аспекти мовної політики. Об'єкт мовної політики. Засоби здійснення мовної політики. Інструменти мовної політики. Завдання мовної політики. Напрями мовної політики. Державна мова. Офіційна мова. Мови національних меншин. Іноземні мови (мови міждержавного спілкування). Регіональна мова. Міноритарна мова. Інформаційна мовна політика. Влада й мовно-інформаційний простір.	2
5.	Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики. Мовна картина світу. Етномовна картина світу. Інтерес до вивчення фрагментів національно-мовної картини світу в аспекті специфіки етнічної свідомості, етнопсихологічних і фонових знань, магічної, міфологічної та сміхової культури українців.	2
6.	Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Концепт і поняття. Підходи до визначення поняття «концепт» у сучасній лінгвістиці. Загальнокультурні й етнічні концепти. Соціально-політичні, ідеологічні, філософські, культурні, ментальні та міфологічні концепти. Культурні концепти та культурно-історичні. Символ як елемент мовної картини світу. Етнолінгвістична характеристика словесних символів. Прецедентні феномени. Коди української етнокультури. Етнічна й соціокультурна стереотипізація в мовних знаках. Основні тематичні групи: людина, природа, способи вербалізації концептів.	2
7.	Відтворення мовної картини світу у фольклорних текстах. Фольклорні тексти як матеріал етнолінгвістичних досліджень. Фольклоризми. Етнографізми. Мовні стереотипи фольклорних образів. Символіка	2

	кольоропозначень у слов'янських мовах. Лексеми на позначення одягу, страв, предметів побуту та ритуальних дій. Етносимволи в українських народних казках. Відтворення мовної картини світу у фразеологічних одиницях та ідіомах. Національно-культурний компонент семантики фразеологізмів української мови. Тематичні групи фразеологізмів з національно-культурним компонентом. Способи перекладу фразеологізмів.	
8.	Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях. Національна специфіка антропонімів та антропонімних формул номінації. Давні імена, мотиви, способи називання, символіка. Прізвищеві найменування в давніх пам'ятках, способи оформлення. Етнолінгвістичний аспект вивчення давніх топонімів. Гідронімна номінація природних об'єктів як відображення реалій життя та картини світу. Ороніми й власне топоніми. Народна астронімія: мотиви й способи номінації. Етнічні самоназви, етноніми як спосіб відокремлення себе від інших народів. Фітоніми, народні назви рослин: символіка, призначення, мотиви й способи номінації. Зооніми.	2
9.	Прецедентні тексти в дискурсі сучасної української прози. Прецедентні імена та їх функціонування. Прецедентні феномени в сучасній поезії.	2
Всього:		16

6. Самостійна робота

№ п/п	Назва теми	Кіль- кість год.
1.	Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Мета і завдання етнолінгвістичних студій. Етнолінгвістичні основи дослідження мови. Основні поняття етнолінгвістики. Лінгвоцентризм й антропоцентризм. Джерела етнолінгвістики. Методи етнолінгвістики. Проблеми взаємодії мови й культури. Лінгвокультурологія. Зв'язок етнолінгвістики й лінгвокультурології з іншими дисциплінами.	13
2.	Історія виникнення етнолінгвістики. Витоки етнолінгвістики з філософії мови й культури Вільгельма фон Гумбольдта. Лінгвофілософські погляди Вільгельма фон Гумбольдта. Олександр Опанасович Потебня – фундатор слов'янської й вітчизняної етнолінгвістики. Гіпотеза «лінгвістичної відносності» Е. Сепіра й Б. Уорфа в становленні етнолінгвістичної науки. Етнолінгвістична школа М. Толстого. Проблеми сучасної української етнолінгвістики.	13
3.	Мова як найважливіша етнічна ознака. Мова – нація – культура. Проблематика співвідношення й узаємозв'язку мови – етносу – культури. Функції мови: комунікативна, мислеоформлювальна, пізнавальна, інформаційна, номінативна, експресивна, емоційна, естетична, прагматична.	3
4.	Національна мова як виразник етнокультури. Поняття національної та рідної мови. Рідна мова та національні традиції. Відбиття в національній мові особливостей народного характеру. Сутність національного характеру. Поняття національного характеру. Фактори розвитку національного характеру: історичні умови, культурні фактори, соціально-політичні фактори. Мова як репрезентант етнічної самосвідомості. Етнічна самоідентифікація. Національна свідомість.	3
5.	Етнічні аспекти мовної політики. Об'єкт мовної політики. Засоби здійснення мовної політики. Інструменти мовної політики. Завдання	16

	мовної політики. Напрями мовної політики. Державна мова. Офіційна мова. Мови національних менших. Іноземні мови (мови міждержавного спілкування). Регіональна мова. Міноритарна мова. Інформаційна мовна політика. Влада й мовно-інформаційний простір.	
6.	Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики. Мовна картина світу. Етномовна картина світу. Інтерес до вивчення фрагментів національно-мовної картини світу в аспекті специфіки етнічної свідомості, етнопсихологічних і фонових знань, магічної, міфологічної та сміхової культури українців.	12
7.	Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Концепт і поняття. Підходи до визначення поняття «концепт» у сучасній лінгвістиці. Загальнокультурні й етнічні концепти. Соціально-політичні, ідеологічні, філософські, культурні, ментальні та міфологічні концепти. Культурні концепти та культурно-історичні. Символ як елемент мовної картини світу. Етнолінгвістична характеристика словесних символів. Прецедентні феномени. Коди української етнокультури. Етнічна й соціокультурна стереотипізація в мовних знаках. Основні тематичні групи: людина, природа, способи вербалізації концептів.	12
8.	Відтворення мовної картини світу в текстах української міфології. Мовні стереотипи міфологічних образів. Відтворення мовної картини світу у фольклорних текстах. Фольклорні тексти як матеріал етнолінгвістичних досліджень. Фольклоризми. Етнографізми. Мовні стереотипи фольклорних образів. Символіка кольоропозначень у слов'янських мовах. Лексеми на позначення одягу, страв, предметів побуту та ритуальних дій. Етносимволи в українських народних казках. Відтворення мовної картини світу у фразеологічних одиницях та ідіомах. Національно-культурний компонент семантики фразеологізмів української мови. Тематичні групи фразеологізмів з національно-культурним компонентом. Способи перекладу фразеологізмів.	10
9.	Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях. Національна специфіка антропонімів та антропонімних формул номінації. Давні імена, мотиви, способи називання, символіка. Прізвищеві найменування в давніх пам'ятках, способи оформлення. Етнолінгвістичний аспект вивчення давніх топонімів. Гідронімна номінація природних об'єктів як відображення реалій життя та картини світу. Ороніми й власне топоніми. Народна астронімія: мотиви й способи номінації. Етнічні самоназви, етноніми як спосіб відокремлення себе від інших народів. Фітоніми, народні назви рослин: символіка, призначення, мотиви й способи номінації. Зооніми.	12
10.	Прецедентні тексти в дискурсі сучасної української прози. Прецедентні імена та їх функціонування. Прецедентні феномени в сучасній поезії.	26
Всього:		90

7. Індивідуальні завдання

Укладання словника етнолінгвіста.

8. Методи навчання

Усний виклад матеріалу, проблемне навчання, робота з підручником та додатковими джерелами, вправи, спостереження над усним мовленням, спостереження над мовним матеріалом, порівняльний аналіз, виразне читання текстів; інтерактивні імітаційні методи

(рольові ігри, ситуативні завдання); специфічні прийоми: фонетичний, лексичний, граматичний, стилістичний розбори).

9. Форми роботи та критерії оцінювання

Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Форми поточного та підсумкового контролю. Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів із дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (КР). Поточне оцінювання (індивідуальне, групове і фронтальне опитування, самостійна робота, самоконтроль). Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмового матеріалу, виконання практичних, лабораторних робіт, уміння самостійно опрацьовувати тексти, складання конспекту рекомендованої літератури, написання і захист реферату, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю (КР, іспит) є перевірка глибини засвоєння студентом програмового матеріалу модуля.

Критерії оцінювання відповідей на практичних заняттях:

Студенту виставляється відмінно за умови, якщо відповідь повна, вичерпна, насичена термінологією з курсу; визначається точністю, послідовністю і логічністю; відповідає мовним нормам. У ході відповіді студент розкриває питання, передбачені для самостійного опрацювання, наводить приклади на підтвердження теоретичного матеріалу..

Студенту виставляється дуже добре, якщо відповідь повна, вичерпна, насичена термінологією з курсу; визначається точністю, послідовністю і логічністю; відповідає мовним нормам. У ході відповіді студент розкриває питання, передбачені для самостійного опрацювання, наводить приклади на підтвердження теоретичного матеріалу. У ході відповіді наявні незначні мовленнєві огріхи.

Студенту виставляється добре, відповідь змістовна, однак неповна, репліки недостатньо вдалі, оскільки не враховують належним чином використання термінологічної лексики; порушується послідовність і логічність викладу думок; надається перевага невербальній комунікації; трапляються суттєві мовленнєві огріхи..

Студенту виставляється достатньо, якщо відповідь змістовна, однак неповна, репліки недостатньо вдалі, оскільки не враховують належним чином використання термінологічної лексики; порушується послідовність і логічність викладу думок; надається перевага невербальній комунікації; трапляються суттєві мовленнєві огріхи.

Студенту виставляється задовільно, якщо він бере участь в обговоренні теоретичних питань практичного заняття, проте, відповіді є недостатніми за обсягом (до 5-6 реплік), елементарними за змістом, зі значною кількістю помилок різного роду.

Кількість балів у кінці **семестру** повинна складати від 250 до 500 балів (за 5 кредитів), тобто сума балів за виконання усіх завдань.

Відповідний **розподіл балів, які отримують студенти 5 крд.**

Поточне оцінювання та самостійна робота										КР	Накопичувальні бали/сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	100	500/100
25	25	15	15	30	25	25	25	25	50		

***Примітка.** Коефіцієнт для іспиту – 0,6. Іспит оцінюється в 40 б.

10. Засоби діагностики

Засобами діагностики та методами демонстрування результатів навчання є: завдання до практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи (зокрема есе, реферати), презентації результатів досліджень, тестові завдання, контрольні роботи.

11. Методи навчання

Усний виклад матеріалу: наукова розповідь, спрямована на аналіз фактичного матеріалу; пояснення – вербальний метод навчання, за допомогою якого розкривається сутність певного явища, закону, процесу; проблемне навчання, робота з підручником та додатковими джерелами, спостереження над усним мовленням, спостереження над мовним матеріалом, порівняльний аналіз, виразне читання текстів; ілюстрація – метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у їх символічному зображенні (малюнки, схеми, графіки та ін.).

12. Рекомендована література

Базова

1. Герд А.С. Введение в этнолингвистику: Курс лекций и хрестоматия. – СПб.: Изд-во С.-Петерб. ун-та, 2001. – 488 с.
2. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. – Полтава: Довкілля. – К, 2006.
3. Снігаренко В. Т. Основи етнолінгвістики: навч. посіб. Торецьк. 2019. 62 с.
4. Шарманова Н. М. Етнолінгвістика : навчальний посібник для студентів факультету української філології/ Н. М. Шарманова ; за ред. Ж. В. Колоїз. – Кривий Ріг : НПП АСТЕРІКС, 2015. – 192 с.

Допоміжна

1. Апресян Ю.Д. Образ человека по данным языка: попытка системного описания // Интегральное описание языка и системная лексикография: Избранные труды. – М.: Школа «Языки русской литературы», 1995. – Т. 2.
2. Маслова В. А. Лингвокультурология: учеб. пособие для студентов вузов / Маслова В. А. – 4-е изд. – М. : Академия, 2010. – 204 с.
3. Маслова В. А. Введение в когнитивную лингвистику: учеб. пособие. 3-е изд., испр. М.: Флинта: Наука, 2007. 296 с.
4. Дорда С.В. Лінгвокультурологія як самостійний напрям лінгвістичних досліджень / // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Л. Українки. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. №3 (352). – Луцьк, 2017. – С. 411 – 417.
5. Булаховський Л.А. Питання про походження української мови. – К., 1956.
6. Вержбицкая А. Язык. Культура. Познание. – М., 1997.
7. Воропай О. Звичаї нашого народу. – К., 1993
8. Євтух В. Б. Є Етнічність : енциклопедичний довідник / В. Б. Євтух ; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова, Центр етноглобалістики. – К. : Фенікс, 2012. – 396 с.
9. Знаки української етнокультури : словник-довідник / Віталій Жайворонок; НАН України, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні. – Київ: Довіра, 2006. – 703 с.

10. Голубовська І.О. Етнічні особливості мовних картин світу. – К., 2004. – С. 59.
11. Гриценко П. Мова // Українці. Історико-етнографічна монографія у двох книгах. – Кн.. 1. – Опішне, 1999.
12. Корж А. Мовний чинник суспільної трансформації в Україні // Рукопис. – К.: КНУ, 2004. – 214 с.
13. Ключевська Г. Інформаційний простір, який ми програли? // День. – 2006. – № 121. – 25 липня.
14. Куц Ю. Етнополітичні державотворчі процеси в Україні: управлінський аспект: Моногр. – Х.: ХарРІ УАДУ «Магістр», 2002. – 204 с.
15. Куць О.М. Етнополітологія: навчальний посібник. – Х.: ХНУ, 2005. – 214 с.
16. Куць О.М. Мовна політика в державотворчих процесах України: Навчальний посібник. – Х.: ХНУ, 2004. – 275 с.
17. Куць О.М., Лісничий В.В., Куц Ю.О. Етнонаціональні чинники державотворення. – Х.: Видавництво ХарРІ УАДУ «Магістр», 2002. – 108 с.
18. Философские основы зарубежных направлений в языкознании: коллективная монография / ответственный ред. В. З. Панфилов. М.: Наука, 1977. 295 с.
19. Рускуліс Л. Лінгвофілософські погляди Вільгельма фон Гумбольдта у системі теоретико-методичної підготовки вчителя української мови. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*: зб. наук. праць / ред. кол.: Н. В. Гузій (відп. ред.). К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. Вип. 20 (30). Спец. вип. Актуалітети філологічної освіти та науки. С. 184–188.
20. Радченко О. А. Лингвофилософские опыты В. Фон Гумбольдта и постгумбольдтианство. *Вопросы языкознания*. 2001. № 3. С. 96–124.
21. Рамишвили Г. В. От сравнительной антропологии к сравнительной лингвистике. *Гумбольдт В. Язык и философия культуры*. М.: Прогресс, 1985. С. 309–317.
22. Потебня А. А. Слово и миф. М.: Правда, 1989. 624 с.
23. Потебня А. Мысль и язык. URL: <http://www.rodnovery.ru/knizhnaya-polka/317-potebnya-mysl-yazyk> (дата звернення: 22.06.2018).
24. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підручник. К.: Видавничий центр «Академія». 2003. 464 с. (Серія Альма-матер).
25. Заїченко Г. Філософія мови та мова філософії: стаття перша. *Філософська і соціологічна думка: Український науково-теоретичний часопис*. К.: Київський університет ім. Тараса Шевченка, 1996. № 5-6. С. 16–35.
26. Жаборюк О. А. До питання про філософські аспекти мовознавства. *Мовознавство*. 2006. № 1. С. 39–43.
27. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: Словник-довідник. К.: Довіра, 2006. 703 с.
28. Жайворонок В. В. Національна мова та ідіолект. *Мовознавство*. 1998. № 6. С. 27–35.
29. Шарманова Н. М. Етнолінгвістика: навч. посіб. для студ. факультету української філології. Кривий Ріг: НПП АСТЕРІКС, 2015. 192 с.
30. 1.Булаховський Л.А. Питання про походження української мови. К.: Вид-во АН УРСР, 1956. 218 с.
31. 2. Герд А.С. Введение в этнолингвистику: Курс лекций и хрестоматия. СПб.: Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2001. 488 с.
32. 3. Гриценко П. Мова. *Українці. Історико-етнографічна монографія у двох книгах*. Кн.. 1. Опішне, 1999.
33. 4. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. Дрогобич: Відродження, 1994. 217 с.
34. 5. Кафарський В.І., Савчук Б.П. Етнологія. Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 432 с. (327-328)
35. 6. Кибрик А.Е. Очерки по общим и прикладным вопросам языкознания. М.: Едиториал УРСС, 2002. 336 с.

36. 7. Матвіяс І.Г. Українська мова та її говори. К., 1990. 168 с.
37. 8. Основні питання мовознавства. Мови світу: метод. посіб. для студ. філол.х спец.// Уклад.: Левицький В. В., Іваницька Л. М., Іваницький Р. В. Чернівці: ЧДУ, 1997. 60 с.
38. 9. Півторак Г. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов. К.: Академія, 2001. 148 с.
39. 10. Ткаченко О.Б. Про повноту й неповноту мов і деякі інші суміжні явища. *Мовознавство*. 2006. № 2-3. С. 12-18.
40. 11. Тиводар М. Етнологія: навч. посібник. Львів: Світ, 2004. 624 с.
41. 12. Чебоксаров Н. Н., Чебоксарова Н. А. Народы. Расы. Культуры. М.: Наука, 1985. 272 с.
42. 13. Євтух В. Б. Є Етнічність : енциклопедичний довідник. К.: Фенікс, 2012. 396 с.
43. 16. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства: підручник. 2-ге вид., стер. К.: ВЦ «Академія», 2009. 336 с. (Серія «Альма-матер»).
44. 17. Лопушинський І. Рідна мова як важливий чинник консолідації української нації. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej2/txts/philo/05lipkun.pdf>.
45. 18. Єрмоленко С. Я. Мова і українознавчий світогляд: Монографія. К.: НДІУ, 2007. 444 с.

13. Інформаційні ресурси

1. <http://moodle.mnu.mk.ua/my/>
2. <http://rutracker.org/forum/viewtopic.php?t=1799368>
3. [http://narod.ru/disk/18040553000/Budde-Tul'skie%20govory%20\(1898\).rar.html](http://narod.ru/disk/18040553000/Budde-Tul'skie%20govory%20(1898).rar.html)
4. http://iling.spb.ru/vocabula/m_2006_big.ps
5. http://iling.spb.ru/vocabula/rng/m_2005.pdf
6. http://iling.spb.ru/vocabula/rng/fu_lexic_in_nw_dialects.pdf
<http://iling.spb.ru/vocabula/rng/materials.html>
7. <http://www.mediafire.com/file/ktk1t02zzwz/Nikolaev2002.pdf>
8. <http://rapidshare.com/files/213777046/DARJA1-karty1.rar>
9. http://newstar.rinet.ru/~minlos/Pskov_dictionary/

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Факультет педагогіки та психології
Кафедра української мови і літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ О. А. Кузнецова

27 серпня 2019 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЕТНОЛІНГВІСТИКА ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЯ

Ступінь бакалавра

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність 014 «Середня освіта»

014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Миколаїв – 2019

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Рускуліс Лілія Володимирівна, доцент кафедри української мови і літератури, кандидат педагогічних наук, доцент.

Програму схвалено на засіданні кафедри української мови і літератури
Протокол від "27" серпня 2019 року № 1

Завідувачка кафедри української мови і літератури (Рускуліс Л. В.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією факультету педагогіки та психології

Протокол від "27" серпня 2019 року № 1

Голова навчально-методичної комісії (Чугуєва І. С.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету

Протокол від "27" серпня 2019 року № 14

Голова навчально-методичної комісії університету (Кузнєцова О. А.)

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Етнолінгвістика та лінгвокультурологія» складена Рускуліс Л. В. відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 014. Середня освіта (Українська мова і література).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: методична система викладання української мови у вищих та спеціальних навчальних закладах.

Міждисциплінарні зв'язки: лінгвістика, психологія, педагогіка, філософія.

Програма навчальної дисципліни складається з одного модуля: Методика навчання фахових дисциплін у вищих та спеціальних навчальних закладах як навчальна дисципліна

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: осмислити роль мови у формуванні етнічних спільнот, з'ясувати методологічне підґрунтя інтерпретації етномовних явищ, сформуванню уявлення про мовну картину світу.

Завдання курсу:

1. З'ясувати місце і роль етнолінгвістики в колі лінгвістичних і нелінгвістичних дисциплін; значення етнолінгвістики для українознавчих досліджень, методи етнолінгвістики. Визначити базові концепти етнолінгвістики.

2. Схарактеризувати лінгвокультурологію як новітній напрям мовознавства, шляхи її розвитку.

3. Дослідити історію виникнення етнолінгвістики, проблеми сучасної української етнолінгвістики.

4. Розглянути питання формування етносів та мов. Співвідношення етносів та мов. Проаналізувати проблеми співвідношення й узаємозв'язку мови – етносу – культури. З'ясувати функції мови.

5. Визначити основні аспекти мовної політики та інформаційної мовної політики. Розмежувати поняття «державна мова», «офіційна мова», «рідна мова», «національна мова» та ін.

6. Схарактеризувати основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики (символ, поняття, концепт).

7. Навчитися проводити лінгвістичний аналіз тексту з точки зору походження та уживаності лексики.

8. Ознайомитися з процесами впливу на мовну структуру міфології, психології, звичаїв, побуту, вірувань, обрядів, загальної культури й менталітету етносу, з'ясувати роль прецедентних текстів.

Передумови для вивчення дисципліни: курс тісно пов'язаний із теоретичними проблемами лінгвофілософії, етнології, когнітивної лінгвістики та лінгвоконцептології, фольклору, давньої української літератури, історії української літератури, історії, журналістики.

Навчальна дисципліна складається з 7-ми кредитів.

Результати навчання:

Студіювати магістральні напрями лінгвістичних досліджень кінця XX – початку XXI ст., етнолінгвістику й лінгвокультурологію як галузі сучасної лінгвістики; орієнтуватися в сучасних етнолінгвістичних теоріях; оволодіти навичками етнолінгвістичного аналізу текстів різних жанрів; творчо осмислювати сутність та перспективи подальшого розвитку етнолінгвістичної науки.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні: володіє розвиненою культурою мислення, умінням ясно й логічно висловлювати свої думки; володіє знаннями з основних напрямків, закономірностей, змісту і форм наукової діяльності, методів планування, організації та керування науковою творчістю, роботою наукових колективів; володіє мовою як пізнавальним знаряддям кодування та трансформації знань; володіє всіма видами мовленнєвої діяльності (говоріння,

читання, письмо, аудіювання) на базі достатнього обсягу знань з фонетики, граматики, лексики, орфографії, пунктуації та лінгвокраїнознавства; має сформовані вміння та навички здійснювати мовленнєву діяльність, зумовлену комунікативною метою; має навички створення словникових статей; розвиває навички самостійного опанування нових знань; уміє працювати з довідковою літературою, різнотипними словниками, електронними базами даних, системами інформаційного пошуку.

ІІ. Фахові: орієнтується в актуальних проблемах сучасної лінгвістики загалом та в колі проблем етнолінгвістики й лінгвокультурології; досліджує мову в аспекті культури носіїв національної мови; з'ясовує актуальні проблеми сучасної мовної політики та інформаційної політики; виконує етнолінгвістичний аналіз текстів; інтерпретує етнотексти, осмисливши лексичний склад української мови.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Кредит 1. Етнолінгвістика як наука та навчальна дисципліна.

Тема 1. Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Мета і завдання етнолінгвістичних студій. Етнолінгвістичні основи дослідження мови. Основні поняття етнолінгвістики. Лінгвоцентризм й антропоцентризм. Джерела етнолінгвістики. Методи етнолінгвістики. Проблеми взаємодії мови й культури. Лінгвокультурологія. Зв'язок етнолінгвістики й лінгвокультурології з іншими дисциплінами.

Тема 2. Історія виникнення етнолінгвістики. Витоки етнолінгвістики з філософії мови й культури Вільгельма фон Гумбольдта. Лінгвофілософські погляди Вільгельма фон Гумбольдта. Олександр Опанасович Потебня – фундатор слов'янської й вітчизняної етнолінгвістики. Гіпотеза «лінгвістичної відносності» Е. Сепіра й Б. Уорфа в становленні етнолінгвістичної науки. Етнолінгвістична школа М. Толстого. Проблеми сучасної української етнолінгвістики.

Кредит 2. Етнічні процеси та мова.

Тема 3. Мова як найважливіша етнічна ознака. Мова – нація – культура. Проблематика співвідношення й узаємозв'язку мови – етносу – культури. Функції мови: комунікативна, мислеоформлювальна, пізнавальна, інформаційна, номінативна, експресивна, емоційна, естетична, прагматична.

Тема 4. Національна мова як виразник етнокультури. Поняття національної та рідної мови. Рідна мова та національні традиції. Відбиття в національній мові особливостей народного характеру. Сутність національного характеру. Поняття національного характеру. Фактори розвитку національного характеру: історичні умови, культурні фактори, соціально-політичні фактори. Мова як репрезентант етнічної самосвідомості. Етнічна самоідентифікація. Національна свідомість.

Кредит 3. Етнічні аспекти мовної політики.

Тема 5. Об'єкт мовної політики. Засоби здійснення мовної політики. Інструменти мовної політики. Завдання мовної політики. Напрями мовної політики. Державна мова. Офіційна мова. Мови національних меншин. Іноземні мови (мови міждержавного спілкування). Регіональна мова. Міноритарна мова. Інформаційна мовна політика. Влада й мовно-інформаційний простір.

Кредит 4. Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики.

Тема 6. Мовна картина світу. Етномовна картина світу. Інтерес до вивчення фрагментів національно-мовної картини світу в аспекті специфіки етнічної свідомості, етнопсихологічних і фонових знань, магічної, міфологічної та сміхової культури українців.

Тема 7. Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Концепт і поняття. Підходи до визначення поняття «концепт» у сучасній лінгвістиці. Загальнокультурні й етнічні концепти. Соціально-політичні, ідеологічні, філософські, культурні, ментальні та міфологічні концепти. Культурні концепти та культурно-історичні. Символ як елемент мовної картини світу. Етнолінгвістична характеристика словесних символів. Прецедентні феномени. Коди української етнокультури.

Етнічна й соціокультурна стереотипізація в мовних знаках. Основні тематичні групи: людина, природа, способи вербалізації концептів.

Кредит 5. Лексичний склад мови як відображення народної картини світу. Відтворення мовної картини світу в міфології, у фольклорі та фразеологічних одиницях.

Тема 8. Відтворення мовної картини світу в текстах української міфології. Мовні стереотипи міфологічних образів

Тема 9. Відтворення мовної картини світу у фольклорних текстах. Фольклорні тексти як матеріал етнолінгвістичних досліджень. Фольклоризми. Етнографізми. Мовні стереотипи фольклорних образів. Символіка кольоропозначень у слов'янських мовах. Лексеми на позначення одягу, страв, предметів побуту та ритуальних дій. Етносимволи в українських народних казках.

Тема 10. Відтворення мовної картини світу у фразеологічних одиницях та ідіомах. Національно-культурний компонент семантики фразеологізмів української мови. Тематичні групи фразеологізмів з національно-культурним компонентом. Способи перекладу фразеологізмів.

Кредит 6. Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях.

Тема 11. Національна специфіка антропонімів та антропонімних формул номінації. Давні імена, мотиви, способи називання, символіка. Прізвищеві найменування в давніх пам'ятках, способи оформлення. Етнолінгвістичний аспект вивчення давніх топонімів. Гідронімна номінація природних об'єктів як відображення реалій життя та картини світу. Ороніми й власне топоніми.

Тема 12. Народна астронімія: мотиви й способи номінації.

Тема 13. Етнічні самоназви, етноніми як спосіб відокремлення себе від інших народів.

Тема 14. Фітоніми, народні назви рослин: символіка, призначення, мотиви й способи номінації. Зооніми.

Кредит 7. Етнолінгвістичні дослідження сучасного художнього твору.

Тема 15. Прецедентні тексти в дискурсі сучасної української прози. Прецедентні імена та їх функціонування. Прецедентні феномени в сучасній поезії.

5. Рекомендована література

Базова

1. Герд А.С. Введение в этнолингвистику: Курс лекций и хрестоматия. СПб.: Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2001. 488 с.
2. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2006. 460 с.
3. Снігаренко В. Т. Основи етнолінгвістики: навч. посіб. Торецьк. 2019. 62 с.
4. Шарманова Н. М. Етнолінгвістика: навчальний посібник для студентів факультету української філології/ Н. М. Шарманова ; за ред. Ж. В. Колоїз. Кривий Ріг: НПП АСТЕРІКС, 2015. 192 с.

Допоміжна

1. Актуальні питання вітчизняної етнополітики: шляхи модернізації, врахування міжнародного досвіду /Під загальн. ред. Ю. Тищенко. К.: Український центр політичних досліджень, 2004. 312 с.
2. Апресян Ю.Д. Образ человека по данным языка: попытка системного описания. Интегральное описание языка и системная лексикография: Избранные труды. М.: Школа «Языки русской литературы», 1995. Т. 2. 767 с.
3. Багалый Л. Історія Слобідської України /Передмова, коментар В. І. Кравченка. Х.: Дельта, 1992. 256 с.
4. Брас Пол Р. Етнічні групи і формування етнічної ідентичності. *Націоналізм: Антологія*. К.: Смолоскип, 2000. С. 462–467.

5. Булаховський Л. А. Питання про походження української мови. К.: Вид-во АН УРСР, 1956. 218 с.
6. Бурячок Г.А. «Просвіта»: історія та сучасність (1868–1998). К.: Веселка, 1993. 308 с.
7. Василененко В. Які мови в Україні потребують особливого захисту. *Дзеркало тижня*. 2006. 18 березня.
8. Васильєва Л. Вплив регіоналізму на формування зовнішньої політики України. *Віче*. 1997. № 10. С. 9–18.
9. Вержбицкая А. Язык. Культура. Познание. М.: Русские словари, 1997. 416 с.
10. Воропай О. Звичаї нашого народу. К.: Оберіг, 199. 592 с.
11. Голубовська І.О. Етнічні особливості мовних картин світу. К.: Логос, 2004. 284 с.
12. Гошовська В. А. Мовна політика в Україні : навч.-метод. матеріали / уклад.: А. В. Фоменко, Ю. В. Стрілецька. К.: НАДУ, 2013. 36 с.
13. Грушевський М. Про українську мову і українську школу. К.:Веселка, 1991. 45 с.
14. Гумбольдт В.О. О различии строения человеческих языков и его влияние на духовное развитие человечества. *Изб. труды по языкознанию*. М.: Прогресс, 1984. 397 с.
15. Дорда С.В. Лінгвокультурологія як самостійний напрям лінгвістичних досліджень. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Л. Українки*. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. №3 (352). Луцьк, 2017. С. 411–417.
16. Євтух В. Б. Етнічність: енциклопедичний довідник. К.: Фенікс, 2012. 396 с.
17. Єрмоленко С. Я. Мова і українознавчий світогляд: монографія. К.: НДІУ, 2007. 444 с.
18. Жаборюк О. А. До питання про філософські аспекти мовознавства. *Мовознавство*. 2006. № 1. С. 39–43.
19. Жайворонок В. Знаки української етнокультури: словник-довідник. Київ: Довіра, 2006. 703 с.
20. Жайворонок В. В. Національна мова та ідіолект. *Мовознавство*. 1998. № 6. С. 27–35.
21. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика. Нариси. К.:Довіра, 2007. 262 с.
22. Заїченко Г. Філософія мови та мова філософії: стаття перша. *Філософська і соціологічна думка: Український науково-теоретичний часопис*. К.: Київський університет ім.Тараса Шевченка, 1996. №5-6. С. 16–35.
23. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. Дрогобич: Відродження, 1994. 217 с.
24. Кафарський В.І., Савчук Б.П. Етнологія: підр. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 432 с.
25. Кеуш Н. Забезпечення інформаційної безпеки держави. *Голос України*. 2002. 21 листопада.
26. Ключевська Г. Інформаційний простір, який ми програли? *День*. 2006. № 121.25 липня.
27. Корж А. Мовний чинник суспільної трансформації в Україні. *Рукопис*. К.: КНУ, 2004. 214 с.
28. Кочерган М. Мовна ситуація і мовна політика в Україні. URL: <file:///C:/Users/%D0%9B%D0%B8%D0%BB%D1%8F/Downloads/svit-2008-10-2-18-cochergan.pdf>
29. Кочерган М.П. Зіставне мовознавство і проблема мовних картин світу. *Мовознавство*. 2004. № 5-6. С. 12-22.
30. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підр. К.: Видавничий центр «Академія». 2003. 464 с. (Серія Альма-матер).
31. Куц Ю. Етнополітичні державотворчі процеси в Україні: управлінський аспект: моногр. Х.: ХарРІ УАДУ «Магістр», 2002. 204 с.
32. Куц Ю. О Сучасна мовна політика української держави: управлінсько-правовий аспект. *Теорія та практика державного управління*. 2017. № 1(56). С. 1-6.
33. Куць О. М., Заблоцький В. В. Мовна політика в Україні: аналіз та впровадження: монографія. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 300 с.

34. Куць О., Хоменко І. «Дядьки» чужої мови, або хто ж спекулює на мовних проблемах. *Українське слово*. 2006. 20 березня – 4 квітня.
35. Куць О.М. Етнополітологія: навч. посіб.. – Х.: ХНУ, 2005. 214 с.
36. Куць О.М. Мовна політика в державотворчих процесах України: навч. посіб. Х.: ХНУ, 2004. 275 с.
37. Куць О.М., Лісничий В.В., Куц Ю.О. Етнонаціональні чинники державотворення. Х.: Видавництво ХарРі УАДУ «Магістр», 2002. 108 с.
38. Лизанчук В. Мова – основа ідентифікації нації. *Українське слово*. 2006. № 33. 16 – 22 серпня.
39. Лизанчук В. Не лукавити словом. Львів: ЛНУ, 2003. 560 с.
40. Лопушинський І. Рідна мова як важливий чинник консолідації української нації. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej2/txts/philo/05lipkun.pdf>.
41. Маслова В. А. Лингвокультурология: учеб. пособ. для студентов вузов. 4-е изд. М.: Академия, 2010. 204 с.
42. Маслова В. А. Введение в когнитивную лингвистику: учеб. пособие. 3-е изд., испр. М.: Флинта: Наука, 2007. 296 с.
43. Матвіяс І.Г. Українська мова та її говори. К.: Наук. думка, 1990. 168 с.
44. Німчук В. Українська мова – священна мова. *Людина і світ*. 2001. № 1. С. 35–38.
45. Основні питання мовознавства. Мови світу: метод. посіб. для студ. філол.х спец./ Уклад.: Левицький В. В., Іваницька Л. М., Іваницький Р. В. Чернівці: ЧДУ, 1997. 60 с.
46. Півторак Г. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов. К.: Академія, 2001. 148 с.
47. Потебня А. Мысль и язык. URL: <http://www.rodnovery.ru/knizhnaya-polka/317-potebnya-mysl-yazyk> (дата звернення: 22.06.2018).
48. Потебня А. А. Слово и миф. М.: Правда, 1989. 624 с.
49. Радченко О. А. Лингвофилософские опыты В. Фон Гумбольдта и постгумбольдтианство. *Вопросы языкознания*. 2001. № 3. С. 96–124.
50. Рамишвили Г. В. От сравнительной антропологии к сравнительной лингвистике. *Гумбольдт В. Язык и философия культуры*. М.: Прогресс, 1985. С. 309–317.
51. Рускуліс Л. Лінгвофілософські погляди Вільгельма фон Гумбольдта у системі теоретико-методичної підготовки вчителя української мови. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*: зб. наук. праць / ред. кол.: Н. В. Гузій (відп. ред.). К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. Вип. 20 (30). Спец. вип. Актуалітети філологічної освіти та науки. С. 184–188.
52. Рускуліс Л. В., Мікрюкова К. О. Етнолінгвістика: навч.-метод. реком. Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2012. 64 с.
53. Тиводар М. Етнологія: навч. посібник. Львів: Світ, 2004. 624 с.
54. Ткаченко О.Б. Про повноту й неповноту мов і деякі інші суміжні явища. *Мовознавство*. 2006. № 2-3. С. 12-18.
55. Уорф Б. О двухошибочных воззрениях на речь и мышление, характеризующих систему естественной логики, и о том, как слова и обычаи влияют на мышление. *Наука и языкознание*. URL: <http://www.kph.npu.edu.ua/e-book/clasik/data/whorf/02.html> (дата звернення: 22.06.2018).
56. Философские основы зарубежных направлений в языкознании: коллективная: монография / ответ. ред. В. З. Панфилов. М.: Наука, 1977. 295 с.
57. Чебоксаров Н. Н., Чебоксарова Н. А. Народы. Расы. Культуры. М.: Наука, 1985. 272 с.
58. Червак Б. Як виграти інформаційну війну. *Українське слово*. 2006. № 21. 21–30 травня.
59. Шарманова Н. М. Етнолінгвістика: навч. посіб. для студ. факультету української філології. Кривий Ріг: НПП АСТЕРІКС, 2015. 192 с.
60. Шумлянський С. Мовна ситуація: виміри конфліктності. *Віче*. 2006. № 1–2. С. 39–42.

13. Інформаційні ресурси

1. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2006. 460 с. (20 екз.).
2. Жайворонок В. Знаки української етнокультури: словник-довідник. Київ: Довіра, 2006. 703 с. 20 (екз.).
3. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика. Нариси. К.: Довіра, 2007. 262 с. (екз.).

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Факультет педагогіки та психології
Кафедра української мови і літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної роботи

О. А. Кузнецова

27 серпня 2019 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЕТНОЛІНГВІСТИКА ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЯ**

Ступінь бакалавра

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність 014 «Середня освіта»

014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

2019-2020 навчальний рік

Розробник: Рускуліс Лілія Володимирівна, доцент кафедри української мови і літератури, кандидат педагогічних наук, доцент (Рускуліс Л.В.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри Української мови і літератури

Протокол № 1 від «27» серпня, 2019 р.

Завідувачка кафедри (Рускуліс Л. В.)
«27» серпня, 2019 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	
Кількість кредитів – 7	Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка	Вибіркова	
Індивідуальне науково-дослідне завдання – укладання словника етнолінгвіста	Спеціальність: 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)	<i>Рік підготовки:</i>	
		2	
<i>Семестр</i>			
3			
Загальна кількість годин – 210		<i>Лекції</i>	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 6 самостійної роботи студента – 4	Ступінь: бакалавра	34	
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		48	
		<i>Самостійна робота</i>	
		128	
		Вид контролю: залік	

Мова навчання – українська

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 82 год. – аудиторні заняття, 128 год. – самостійна робота (39 % / 61 %).

1. Мета, завдання навчальної дисципліни та очікувані результати

Мета курсу: осмислити роль мови у формуванні етнічних спільнот, з'ясувати методологічне підґрунтя інтерпретації етномовних явищ, сформувати уявлення про мовну картину світу.

Завдання курсу:

1. З'ясувати місце і роль етнолінгвістики в колі лінгвістичних і нелінгвістичних дисциплін; значення етнолінгвістики для українознавчих досліджень, методи етнолінгвістики. Визначити базові концепти етнолінгвістики.
2. Схарактеризувати лінгвокультурологію як новітній напрям мовознавства, шляхи її розвитку.
3. Дослідити історію виникнення етнолінгвістики, проблеми сучасної української етнолінгвістики.
4. Розглянути питання формування етносів та мов. Співвідношення етносів та мов. Проаналізувати проблеми співвідношення й узаємозв'язку мови – етносу – культури. З'ясувати функції мови.
5. Визначити основні аспекти мовної політики та інформаційної мовної політики. Розмежувати поняття «державна мова», «офіційна мова», «рідна мова», «національна мова» та ін.
6. Схарактеризувати основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики (символ, поняття, концепт).
7. Навчитися проводити лінгвістичний аналіз тексту з точки зору походження та уживаності лексики.
8. Ознайомитися з процесами впливу на мовну структуру міфології, психології, звичаїв, побуту, вірувань, обрядів, загальної культури й менталітету етносу, з'ясувати роль прецедентних текстів.

Передумови для вивчення дисципліни: курс тісно пов'язаний із теоретичними проблемами лінгвофілософії, етнології, когнітивної лінгвістики та лінгвоконцептології, фольклору, давньої української літератури, історії української літератури, історії, журналістики.

Навчальна дисципліна складається з 7-ми кредитів.

Результати навчання:

Студіювати магістральні напрями лінгвістичних досліджень кінця XX – початку XXI ст., етнолінгвістику й лінгвокультурологію як галузі сучасної лінгвістики; орієнтуватися в сучасних етнолінгвістичних теоріях; оволодіти навичками етнолінгвістичного аналізу текстів різних жанрів; творчо осмислювати сутність та перспективи подальшого розвитку етнолінгвістичної науки.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні: володіє розвиненою культурою мислення, умінням ясно й логічно висловлювати свої думки; володіє знаннями з основних напрямків, закономірностей, змісту і форм наукової діяльності, методів планування, організації та керування науковою творчістю, роботою наукових колективів; володіє мовою як пізнавальним знаряддям кодування та трансформації знань; володіє всіма видами мовленнєвої діяльності (говоріння, читання, письмо, аудіювання) на базі достатнього обсягу знань з фонетики, граматики, лексики, орфографії, пунктуації та лінгвоукраїнознавства; має сформовані вміння та навички здійснювати мовленнєву діяльність, зумовлену комунікативною метою; має навички створення словникових статей; розвиває навички самостійного опанування нових знань; уміє працювати з довідковою літературою, різнотипними словниками, електронними базами даних, системами інформаційного пошуку.

II. Фахові: орієнтується в актуальних проблемах сучасної лінгвістики загалом та в колі проблем етнолінгвістики й лінгвокультурології; досліджує мову в аспекті культури носіїв національної мови; з'ясовує актуальні проблеми сучасної мовної політики та

інформаційної політики; виконує етнолінгвістичний аналіз текстів; інтерпретує етнотексти, осмисливши лексичний склад української мови.

3. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Етнолінгвістика як наука та навчальна дисципліна.

Тема 1. Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Мета і завдання етнолінгвістичних студій. Етнолінгвістичні основи дослідження мови. Основні поняття етнолінгвістики. Лінгвоцентризм й антропоцентризм. Джерела етнолінгвістики. Методи етнолінгвістики. Проблеми взаємодії мови й культури. Лінгвокультурологія. Зв'язок етнолінгвістики й лінгвокультурології з іншими дисциплінами.

Тема 2. Історія виникнення етнолінгвістики. Витоки етнолінгвістики з філософії мови й культури Вільгельма фон Гумбольдта. Лінгвофілософські погляди Вільгельма фон Гумбольдта. Олександр Опанасович Потебня – фундатор слов'янської й вітчизняної етнолінгвістики. Гіпотеза «лінгвістичної відносності» Е. Сепіра й Б. Уорфа в становленні етнолінгвістичної науки. Етнолінгвістична школа М. Толстого. Проблеми сучасної української етнолінгвістики.

Кредит 2. Етнічні процеси та мова.

Тема 3. Мова як найважливіша етнічна ознака. Мова – нація – культура. Проблематика співвідношення й узасмозв'язку мови – етносу – культури. Функції мови: комунікативна, мислеоформлювальна, пізнавальна, інформаційна, номінативна, експресивна, емоційна, естетична, прагматична.

Тема 4. Національна мова як виразник етнокультури. Поняття національної та рідної мови. Рідна мова та національні традиції. Відбиття в національній мові особливостей народного характеру. Сутність національного характеру. Поняття національного характеру. Фактори розвитку національного характеру: історичні умови, культурні фактори, соціально-політичні фактори. Мова як репрезентант етнічної самосвідомості. Етнічна самоідентифікація. Національна свідомість.

Кредит 3. Етнічні аспекти мовної політики.

Тема 5. Об'єкт мовної політики. Засоби здійснення мовної політики. Інструменти мовної політики. Завдання мовної політики. Напрями мовної політики. Державна мова. Офіційна мова. Мови національних меншин. Іноземні мови (мови міждержавного спілкування). Регіональна мова. Міноритарна мова. Інформаційна мовна політика. Влада й мовно-інформаційний простір.

Кредит 4. Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики.

Тема 6. Мовна картина світу. Етномовна картина світу. Інтерес до вивчення фрагментів національно-мовної картини світу в аспекті специфіки етнічної свідомості, етнопсихологічних і фонових знань, магічної, міфологічної та сміхової культури українців.

Тема 7. Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Концепт і поняття. Підходи до визначення поняття «концепт» у сучасній лінгвістиці. Загальнокультурні й етнічні концепти. Соціально-політичні, ідеологічні, філософські, культурні, ментальні та міфологічні концепти. Культурні концепти та культурно-історичні. Символ як елемент мовної картини світу. Етнолінгвістична характеристика словесних символів. Прецедентні феномени. Коди української етнокультури. Етнічна й соціокультурна стереотипізація в мовних знаках. Основні тематичні групи: людина, природа, способи вербалізації концептів.

Кредит 5. Лексичний склад мови як відображення народної картини світу. Відтворення мовної картини світу в міфології, у фольклорі та фразеологічних одиницях.

Тема 8. Відтворення мовної картини світу в текстах української міфології. Мовні стереотипи міфологічних образів

Тема 9. Відтворення мовної картини світу у фольклорних текстах. Фольклорні тексти як матеріал етнолінгвістичних досліджень. Фольклоризми. Етнографізми. Мовні стереотипи фольклорних образів. Символіка кольоропозначень у слов'янських мовах. Лексеми на

позначення одягу, страв, предметів побуту та ритуальних дій. Етносимволи в українських народних казках.

Тема 10. Відтворення мовної картини світу у фразеологічних одиницях та ідіомах. Національно-культурний компонент семантики фразеологізмів української мови. Тематичні групи фразеологізмів з національно-культурним компонентом. Способи перекладу фразеологізмів.

Кредит 6. Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях.

Тема 11. Національна специфіка антропонімів та антропонімних формул номінації. Давні імена, мотиви, способи називання, символіка. Прізвищеві найменування в давніх пам'ятках, способи оформлення. Етнолінгвістичний аспект вивчення давніх топонімів. Гідронімна номінація природних об'єктів як відображення реалій життя та картини світу. Ороніми й власне топоніми.

Тема 12. Народна астронімія: мотиви й способи номінації.

Тема 13. Етнічні самоназви, етноніми як спосіб відокремлення себе від інших народів.

Тема 14. Фітоніми, народні назви рослин: символіка, призначення, мотиви й способи номінації. Зооніми.

Кредит 7. Етнолінгвістичні дослідження сучасного художнього твору.

Тема 15. Прецедентні тексти в дискурсі сучасної української прози. Прецедентні імена та їх функціонування. Прецедентні феномени в сучасній поезії.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Усь о-го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7
Кредит 1. Етнолінгвістика як наука та навчальна дисципліна						
Тема 1. Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Мета і завдання етнолінгвістичних студій. Етнолінгвістичні основи дослідження мови. Основні поняття етнолінгвістики. Лінгвоцентризм й антропоцентризм. Джерела етнолінгвістики. Методи етнолінгвістики. Проблеми взаємодії мови й культури. Лінгвокультурологія. Зв'язок етнолінгвістики й лінгвокультурології з іншими дисциплінами.	11	2	1			8
Тема 2. Історія виникнення етнолінгвістики. Витоки етнолінгвістики з філософії мови й культури Вільгельма фон Гумбольдта. Лінгвофілософські погляди Вільгельма фон Гумбольдта. Олександр Опанасович Потебня – фундатор слов'янської й вітчизняної етнолінгвістики. Гіпотеза «лінгвістичної відносності» Е. Сепіра й Б. Уорфа в становленні етнолінгвістичної науки. Етнолінгвістична школа М. Толстого. Проблеми сучасної української етнолінгвістики.	19	2	1			16
Усього:	30	4	2			24
Кредит 2. Етнічні процеси та мова						
Тема 3. Мова як найважливіша етнічна ознака. Мова – нація – культура. Проблематика співвідношення й взаємозв'язку мови – етносу – культури. Функції мови: комунікативна, мислеоформлювальна, пізнавальна,	12	2	2			8

інформаційна, номінативна, експресивна, емоційна, естетична, прагматична.						
Тема 4. Національна мова як виразник етнокультури. Поняття національної та рідної мови. Рідна мова та національні традиції. Відбиття в національній мові особливостей народного характеру. Сутність національного характеру. Поняття національного характеру. Фактори розвитку національного характеру: історичні умови, культурні фактори, соціально-політичні фактори. Мова як репрезентант етнічної самосвідомості. Етнічна самоідентифікація. Національна свідомість.	18	2	2			14
Усього:	30	4	4			22
Кредит 3. Етнічні аспекти мовної політики						
Тема 5. Об'єкт мовної політики. Засоби здійснення мовної політики. Інструменти мовної політики. Завдання мовної політики. Напрями мовної політики. Державна мова. Офіційна мова. Мови національних менших. Іноземні мови (мови міждержавного спілкування). Регіональна мова. Міноритарна мова. Інформаційна мовна політика. Влада й мовно-інформаційний простір.	22	4	4			22
Усього:	30	4	4			22
Кредит 4. Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики						
Тема 6. Мовна картина світу. Етномовна картина світу. Інтерес до вивчення фрагментів національно-мовної картини світу в аспекті специфіки етнічної свідомості, етнопсихологічних і фонових знань, магічної, міфологічної та сміхової культури українців.	14	2	4			8
Тема 7. Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Концепт і поняття. Підходи до визначення поняття «концепт» у сучасній лінгвістиці. Загальнокультурні й етнічні концепти. Соціально-політичні, ідеологічні, філософські, культурні, ментальні та міфологічні концепти. Культурні концепти та культурно-історичні. Символ як елемент мовної картини світу. Етнолінгвістична характеристика словесних символів. Прецедентні феномени. Коди української етнокультури. Етнічна й соціокультурна стереотипізація в мовних знаках. Основні тематичні групи: людина, природа, способи вербалізації концептів.	16	4	4			8
Усього:	30	6	8			16
Кредит 5. Лексичний склад мови як відображення народної картини світу. Відтворення мовної картини світу в міфології, у фольклорі та фразеологічних одиницях						
Тема 8. Відтворення мовної картини світу в текстах української міфології. Мовні стереотипи міфологічних образів.	10	2	4			4

Тема 9. Відтворення мовної картини світу у фольклорних текстах. Фольклорні тексти як матеріал етнолінгвістичних досліджень. Фольклоризми. Етнографізми. Мовні стереотипи фольклорних образів. Символіка кольоропозначень у слов'янських мовах. Лексеми на позначення одягу, страв, предметів побуту та ритуальних дій. Етносимволи в українських народних казках.	10	2	4			4
Тема 10. Відтворення мовної картини світу у фразеологічних одиницях та ідіомах. Національно-культурний компонент семантики фразеологізмів української мови. Тематичні групи фразеологізмів з національно-культурним компонентом. Способи перекладу фразеологізмів	10	2	4			4
Усього:	30	6	12			12
Кредит 6. Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях						
Тема 11. Національна специфіка антропонімів та антропонімних формул номінації. Давні імена, мотиви, способи називання, символіка. Прізвищеві найменування в давніх пам'ятках, способи оформлення. Етнолінгвістичний аспект вивчення давніх топонімів. Гідронімна номінація природних об'єктів як відображення реалій життя та картини світу. Ороніми й власне топоніми.	10	2	4			4
Тема 12. Народна астронімія: мотиви й способи номінації.	6	2	2			2
Тема 13. Етнічні самоназви, етноніми як спосіб відокремлення себе від інших народів.	6	2	2			2
Тема 14. Фітоніми, народні назви рослин: символіка, призначення, мотиви й способи номінації. Зооніми.	8	2	4			2
Усього:	30	8	12			10
Кредит 7. Етнолінгвістичні дослідження сучасного художнього твору						
Тема 15. Прецедентні тексти в дискурсі сучасної української прози. Прецедентні імена та їх функціонування. Прецедентні феномени в сучасній поезії.	30	2	6			22
Усього:	30	2	6			22
Усього годин:	210	34	48			128

4. Теми лекційних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість год.
<i>Кредит 1</i>		
1.	Тема 1. Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Лінгвокультурологія.	2
2.	Тема 2. Історія виникнення етнолінгвістики	2
<i>Кредит 2</i>		
3.	Тема 3. Мова як найважливіша етнічна ознака.	2
4.	Тема 4. Національна мова як виразник етнокультури.	2

<i>Кредит 3</i>		
5.	Тема 5. Етнічні аспекти мовної політики.	4
<i>Кредит 4</i>		
6.	Тема 6. Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики.	2
7.	Тема 7. Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Символ як елемент мовної картини світу.	4
<i>Кредит 5</i>		
8.	Тема 8. Відтворення мовної картини світу в текстах української міфології.	2
9.	Тема 9. Відтворення мовної картини світу у фольклорних текстах.	2
10.	Тема 10. Відтворення мовної картини світу у фразеологізмах та ідіомах.	2
<i>Кредит 6</i>		
11.	Тема 11. Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях.	2
12.	Тема 12. Народна астрономія: мотиви й способи номінації.	2
13.	Тема 13. Етнічні самоназви, етноніми як спосіб відокремлення себе від інших народів.	2
14.	Тема 14. Фітоніми, народні назви рослин: символіка, призначення, мотиви й способи номінації. Зооніми.	2
<i>Кредит 7</i>		
15.	Тема 15. Прецедентні тексти в дискурсі сучасної української прози.	2
Всього:		34

5. Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість год.
<i>Кредит 1</i>		
1.	Тема 1. Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Лінгвокультурологія.	1
2.	Тема 2. Історія виникнення етнолінгвістики	1
<i>Кредит 2</i>		
3.	Тема 3. Мова як найважливіша етнічна ознака.	2
4.	Тема 4. Національна мова як виразник етнокультури.	2
<i>Кредит 3</i>		
5.	Тема 5. Етнічні аспекти мовної політики.	4
<i>Кредит 4</i>		
6.	Тема 6. Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики.	4
7.	Тема 7. Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Символ як елемент мовної картини світу.	4
<i>Кредит 5</i>		
8.	Тема 8. Відтворення мовної картини світу в текстах української міфології.	4
9.	Тема 9. Відтворення мовної картини світу у фольклорних текстах.	4
10.	Тема 10. Відтворення мовної картини світу у фразеологізмах та ідіомах.	4
<i>Кредит 6</i>		
11.	Тема 11. Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях.	4
12.	Тема 12. Народна астрономія: мотиви й способи номінації.	2
13.	Тема 13. Етнічні самоназви, етноніми як спосіб відокремлення себе від інших народів.	2
14.	Тема 14. Фітоніми, народні назви рослин: символіка, призначення, мотиви й способи номінації. Зооніми.	4
<i>Кредит 7</i>		
15.	Тема 15. Прецедентні тексти в дискурсі сучасної української прози.	6
Всього:		48

6. Самостійна робота

№ п/п	Назва теми	Кіль- кість год.
1.	Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Мета і завдання етнолінгвістичних студій. Етнолінгвістичні основи дослідження мови. Основні поняття етнолінгвістики. Лінгвоцентризм й антропоцентризм. Джерела етнолінгвістики. Методи етнолінгвістики. Проблеми взаємодії мови й культури. Лінгвокультурологія. Зв'язок етнолінгвістики й лінгвокультурології з іншими дисциплінами.	8
2.	Історія виникнення етнолінгвістики. Витоки етнолінгвістики з філософії мови й культури Вільгельма фон Гумбольдта. Лінгвофілософські погляди Вільгельма фон Гумбольдта. Олександр Опанасович Потебня – фундатор слов'янської й вітчизняної етнолінгвістики. Гіпотеза «лінгвістичної відносності» Е. Сепіра й Б. Уорфа в становленні етнолінгвістичної науки. Етнолінгвістична школа М. Толстого. Проблеми сучасної української етнолінгвістики.	16
3.	Мова як найважливіша етнічна ознака. Мова – нація – культура. Проблематика співвідношення й взаємозв'язку мови – етносу – культури. Функції мови: комунікативна, мислеоформлювальна, пізнавальна, інформаційна, номінативна, експресивна, емоційна, естетична, прагматична.	8
4.	Національна мова як виразник етнокультури. Поняття національної та рідної мови. Рідна мова та національні традиції. Відбиття в національній мові особливостей народного характеру. Сутність національного характеру. Поняття національного характеру. Фактори розвитку національного характеру: історичні умови, культурні фактори, соціально-політичні фактори. Мова як репрезентант етнічної самосвідомості. Етнічна самоідентифікація. Національна свідомість.	14
5.	Етнічні аспекти мовної політики. Об'єкт мовної політики. Засоби здійснення мовної політики. Інструменти мовної політики. Завдання мовної політики. Напрями мовної політики. Державна мова. Офіційна мова. Мови національних меншин. Іноземні мови (мови міждержавного спілкування). Регіональна мова. Міноритарна мова. Інформаційна мовна політика. Влада й мовно-інформаційний простір.	22
6.	Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики. Мовна картина світу. Етномовна картина світу. Інтерес до вивчення фрагментів національно-мовної картини світу в аспекті специфіки етнічної свідомості, етнопсихологічних і фонових знань, магічної, міфологічної та сміхової культури українців.	8
7.	Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Концепт і поняття. Підходи до визначення поняття «концепт» у сучасній лінгвістиці. Загальнокультурні й етнічні концепти. Соціально-політичні, ідеологічні, філософські, культурні, ментальні та міфологічні концепти. Культурні концепти та культурно-історичні. Символ як елемент мовної картини світу. Етнолінгвістична характеристика словесних символів. Прецедентні феномени. Коди української етнокультури. Етнічна й соціокультурна стереотипізація в мовних знаках. Основні тематичні групи: людина, природа, способи вербалізації концептів.	8
8.	Відтворення мовної картини світу в текстах української міфології. Мовні стереотипи міфологічних образів.	4

9.	Відтворення мовної картини світу у фольклорних текстах. Фольклорні тексти як матеріал етнолінгвістичних досліджень. Фольклоризми. Етнографізми. Мовні стереотипи фольклорних образів. Символіка кольоропозначень у слов'янських мовах. Лексеми на позначення одягу, страв, предметів побуту та ритуальних дій. Етносимволи в українських народних казках.	4
10.	Відтворення мовної картини світу у фразеологічних одиницях та ідіомах. Національно-культурний компонент семантики фразеологізмів української мови. Тематичні групи фразеологізмів з національно-культурним компонентом. Способи перекладу фразеологізмів.	4
11.	Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях. Національна специфіка антропонімів та антропонімних формул номінації. Давні імена, мотиви, способи називання, символіка. Прізвищеві найменування в давніх пам'ятках, способи оформлення. Етнолінгвістичний аспект вивчення давніх топонімів. Гідронімна номінація природних об'єктів як відображення реалій життя та картини світу. Ороніми й власне топоніми.	4
12.	Народна астронімія: мотиви й способи номінації.	2
13.	Етнічні самоназви, етноніми як спосіб відокремлення себе від інших народів.	2
14.	Фітоніми, народні назви рослин: символіка, призначення, мотиви й способи номінації. Зооніми.	2
15.	Прецедентні тексти в дискурсі сучасної української прози. Прецедентні імена та їх функціонування. Прецедентні феномени в сучасній поезії.	22
Всього:		128

7. Індивідуальні завдання

Укладання словника етнолінгвіста.

8. Методи навчання

Усний виклад матеріалу, проблемне навчання, робота з підручником та додатковими джерелами, вправи, спостереження над усним мовленням, спостереження над мовним матеріалом, порівняльний аналіз, виразне читання текстів; інтерактивні імітаційні методи (рольові ігри, ситуативні завдання); специфічні прийоми: фонетичний, лексичний, граматичний, стилістичний розбори).

9. Форми роботи та критерії оцінювання

Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Форми поточного та підсумкового контролю. Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів із дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (КР). Поточне оцінювання (індивідуальне, групове і фронтальне опитування, самостійна робота, самоконтроль). Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмового матеріалу, виконання практичних, лабораторних робіт, уміння самостійно опрацьовувати тексти, складання конспекту рекомендованої літератури, написання і захист реферату, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю (КР, іспит) є перевірка глибини засвоєння студентом програмового матеріалу модуля.

Критерії оцінювання відповідей на практичних заняттях:

Студенту виставляється відмінно за умови, якщо відповідь повна, вичерпна, насичена термінологією з курсу; визначається точністю, послідовністю і логічністю; відповідає мовним нормам. У ході відповіді студент розкриває питання, передбачені для самостійного опрацювання, наводить приклади на підтвердження теоретичного матеріалу..

Студенту виставляється дуже добре, якщо відповідь повна, вичерпна, насичена термінологією з курсу; визначається точністю, послідовністю і логічністю; відповідає мовним нормам. У ході відповіді студент розкриває питання, передбачені для самостійного опрацювання, наводить приклади на підтвердження теоретичного матеріалу. У ході відповіді наявні незначні мовленнєві огріхи.

Студенту виставляється добре, відповідь змістовна, однак неповна, репліки недостатньо вдалі, оскільки не враховують належним чином використання термінологічної лексики; порушується послідовність і логічність викладу думок; надається перевага невербальній комунікації; трапляються суттєві мовленнєві огріхи..

Студенту виставляється достатньо, якщо відповідь змістовна, однак неповна, репліки недостатньо вдалі, оскільки не враховують належним чином використання термінологічної лексики; порушується послідовність і логічність викладу думок; надається перевага невербальній комунікації; трапляються суттєві мовленнєві огріхи.

Студенту виставляється задовільно, якщо він бере участь в обговоренні теоретичних питань практичного заняття, проте, відповіді є недостатніми за обсягом (до 5-6 реплік), елементарними за змістом, зі значною кількістю помилок різного роду.

Кількість балів у кінці **семестру** повинна складати від 350 до 700 балів (за 7 кредитів), тобто сума балів за виконання усіх завдань.

Відповідний **розподіл балів, які отримують студенти 7 крд.**

Поточне оцінювання та самостійна робота															КР	Накопичувальні бали/сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	100	600/100
25	25	25	25	50	50	25	15	15	20	20	10	10	10	50		

***Примітка.** Коефіцієнт для іспиту – 0,6. Іспит оцінюється в 40 б.

10. Засоби діагностики

Засобами діагностики та методами демонстрування результатів навчання є: завдання до практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи (зокрема есе, реферати), презентації результатів досліджень, тестові завдання, контрольні роботи.

11. Методи навчання

Усний виклад матеріалу: наукова розповідь, спрямована на аналіз фактичного матеріалу; пояснення – вербальний метод навчання, за допомогою якого розкривається сутність певного явища, закону, процесу; проблемне навчання, робота з підручником та додатковими джерелами, спостереження над усним мовленням, спостереження над мовним матеріалом, порівняльний аналіз, виразне читання текстів; ілюстрація – метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у їх символічному зображенні (малюнки, схеми, графіки та ін.).

12. Рекомендована література

Базова

1. Герд А.С. Введение в этнолингвистику: Курс лекций и хрестоматия. СПб.: Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2001. 488 с.
2. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2006. 460 с.
3. Снігаренко В. Т. Основи етнолінгвістики: навч. посіб. Торецьк. 2019. 62 с.
4. Шарманова Н. М. Етнолінгвістика: навчальний посібник для студентів факультету української філології/ Н. М. Шарманова ; за ред. Ж. В. Колоїз. Кривий Ріг: НПП АСТЕРІКС, 2015. 192 с.

Допоміжна

1. Актуальні питання вітчизняної етнополітики: шляхи модернізації, врахування міжнародного досвіду /Під загальн. ред. Ю. Тищенко. К.: Український центр політичних досліджень, 2004. 312 с.
2. Апресян Ю.Д. Образ человека по данным языка: попытка системного описания. Интегральное описание языка и системная лексикография: Избранные труды. М.: Школа «Языки русской литературы», 1995. Т. 2. 767 с.
3. Багалый Л. Історія Слобідської України /Передмова, коментар В. І. Кравченка. Х.: Дельта, 1992. 256 с.
4. Брас Пол Р. Етнічні групи і формування етнічної ідентичності. *Націоналізм: Антологія*. К.: Смолоскип, 2000. С. 462–467.
5. Булаховський Л. А. Питання про походження української мови. К.: Вид-во АН УРСР, 1956. 218 с.
6. Бурячок Г.А. «Просвіта»: історія та сучасність (1868–1998). К.: Веселка, 1993. 308 с.
7. Василенко В. Які мови в Україні потребують особливого захисту. *Дзеркало тижня*. 2006. 18 березня.
8. Васильєва Л. Вплив регіоналізму на формування зовнішньої політики України. *Віче*. 1997. № 10. С. 9–18.
9. Вержбицкая А. Язык. Культура. Познание. М.: Русские словари, 1997. 416 с.
10. Воропай О. Звичаї нашого народу. К.: Оберіг, 199. 592 с.
11. Голубовська І.О. Етнічні особливості мовних картин світу. К.: Логос, 2004. 284 с.
12. Гошовська В. А. Мовна політика в Україні : навч.-метод. матеріали / уклад.: А. В. Фоменко, Ю. В. Стрілецька. К.: НАДУ, 2013. 36 с.
13. Грушевський М. Про українську мову і українську школу. К.: Веселка, 1991. 45 с.
14. Гумбольдт В.О. О различии строения человеческих языков и его влияние на духовное развитие человечества. *Изб. труды по языкознанию*. М.: Прогресс, 1984. 397 с.
15. Дорда С.В. Лінгвокультурологія як самостійний напрям лінгвістичних досліджень. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Л. Українки*. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. №3 (352). Луцьк, 2017. С. 411–417.
16. Євтух В. Б. Етнічність: енциклопедичний довідник. К.: Фенікс, 2012. 396 с.
17. Єрмоленко С. Я. Мова і українознавчий світогляд: монографія. К.: НДІУ, 2007. 444 с.
18. Жаборюк О. А. До питання про філософські аспекти мовознавства. *Мовознавство*. 2006. № 1. С. 39–43.
19. Жайворонок В. Знаки української етнокультури: словник-довідник. Київ: Довіра, 2006. 703 с.
20. Жайворонок В. В. Національна мова та ідіолект. *Мовознавство*. 1998. № 6. С. 27–35.
21. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика. Нариси. К.: Довіра, 2007. 262 с.
22. Заїченко Г. Філософія мови та мова філософії: стаття перша. *Філософська і соціологічна думка: Український науково-теоретичний часопис*. К.: Київський університет ім. Тараса Шевченка, 1996. №5-6. С. 16–35.
23. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. Дрогобич: Відродження, 1994. 217 с.

24. Кафарський В.І., Савчук Б.П. Етнологія: підр. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 432 с.
25. Кеуш Н. Забезпечення інформаційної безпеки держави. *Голос України*. 2002. 21 листопада.
26. Ключевська Г. Інформаційний простір, який ми програли? *День*. 2006. № 121.25 липня.
27. Корж А. Мовний чинник суспільної трансформації в Україні. *Рукопис*. К.: КНУ, 2004. 214 с.
28. Кочерган М. Мовна ситуація і мовна політика в Україні. URL: <file:///C:/Users/%D0%9B%D0%B8%D0%BB%D1%8F/Downloads/svit-2008-10-2-18-cochergan.pdf>
29. Кочерган М.П. Зіставне мовознавство і проблема мовних картин світу. *Мовознавство*. 2004. № 5-6. С. 12-22.
30. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підр. К.: Видавничий центр «Академія». 2003. 464 с. (Серія Альма-матер).
31. Куц Ю. Етнополітичні державотворчі процеси в Україні: управлінський аспект: моногр. Х.: ХарРІ УАДУ «Магістр», 2002. 204 с.
32. Куц Ю. О Сучасна мовна політика української держави: управлінсько-правовий аспект. *Теорія та практика державного управління*. 2017. № 1(56). С. 1-6.
33. Куць О. М., Заблоцький В. В. Мовна політика в Україні: аналіз та впровадження: монографія. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 300 с.
34. Куць О., Хоменко І. «Дядьки» чужої мови, або хто ж спекулює на мовних проблемах. *Українське слово*. 2006. 20 березня – 4 квітня.
35. Куць О.М. Етнополітологія: навч. посіб.. – Х.: ХНУ, 2005. 214 с.
36. Куць О.М. Мовна політика в державотворчих процесах України: навч. посіб. Х.: ХНУ, 2004. 275 с.
37. Куць О.М., Лісничий В.В., Куц Ю.О. Етнонаціональні чинники державотворення. Х.: Видавництво ХарРІ УАДУ «Магістр», 2002. 108 с.
38. Лизанчук В. Мова – основа ідентифікації нації. *Українське слово*. 2006. № 33. 16 – 22 серпня.
39. Лизанчук В. Не лукавити словом. Львів: ЛНУ, 2003. 560 с.
40. Лопушинський І. Рідна мова як важливий чинник консолідації української нації. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej2/txts/philo/05lipkun.pdf>.
41. Маслова В. А. Лингвокультурология: учеб. пособ. для студентов вузов. 4-е изд. М.: Академия, 2010. 204 с.
42. Маслова В. А. Введение в когнитивную лингвистику: учеб. пособие. 3-е изд., испр. М.: Флинта: Наука, 2007. 296 с.
43. Матвіяс І.Г. Українська мова та її говори. К.: Наук. думка, 1990. 168 с.
44. Німчук В. Українська мова – священна мова. *Людина і світ*. 2001. № 1. С. 35–38.
45. Основні питання мовознавства. Мови світу: метод. посіб. для студ. філол.х спец./ Уклад.: Левицький В. В., Іваницька Л. М., Іваницький Р. В. Чернівці: ЧДУ, 1997. 60 с.
46. Півторак Г. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов. К.: Академія, 2001. 148 с.
47. Потебня А. Мысль и язык. URL: <http://www.rodnovery.ru/knizhnaya-polka/317-potebnya-mysl-yazyk> (дата звернення: 22.06.2018).
48. Потебня А. А. Слово и миф. М.: Правда, 1989. 624 с.
49. Радченко О. А. Лингвофилософские опыты В. Фон Гумбольдта и постгумбольдтианство. *Вопросы языкознания*. 2001. № 3. С. 96–124.
50. Рамишвили Г. В. От сравнительной антропологии к сравнительной лингвистике. *Гумбольдт В. Язык и философия культуры*. М.: Прогресс, 1985. С. 309–317.
51. Рускуліс Л. Лінгвофілософські погляди Вільгельма фон Гумбольдта у системі теоретико-методичної підготовки вчителя української мови. *Науковий часопис НПУ*

- імені М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: зб. наук. праць / ред. кол.: Н. В. Гузій (відп. ред.). К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. Вип. 20 (30). Спец. вип. Актуалітети філологічної освіти та науки. С. 184–188.
52. Рускуліс Л. В., Мікрюкова К. О. Етнолінгвістика: навч.-метод. реком. Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2012. 64 с.
53. Тиводар М. Етнологія: навч. посібник. Львів: Світ, 2004. 624 с.
54. Ткаченко О.Б. Про повноту й неповноту мов і деякі інші суміжні явища. *Мовознавство*. 2006. № 2-3. С. 12-18.
55. Уорф Б. О двухошибочных воззрениях на речь и мышление, характеризующих систему естественной логики, и о том, как слова и обычаи влияют на мышление. Наука и языкознание. URL: <http://www.kph.npu.edu.ua/e-book/clasik/data/whorf/02.html> (дата звернення: 22.06.2018).
56. Философские основы зарубежных направлений в языкознании: коллективная монография / ответ. ред. В. З. Панфилов. М.: Наука, 1977. 295 с.
57. Чебоксаров Н. Н., Чебоксарова Н. А. Народы. Расы. Культуры. М.: Наука, 1985. 272 с.
58. Червак Б. Як виграти інформаційну війну. *Українське слово*. 2006. № 21. 21–30 травня.
59. Шарманова Н. М. Етнолінгвістика: навч. посіб. для студ. факультету української філології. Кривий Ріг: НПП АСТЕРІКС, 2015. 192 с.
60. Шумлянський С. Мовна ситуація: виміри конфліктності. *Віче*. 2006. № 1–2. С. 39–42.

13. Інформаційні ресурси

1. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2006. 460 с. (20 екз.).
2. Жайворонок В. Знаки української етнокультури: словник-довідник. Київ: Довіра, 2006. 703 с. 20 (екз.).
3. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика. Нариси. К.: Довіра, 2007. 262 с. (екз.).

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Факультет педагогіки та психології
Кафедра української мови і літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ О. А. Кузнецова

27 серпня 2019 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЕТНОЛІНГВІСТИКА ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЯ

Ступінь бакалавра

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність 014 «Середня освіта»

014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Миколаїв – 2019

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Рускуліс Лілія Володимирівна, доцент кафедри української мови і літератури, кандидат педагогічних наук, доцент.

Програму схвалено на засіданні кафедри української мови і літератури
Протокол від "27" серпня 2019 року № 1

Завідувачка кафедри української мови і літератури (Рускуліс Л. В.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією факультету педагогіки та психології

Протокол від "27" серпня 2019 року № 1

Голова навчально-методичної комісії (Чугуєва І. С.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету

Протокол від "27" серпня 2019 року № 14

Голова навчально-методичної комісії університету (Кузнєцова О. А.)

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Етнолінгвістика та лінгвокультурологія» складена Рускуліс Л. В. відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 014. Середня освіта (Українська мова і література).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: методична система викладання української мови у вищих та спеціальних навчальних закладах.

Міждисциплінарні зв'язки: лінгвістика, психологія, педагогіка, філософія.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: осмислити роль мови у формуванні етнічних спільнот, з'ясувати методологічне підґрунтя інтерпретації етномовних явищ, сформувати уявлення про мовну картину світу.

Завдання курсу:

1. З'ясувати місце і роль етнолінгвістики в колі лінгвістичних і нелінгвістичних дисциплін; значення етнолінгвістики для українознавчих досліджень, методи етнолінгвістики. Визначити базові концепти етнолінгвістики.
2. Схарактеризувати лінгвокультурологію як новітній напрям мовознавства, шляхи її розвитку.
3. Дослідити історію виникнення етнолінгвістики, проблеми сучасної української етнолінгвістики.
4. Розглянути питання формування етносів та мов. Співвідношення етносів та мов. Проаналізувати проблеми співвідношення й узаємозв'язку мови – етносу – культури. З'ясувати функції мови.
5. Визначити основні аспекти мовної політики та інформаційної мовної політики. Розмежувати поняття «державна мова», «офіційна мова», «рідна мова», «національна мова» та ін.
6. Схарактеризувати основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики (символ, поняття, концепт).
7. Навчитися проводити лінгвістичний аналіз тексту з точки зору походження та уживаності лексики.
8. Ознайомитися з процесами впливу на мовну структуру міфології, психології, звичаїв, побуту, вірувань, обрядів, загальної культури й менталітету етносу, з'ясувати роль прецедентних текстів.

Передумови для вивчення дисципліни: курс тісно пов'язаний із теоретичними проблемами лінгвофілософії, етнології, когнітивної лінгвістики та лінгвоконцептології, фольклору, давньої української літератури, історії української літератури, історії, журналістики.

Навчальна дисципліна складається з 5-ти кредитів.

Результати навчання:

Студіювати магістральні напрями лінгвістичних досліджень кінця XX – початку XXI ст., етнолінгвістику й лінгвокультурологію як галузі сучасної лінгвістики; орієнтуватися в сучасних етнолінгвістичних теоріях; оволодіти навичками етнолінгвістичного аналізу текстів різних жанрів; творчо осмислювати сутність та перспективи подальшого розвитку етнолінгвістичної науки.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні: володіє розвиненою культурою мислення, умінням ясно й логічно висловлювати свої думки; володіє знаннями з основних напрямків, закономірностей, змісту і форм наукової діяльності, методів планування, організації та керування науковою творчістю, роботою наукових колективів; володіє мовою як пізнавальним знаряддям кодування та трансформації знань; володіє всіма видами мовленнєвої діяльності (говоріння, читання, письмо, аудіювання) на базі достатнього обсягу знань з фонетики, граматики, лексики, орфографії, пунктуації та лінгвокраїнознавства; має сформовані вміння та навички здійснювати мовленнєву діяльність, зумовлену комунікативною метою; має навички

створення словникових статей; розвиває навички самостійного опанування нових знань; уміє працювати з довідковою літературою, різнотипними словниками, електронними базами даних, системами інформаційного пошуку.

ІІ. Фахові: орієнтується в актуальних проблемах сучасної лінгвістики загалом та в колі проблем етнолінгвістики й лінгвокультурології; досліджує мову в аспекті культури носіїв національної мови; з'ясовує актуальні проблеми сучасної мовної політики та інформаційної політики; виконує етнолінгвістичний аналіз текстів; інтерпретує етнотексти, осмисливши лексичний склад української мови.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Кредит 1. Етнолінгвістика як наука та навчальна дисципліна.

Тема 1. Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Мета і завдання етнолінгвістичних студій. Етнолінгвістичні основи дослідження мови. Основні поняття етнолінгвістики. Лінгвоцентризм й антропоцентризм. Джерела етнолінгвістики. Методи етнолінгвістики. Проблеми взаємодії мови й культури. Лінгвокультурологія. Зв'язок етнолінгвістики й лінгвокультурології з іншими дисциплінами.

Тема 2. Історія виникнення етнолінгвістики. Витоки етнолінгвістики з філософії мови й культури Вільгельма фон Гумбольдта. Лінгвофілософські погляди Вільгельма фон Гумбольдта. Олександр Опанасович Потебня – фундатор слов'янської й вітчизняної етнолінгвістики. Гіпотеза «лінгвістичної відносності» Е. Сепіра й Б. Уорфа в становленні етнолінгвістичної науки. Етнолінгвістична школа М. Толстого. Проблеми сучасної української етнолінгвістики.

Кредит 2. Етнічні процеси та мова.

Тема 3. Мова як найважливіша етнічна ознака. Мова – нація – культура. Проблематика співвідношення й взаємозв'язку мови – етносу – культури. Функції мови: комунікативна, мислеоформлювальна, пізнавальна, інформаційна, номінативна, експресивна, емоційна, естетична, прагматична.

Тема 4. Національна мова як виразник етнокультури. Поняття національної та рідної мови. Рідна мова та національні традиції. Відбиття в національній мові особливостей народного характеру. Сутність національного характеру. Поняття національного характеру. Фактори розвитку національного характеру: історичні умови, культурні фактори, соціально-політичні фактори. Мова як репрезентант етнічної самосвідомості. Етнічна самоідентифікація. Національна свідомість.

Тема 5. Об'єкт мовної політики. Засоби здійснення мовної політики. Інструменти мовної політики. Завдання мовної політики. Напрями мовної політики. Державна мова. Офіційна мова. Мови національних меншин. Іноземні мови (мови міждержавного спілкування). Регіональна мова. Міноритарна мова. Інформаційна мовна політика. Влада й мовно-інформаційний простір.

Кредит 3. Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики.

Тема 6. Мовна картина світу. Етномовна картина світу. Інтерес до вивчення фрагментів національно-мовної картини світу в аспекті специфіки етнічної свідомості, етнопсихологічних і фонових знань, магічної, міфологічної та сміхової культури українців.

Тема 7. Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Концепт і поняття. Підходи до визначення поняття «концепт» у сучасній лінгвістиці. Загальнокультурні й етнічні концепти. Соціально-політичні, ідеологічні, філософські, культурні, ментальні та міфологічні концепти. Культурні концепти та культурно-історичні. Символ як елемент мовної картини світу. Етнолінгвістична характеристика словесних символів. Прецедентні феномени. Коды української етнокультури. Етнічна й соціокультурна стереотипізація в мовних знаках. Основні тематичні групи: людина, природа, способи вербалізації концептів.

Кредит 4. Лексичний склад мови як відображення народної картини світу. Відтворення мовної картини світу в міфології, у фольклорі та фразеологічних одиницях.

Тема 8. Відтворення мовної картини світу в текстах української міфології. Мовні стереотипи міфологічних образів. Фольклорні тексти як матеріал етнолінгвістичних досліджень. Фольклоризми. Етнографізми. Мовні стереотипи фольклорних образів. Символіка кольоропозначень у слов'янських мовах. Лексеми на позначення одягу, страв, предметів побуту та ритуальних дій. Етносимволи в українських народних казках. Відтворення мовної картини світу у фразеологічних одиницях та ідіомах. Національно-культурний компонент семантики фразеологізмів української мови. Тематичні групи фразеологізмів з національно-культурним компонентом. Способи перекладу фразеологізмів.

Тема 9. Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях. Національна специфіка антропонімів та антропонімних формул номінації. Давні імена, мотиви, способи називання, символіка. Прізвищеві найменування в давніх пам'ятках, способи оформлення. Етнолінгвістичний аспект вивчення давніх топонімів. Гідронімна номінація природних об'єктів як відображення реалій життя та картини світу. Ороніми й власне топоніми. Народна астрономія: мотиви й способи номінації. Етнічні самоназви, етноніми як спосіб відокремлення себе від інших народів. Фітоніми, народні назви рослин: символіка, призначення, мотиви й способи номінації. Зооніми.

Кредит 5. Етнолінгвістичні дослідження сучасного художнього твору.

Тема 10. Прецедентні тексти в дискурсі сучасної української прози. Прецедентні імена та їх функціонування. Прецедентні феномени в сучасній поезії.

6. Рекомендована література

Базова

1. Герд А.С. Введение в этнолингвистику: Курс лекций и хрестоматия. СПб.: Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2001. 488 с.
2. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2006. 460 с.
3. Снігаренко В. Т. Основи етнолінгвістики: навч. посіб. Торецьк. 2019. 62 с.
4. Шарманова Н. М. Етнолінгвістика: навчальний посібник для студентів факультету української філології/ Н. М. Шарманова ; за ред. Ж. В. Колоїз. Кривий Ріг: НПП АСТЕРІКС, 2015. 192 с.

Допоміжна

1. Актуальні питання вітчизняної етнополітики: шляхи модернізації, врахування міжнародного досвіду /Під загальн. ред. Ю. Тищенка. К.: Український центр політичних досліджень, 2004. 312 с.
2. Апресян Ю.Д. Образ человека по данным языка: попытка системного описания. Интегральное описание языка и системная лексикография: Избранные труды. М.: Школа «Языки русской литературы», 1995. Т. 2. 767 с.
3. Багалый Л. Історія Слобідської України /Передмова, коментар В. І. Кравченка. Х.: Дельта, 1992. 256 с.
4. Брас Пол Р. Етнічні групи і формування етнічної ідентичності. *Націоналізм: Антологія*. К.: Смолоскип, 2000. С. 462–467.
5. Булаховський Л. А. Питання про походження української мови. К.: Вид-во АН УРСР, 1956. 218 с.
6. Бурячок Г.А. «Просвіта»: історія та сучасність (1868–1998). К.: Веселка, 1993. 308 с.
7. Василенко В. Які мови в Україні потребують особливого захисту. *Дзеркало тижня*. 2006. 18 березня.
8. Васильєва Л. Вплив регіоналізму на формування зовнішньої політики України. *Віче*. 1997. № 10. С. 9–18.
9. Вержбицкая А. Язык. Культура. Познание. М.: Русские словари, 1997. 416 с.
10. Воропай О. Звичаї нашого народу. К.: Оберіг, 199. 592 с.
11. Голубовська І.О. Етнічні особливості мовних картин світу. К.: Логос, 2004. 284 с.

12. Гошовська В. А. Мовна політика в Україні : навч.-метод. матеріали / уклад.: А. В. Фоменко, Ю. В. Стрілецька. К.: НАДУ, 2013. 36 с.
13. Грушевський М. Про українську мову і українську школу. К.:Веселка, 1991. 45 с.
14. Гумбольдт В.О. О различии строения человеческих языков и его влияние на духовное развитие человечества.*Изб. труды по языкознанию*. М.: Прогресс, 1984. 397 с.
15. Дорда С.В. Лінгвокультурологія як самостійний напрям лінгвістичних досліджень. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Л. Українки*. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. №3 (352). Луцьк, 2017. С. 411–417.
16. Євтух В. Б. Етнічність: енциклопедичний довідник. К.: Фенікс, 2012. 396 с.
17. Єрмоленко С. Я. Мова і українознавчий світогляд: монографія. К.: НДІУ, 2007. 444 с.
18. Жаборюк О. А. До питання про філософські аспекти мовознавства. *Мовознавство*. 2006. № 1. С. 39–43.
19. Жайворонок В. Знаки української етнокультури: словник-довідник. Київ: Довіра, 2006. 703 с.
20. Жайворонок В. В. Національна мова та ідіолект. *Мовознавство*. 1998. № 6. С. 27–35.
21. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика. Нариси.К.:Довіра, 2007. 262 с.
22. Заїченко Г. Філософія мови та мова філософії: стаття перша. *Філософська і соціологічна думка: Український науково-теоретичний часопис*. К.: Київський університет ім.Тараса Шевченка, 1996. №5-6. С. 16–35.
23. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. Дрогобич: Відродження, 1994. 217 с.
24. Кафарський В.І., Савчук Б.П. Етнологія: підр. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 432 с.
25. Кеуш Н. Забезпечення інформаційної безпеки держави.*Голос України*. 2002. 21 листопада.
26. Ключевська Г. Інформаційний простір, який ми програли? *День*. 2006. № 121.25 липня.
27. Корж А. Мовний чинник суспільної трансформації в Україні.*Рукопис*. К.: КНУ, 2004. 214 с.
28. Кочерган М. Мовна ситуація і мовна політика в Україні. URL: <file:///C:/Users/%D0%9B%D0%B8%D0%BB%D1%8F/Downloads/svit-2008-10-2-18-cochergan.pdf>
29. Кочерган М.П. Зіставне мовознавство і проблема мовних картин світу.*Мовознавство*. 2004. № 5-6. С. 12-22.
30. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підр. К.: Видавничий центр «Академія». 2003. 464 с. (Серія Альма-матер).
31. Куц Ю. Етнополітичні державотворчі процеси в Україні: управлінський аспект: моногр. Х.: ХарРі УАДУ «Магістр», 2002. 204 с.
32. Куц Ю. О Сучасна мовна політика української держави: управлінсько-правовий аспект.*Теорія та практика державного управління*. 2017. № 1(56). С. 1-6.
33. Куць О. М., Заблоцький В. В. Мовна політика в Україні: аналіз та впровадження: монографія. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 300 с.
34. Куць О., Хоменко І. «Дядьки» чужої мови, або хто ж спекулює на мовних проблемах. *Українське слово*. 2006. 20 березня – 4 квітня.
35. Куць О.М. Етнополітологія: навч. посіб.. – Х.: ХНУ, 2005. 214 с.
36. Куць О.М. Мовна політика в державотворчих процесах України:навч. посіб. Х.: ХНУ, 2004. 275 с.
37. Куць О.М., Лісничий В.В., Куц Ю.О. Етнонаціональні чинники державотворення. Х.: Видавництво ХарРі УАДУ «Магістр», 2002. 108 с.
38. Лизанчук В. Мова – основа ідентифікації нації.*Українське слово*. 2006. № 33. 16 – 22 серпня.
39. Лизанчук В. Не лукавити словом. Львів: ЛНУ, 2003. 560 с.

40. Лопушинський І. Рідна мова як важливий чинник консолідації української нації. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej2/txts/philo/05lipkun.pdf>.
41. Маслова В. А. Лингвокультурология: учеб. пособ. для студентов вузов. 4-е изд. М.: Академия, 2010. 204 с.
42. Маслова В. А. Введение в когнитивную лингвистику: учеб. пособие. 3-е изд., испр. М.: Флинта: Наука, 2007. 296 с.
43. Матвіяс І.Г. Українська мова та її говори. К.: Наук. думка, 1990. 168 с.
44. Німчук В. Українська мова – священна мова. *Людина і світ*. 2001. № 1. С. 35–38.
45. Основні питання мовознавства. Мови світу: метод. посіб. для студ. філол.х спец./ Уклад.: Левицький В. В., Іваницька Л. М., Іваницький Р. В. Чернівці: ЧДУ, 1997. 60 с.
46. Півторак Г. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов. К.: Академія, 2001. 148 с.
47. Потебня А. Мысль и язык. URL: <http://www.rodnovery.ru/knizhnaya-polka/317-potebnya-mysl-yazyk> (дата звернення: 22.06.2018).
48. Потебня А. А. Слово и миф. М.: Правда, 1989. 624 с.
49. Радченко О. А. Лингвофилософские опыты В. Фон Гумбольдта и постгумбольдтианство. *Вопросы языкознания*. 2001. № 3. С. 96–124.
50. Рамишвили Г. В. От сравнительной антропологии к сравнительной лингвистике. *Гумбольдт В. Язык и философия культуры*. М.: Прогресс, 1985. С. 309–317.
51. Рускуліс Л. Лінгвофілософські погляди Вільгельма фон Гумбольдта у системі теоретико-методичної підготовки вчителя української мови. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*: зб. наук. праць / ред. кол.: Н. В. Гузій (відп. ред.). К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. Вип. 20 (30). Спец. вип. Актуалітети філологічної освіти та науки. С. 184–188.
52. Рускуліс Л. В., Мікрюкова К. О. Етнолінгвістика: навч.-метод. реком. Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2012. 64 с.
53. Тиводар М. Етнологія: навч. посібник. Львів: Світ, 2004. 624 с.
54. Ткаченко О.Б. Про повноту й неповноту мов і деякі інші суміжні явища. *Мовознавство*. 2006. № 2-3. С. 12-18.
55. Уорф Б. О двухошибочных воззрениях на речь и мышление, характеризующих систему естественной логики, и о том, как слова и обычаи влияют на мышление. *Наука и языкознание*. URL: <http://www.kph.npu.edu.ua/!e-book/clasik/data/whorf/02.html> (дата звернення: 22.06.2018).
56. Философские основы зарубежных направлений в языкознании: коллективная: монография / ответ. ред. В. З. Панфилов. М.: Наука, 1977. 295 с.
57. Чебоксаров Н. Н., Чебоксарова Н. А. Народы. Расы. Культуры. М.: Наука, 1985. 272 с.
58. Червак Б. Як виграти інформаційну війну. *Українське слово*. 2006. № 21. 21–30 травня.
59. Шарманова Н. М. Етнолінгвістика: навч. посіб. для студ. факультету української філології. Кривий Ріг: НПП АСТЕРІКС, 2015. 192 с.
60. Шумлянський С. Мовна ситуація: виміри конфліктності. *Віче*. 2006. № 1–2. С. 39–42.

13. Інформаційні ресурси

1. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2006. 460 с. (20 екз.).
2. Жайворонок В. Знаки української етнокультури: словник-довідник. Київ: Довіра, 2006. 703 с. 20 (екз.).
3. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика. Нариси. К.: Довіра, 2007. 262 с. (екз.).

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Факультет педагогіки та психології
Кафедра української мови і літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної роботи

О. А. Кузнецова

27 серпня 2019 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЕТНОЛІНГВІСТИКА ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЯ**

Ступінь бакалавра

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність 014 «Середня освіта»

014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

2019-2020 навчальний рік

Розробник: Рускуліс Лілія Володимирівна, доцент кафедри української мови і літератури, кандидат педагогічних наук, доцент (Рускуліс Л.В.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри Української мови і літератури

Протокол № 1 від «27» серпня, 2019 р.

Завідувачка кафедри (Рускуліс Л. В.)
«27» серпня, 2019 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	
Кількість кредитів – 5	Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка	Вибіркова	
Індивідуальне науково-дослідне завдання – укладання словника етнолінгвіста	Спеціальність: 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)	<i>Рік підготовки:</i>	
		3	
<i>Семестр</i>			
5			
<i>Лекції</i>			
Загальна кількість годин – 150		10	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 6 самостійної роботи студента – 4	Ступінь: бакалавра	<i>Практичні, семінарські</i>	
		50	
		<i>Самостійна робота</i>	
		90	
		Вид контролю: залік	

Мова навчання – українська

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 60 год. – аудиторні заняття, 90 год. – самостійна робота (40 % / 60 %).

1. Мета, завдання навчальної дисципліни та очікувані результати

Мета курсу: осмислити роль мови у формуванні етнічних спільнот, з'ясувати методологічне підґрунтя інтерпретації етномовних явищ, сформувати уявлення про мовну картину світу.

Завдання курсу:

1. З'ясувати місце і роль етнолінгвістики в колі лінгвістичних і нелінгвістичних дисциплін; значення етнолінгвістики для українознавчих досліджень, методи етнолінгвістики. Визначити базові концепти етнолінгвістики.
2. Схарактеризувати лінгвокультурологію як новітній напрям мовознавства, шляхи її розвитку.
3. Дослідити історію виникнення етнолінгвістики, проблеми сучасної української етнолінгвістики.
4. Розглянути питання формування етносів та мов. Співвідношення етносів та мов. Проаналізувати проблеми співвідношення й узаємозв'язку мови – етносу – культури. З'ясувати функції мови.
5. Визначити основні аспекти мовної політики та інформаційної мовної політики. Розмежувати поняття «державна мова», «офіційна мова», «рідна мова», «національна мова» та ін.
6. Схарактеризувати основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики (символ, поняття, концепт).
7. Навчитися проводити лінгвістичний аналіз тексту з точки зору походження та уживаності лексики.
8. Ознайомитися з процесами впливу на мовну структуру міфології, психології, звичаїв, побуту, вірувань, обрядів, загальної культури й менталітету етносу, з'ясувати роль прецедентних текстів.

Передумови для вивчення дисципліни: курс тісно пов'язаний із теоретичними проблемами лінгвофілософії, етнології, когнітивної лінгвістики та лінгвоконцептології, фольклору, давньої української літератури, історії української літератури, історії, журналістики.

Навчальна дисципліна складається з 5-ти кредитів.

Результати навчання:

Студіювати магістральні напрями лінгвістичних досліджень кінця XX – початку XXI ст., етнолінгвістику й лінгвокультурологію як галузі сучасної лінгвістики; орієнтуватися в сучасних етнолінгвістичних теоріях; оволодіти навичками етнолінгвістичного аналізу текстів різних жанрів; творчо осмислювати сутність та перспективи подальшого розвитку етнолінгвістичної науки.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні: володіє розвиненою культурою мислення, умінням ясно й логічно висловлювати свої думки; володіє знаннями з основних напрямків, закономірностей, змісту і форм наукової діяльності, методів планування, організації та керування науковою творчістю, роботою наукових колективів; володіє мовою як пізнавальним знаряддям кодування та трансформації знань; володіє всіма видами мовленнєвої діяльності (говоріння, читання, письмо, аудіювання) на базі достатнього обсягу знань з фонетики, граматики, лексики, орфографії, пунктуації та лінгвоукраїнознавства; має сформовані вміння та навички здійснювати мовленнєву діяльність, зумовлену комунікативною метою; має навички створення словникових статей; розвиває навички самостійного опанування нових знань; уміє працювати з довідковою літературою, різнотипними словниками, електронними базами даних, системами інформаційного пошуку.

II. Фахові: орієнтується в актуальних проблемах сучасної лінгвістики загалом та в колі проблем етнолінгвістики й лінгвокультурології; досліджує мову в аспекті культури носіїв національної мови; з'ясовує актуальні проблеми сучасної мовної політики та

інформаційної політики; виконує етнолінгвістичний аналіз текстів; інтерпретує етнотексти, осмисливши лексичний склад української мови.

4. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Етнолінгвістика як наука та навчальна дисципліна.

Тема 1. Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Мета і завдання етнолінгвістичних студій. Етнолінгвістичні основи дослідження мови. Основні поняття етнолінгвістики. Лінгвоцентризм й антропоцентризм. Джерела етнолінгвістики. Методи етнолінгвістики. Проблеми взаємодії мови й культури. Лінгвокультурологія. Зв'язок етнолінгвістики й лінгвокультурології з іншими дисциплінами.

Тема 2. Історія виникнення етнолінгвістики. Витоки етнолінгвістики з філософії мови й культури Вільгельма фон Гумбольдта. Лінгвофілософські погляди Вільгельма фон Гумбольдта. Олександр Опанасович Потебня – фундатор слов'янської й вітчизняної етнолінгвістики. Гіпотеза «лінгвістичної відносності» Е. Сепіра й Б. Уорфа в становленні етнолінгвістичної науки. Етнолінгвістична школа М. Толстого. Проблеми сучасної української етнолінгвістики.

Кредит 2. Етнічні процеси та мова.

Тема 3. Мова як найважливіша етнічна ознака. Мова – нація – культура. Проблематика співвідношення й узаємозв'язку мови – етносу – культури. Функції мови: комунікативна, мислеоформлювальна, пізнавальна, інформаційна, номінативна, експресивна, емоційна, естетична, прагматична.

Тема 4. Національна мова як виразник етнокультури. Поняття національної та рідної мови. Рідна мова та національні традиції. Відбиття в національній мові особливостей народного характеру. Сутність національного характеру. Поняття національного характеру. Фактори розвитку національного характеру: історичні умови, культурні фактори, соціально-політичні фактори. Мова як репрезентант етнічної самосвідомості. Етнічна самоідентифікація. Національна свідомість.

Тема 5. Об'єкт мовної політики. Засоби здійснення мовної політики. Інструменти мовної політики. Завдання мовної політики. Напрями мовної політики. Державна мова. Офіційна мова. Мови національних меншин. Іноземні мови (мови міждержавного спілкування). Регіональна мова. Міноритарна мова. Інформаційна мовна політика. Влада й мовно-інформаційний простір.

Кредит 3. Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики.

Тема 6. Мовна картина світу. Етномовна картина світу. Інтерес до вивчення фрагментів національно-мовної картини світу в аспекті специфіки етнічної свідомості, етнопсихологічних і фонових знань, магічної, міфологічної та сміхової культури українців.

Тема 7. Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Концепт і поняття. Підходи до визначення поняття «концепт» у сучасній лінгвістиці. Загальнокультурні й етнічні концепти. Соціально-політичні, ідеологічні, філософські, культурні, ментальні та міфологічні концепти. Культурні концепти та культурно-історичні. Символ як елемент мовної картини світу. Етнолінгвістична характеристика словесних символів. Прецедентні феномени. Коди української етнокультури. Етнічна й соціокультурна стереотипізація в мовних знаках. Основні тематичні групи: людина, природа, способи вербалізації концептів.

Кредит 4. Лексичний склад мови як відображення народної картини світу. Відтворення мовної картини світу в міфології, у фольклорі та фразеологічних одиницях.

Тема 8. Відтворення мовної картини світу в текстах української міфології. Мовні стереотипи міфологічних образів. Фольклорні тексти як матеріал етнолінгвістичних досліджень. Фольклоризми. Етнографізми. Мовні стереотипи фольклорних образів. Символіка кольоропозначень у слов'янських мовах. Лексеми на позначення одягу, страв, предметів побуту та ритуальних дій. Етносимволи в українських народних казках.

Відтворення мовної картини світу у фразеологічних одиницях та ідіомах. Національно-культурний компонент семантики фразеологізмів української мови. Тематичні групи фразеологізмів з національно-культурним компонентом. Способи перекладу фразеологізмів.

Тема 9. Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях. Національна специфіка антропонімів та антропонімних формул номінації. Давні імена, мотиви, способи називання, символіка. Прізвищеві найменування в давніх пам'ятках, способи оформлення. Етнолінгвістичний аспект вивчення давніх топонімів. Гідронімна номінація природних об'єктів як відображення реалій життя та картини світу. Ороніми й власне топоніми. Народна астронімія: мотиви й способи номінації. Етнічні самоназви, етноніми як спосіб відокремлення себе від інших народів. Фітоніми, народні назви рослин: символіка, призначення, мотиви й способи номінації. Зооніми.

Кредит 5. Етнолінгвістичні дослідження сучасного художнього твору.

Тема 10. Прецедентні тексти в дискурсі сучасної української прози. Прецедентні імена та їх функціонування. Прецедентні феномени в сучасній поезії.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Усь о-го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7
Кредит 1. Етнолінгвістика як наука та навчальна дисципліна						
Тема 1. Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Мета і завдання етнолінгвістичних студій. Етнолінгвістичні основи дослідження мови. Основні поняття етнолінгвістики. Лінгвоцентризм й антропоцентризм. Джерела етнолінгвістики. Методи етнолінгвістики. Проблеми взаємодії мови й культури. Лінгвокультурологія. Зв'язок етнолінгвістики й лінгвокультурології з іншими дисциплінами.	15	1	2			12
Тема 2. Історія виникнення етнолінгвістики. Витоки етнолінгвістики з філософії мови й культури Вільгельма фон Гумбольдта. Лінгвофілософські погляди Вільгельма фон Гумбольдта. Олександр Опанасович Потебня – фундатор слов'янської й вітчизняної етнолінгвістики. Гіпотеза «лінгвістичної відносності» Е. Сепіра й Б. Уорфа в становленні етнолінгвістичної науки. Етнолінгвістична школа М. Толстого. Проблеми сучасної української етнолінгвістики.	15	1	2			12
Усього:	30	2	4			24
Кредит 2. Етнічні процеси та мова						
Тема 3. Мова як найважливіша етнічна ознака. Мова – нація – культура. Проблематика співвідношення й узаємозв'язку мови – етносу – культури. Функції мови: комунікативна, мислеоформлювальна, пізнавальна, інформаційна, номінативна, експресивна, емоційна, естетична, прагматична.	7	1	2			4

Тема 4. Національна мова як виразник етнокультури. Поняття національної та рідної мови. Рідна мова та національні традиції. Відбиття в національній мові особливостей народного характеру. Сутність національного характеру. Поняття національного характеру. Фактори розвитку національного характеру: історичні умови, культурні фактори, соціально-політичні фактори. Мова як репрезентант етнічної самосвідомості. Етнічна самоідентифікація. Національна свідомість.	7	1	2			4
Тема 5. Етнічні аспекти мовної політики Об'єкт мовної політики. Засоби здійснення мовної політики. Інструменти мовної політики. Завдання мовної політики. Напрями мовної політики. Державна мова. Офіційна мова. Мови національних менших. Іноземні мови (мови міждержавного спілкування). Регіональна мова. Міноритарна мова. Інформаційна мовна політика. Влада й мовно-інформаційний простір.	16	2	4			10
Усього:	30	4	8			18
Кредит 3. Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики						
Тема 6. Мовна картина світу. Етномовна картина світу. Інтерес до вивчення фрагментів національно-мовної картини світу в аспекті специфіки етнічної свідомості, етнопсихологічних і фонових знань, магічної, міфологічної та сміхової культури українців.	13	1	4			8
Тема 7. Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Концепт і поняття. Підходи до визначення поняття «концепт» у сучасній лінгвістиці. Загальнокультурні й етнічні концепти. Соціально-політичні, ідеологічні, філософські, культурні, ментальні та міфологічні концепти. Культурні концепти та культурно-історичні. Символ як елемент мовної картини світу. Етнолінгвістична характеристика словесних символів. Прецедентні феномени. Коди української етнокультури. Етнічна й соціокультурна стереотипізація в мовних знаках. Основні тематичні групи: людина, природа, способи вербалізації концептів.	17	1	4			12
Усього:	30	2	8			20
Кредит 4. Лексичний склад мови як відображення народної картини світу. Відтворення мовної картини світу в міфології, у фольклорі та фразеологічних одиницях						
Тема 8. Відтворення мовної картини світу в текстах української міфології. Мовні стереотипи міфологічних образів. Відтворення мовної картини світу у фольклорних текстах. Фольклорні тексти як матеріал етнолінгвістичних досліджень. Фольклоризми. Етнографізми. Мовні	136	1	8			4

стереотипи фольклорних образів. Символіка кольоропозначень у слов'янських мовах. Лексеми на позначення одягу, страв, предметів побуту та ритуальних дій. Етносимволи в українських народних казках. Відтворення мовної картини світу у фразеологічних одиницях та ідіомах. Національно-культурний компонент семантики фразеологізмів української мови. Тематичні групи фразеологізмів з національно-культурним компонентом. Способи перекладу фразеологізмів						
Тема 9. Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях. Національна специфіка антропонімів та антропонімних формул номінації. Давні імена, мотиви, способи називання, символіка. Прізвищеві найменування в давніх пам'ятках, способи оформлення. Етнолінгвістичний аспект вивчення давніх топонімів. Гідронімна номінація природних об'єктів як відображення реалій життя та картини світу. Ороніми й власне топоніми. Народна астронімія: мотиви й способи номінації. Етнічні самоназви, етноніми як спосіб відокремлення себе від інших народів. Фітоніми, народні назви рослин: символіка, призначення, мотиви й способи номінації. Зооніми.	17	1	12			4
Усього:	30	2	20			8
Кредит 5. Етнолінгвістичні дослідження сучасного художнього твору						
Тема 10. Прецедентні тексти в дискурсі сучасної української прози. Прецедентні імена та їх функціонування. Прецедентні феномени в сучасній поезії.	30		10			20
Усього:	30		10			20
Усього годин:	150	10	50			90

4. Теми лекційних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість год.
<i>Кредит 1</i>		
1.	Тема 1. Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Лінгвокультурологія.	1
2.	Тема 2. Історія виникнення етнолінгвістики.	1
<i>Кредит 2</i>		
3.	Тема 3. Мова як найважливіша етнічна ознака.	1
4.	Тема 4. Національна мова як виразник етнокультури.	1
5.	Тема 5. Етнічні аспекти мовної політики.	2
<i>Кредит 3</i>		
6.	Тема 6. Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики.	1
7.	Тема 7. Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Символ як елемент мовної картини світу.	1
<i>Кредит 4</i>		
8.	Тема 8. Відтворення мовної картини світу в текстах української міфології.	1

9.	Тема 9. Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях.	1
Всього:		10

5. Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кіль- кість год.
<i>Кредит 1</i>		
1.	Тема 1. Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Лінгвокультурологія.	2
2.	Тема 2. Історія виникнення етнолінгвістики.	2
<i>Кредит 2</i>		
3.	Тема 3. Мова як найважливіша етнічна ознака.	2
4.	Тема 4. Національна мова як виразник етнокультури.	2
5.	Тема 5. Етнічні аспекти мовної політики.	4
<i>Кредит 3</i>		
6.	Тема 6. Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики.	4
7.	Тема 7. Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Символ як елемент мовної картини світу.	4
<i>Кредит 4</i>		
8.	Тема 8. Відтворення мовної картини світу у міфологічних, фольклорних текстах; фразеологічних одиницях та ідіомах.	8
9.	Тема 9. Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях.	12
10.	Тема 10. Прецедентні тексти в дискурсі сучасної української прози.	10
Всього:		50

6. Самостійна робота

№ п/п	Назва теми	Кіль- кість год.
1.	Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Мета і завдання етнолінгвістичних студій. Етнолінгвістичні основи дослідження мови. Основні поняття етнолінгвістики. Лінгвоцентризм й антропоцентризм. Джерела етнолінгвістики. Методи етнолінгвістики. Проблеми взаємодії мови й культури. Лінгвокультурологія. Зв'язок етнолінгвістики й лінгвокультурології з іншими дисциплінами.	12
2.	Історія виникнення етнолінгвістики. Витоки етнолінгвістики з філософії мови й культури Вільгельма фон Гумбольдта. Лінгвофілософські погляди Вільгельма фон Гумбольдта. Олександр Опанасович Потебня – фундатор слов'янської й вітчизняної етнолінгвістики. Гіпотеза «лінгвістичної відносності» Е. Сепіра й Б. Уорфа в становленні етнолінгвістичної науки. Етнолінгвістична школа М. Толстого. Проблеми сучасної української етнолінгвістики.	12
3.	Мова як найважливіша етнічна ознака. Мова – нація – культура. Проблематика співвідношення й взаємозв'язку мови – етносу – культури. Функції мови: комунікативна, мислеоформлювальна, пізнавальна, інформаційна, номінативна, експресивна, емоційна, естетична, прагматична.	4
4.	Національна мова як виразник етнокультури. Поняття національної та рідної мови. Рідна мова та національні традиції. Відбиття в національній мові особливостей народного характеру. Сутність національного характеру. Поняття національного характеру. Фактори розвитку	4

	національного характеру: історичні умови, культурні фактори, соціально-політичні фактори. Мова як репрезентант етнічної самосвідомості. Етнічна самоідентифікація. Національна свідомість.	
5.	Етнічні аспекти мовної політики. Об'єкт мовної політики. Засоби здійснення мовної політики. Інструменти мовної політики. Завдання мовної політики. Напрями мовної політики. Державна мова. Офіційна мова. Мови національних менших. Іноземні мови (мови міждержавного спілкування). Регіональна мова. Міноритарна мова. Інформаційна мовна політика. Влада й мовно-інформаційний простір.	10
6.	Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики. Мовна картина світу. Етномовна картина світу. Інтерес до вивчення фрагментів національно-мовної картини світу в аспекті специфіки етнічної свідомості, етнопсихологічних і фонових знань, магічної, міфологічної та сміхової культури українців.	8
7.	Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Концепт і поняття. Підходи до визначення поняття «концепт» у сучасній лінгвістиці. Загальнокультурні й етнічні концепти. Соціально-політичні, ідеологічні, філософські, культурні, ментальні та міфологічні концепти. Культурні концепти та культурно-історичні. Символ як елемент мовної картини світу. Етнолінгвістична характеристика словесних символів. Прецедентні феномени. Коди української етнокультури. Етнічна й соціокультурна стереотипізація в мовних знаках. Основні тематичні групи: людина, природа, способи вербалізації концептів.	12
8.	Відтворення мовної картини світу в текстах української міфології. Мовні стереотипи міфологічних образів. Відтворення мовної картини світу у фольклорних текстах. Фольклорні тексти як матеріал етнолінгвістичних досліджень. Фольклоризми. Етнографізми. Мовні стереотипи фольклорних образів. Символіка кольоропозначень у слов'янських мовах. Лексеми на позначення одягу, страв, предметів побуту та ритуальних дій. Етносимволи в українських народних казках. Відтворення мовної картини світу у фразеологічних одиницях та ідіомах. Національно-культурний компонент семантики фразеологізмів української мови. Тематичні групи фразеологізмів з національно-культурним компонентом. Способи перекладу фразеологізмів.	4
9.	Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях. Національна специфіка антропонімів та антропонімних формул номінації. Давні імена, мотиви, способи називання, символіка. Прізвищеві найменування в давніх пам'ятках, способи оформлення. Етнолінгвістичний аспект вивчення давніх топонімів. Гідронімна номінація природних об'єктів як відображення реалій життя та картини світу. Ороніми й власне топоніми. Народна астронімія: мотиви й способи номінації. Етнічні самоназви, етноніми як спосіб відокремлення себе від інших народів. Фітоніми, народні назви рослин: символіка, призначення, мотиви й способи номінації. Зооніми.	4
10.	Прецедентні тексти в дискурсі сучасної української прози. Прецедентні імена та їх функціонування. Прецедентні феномени в сучасній поезії.	20
Всього:		90

7. Індивідуальні завдання

Укладання словника етнолінгвіста.

8. Методи навчання

Усний виклад матеріалу, проблемне навчання, робота з підручником та додатковими джерелами, вправи, спостереження над усним мовленням, спостереження над мовним матеріалом, порівняльний аналіз, виразне читання текстів; інтерактивні імітаційні методи (рольові ігри, ситуативні завдання); специфічні прийоми: фонетичний, лексичний, граматичний, стилістичний розбори).

9. Форми роботи та критерії оцінювання

Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Форми поточного та підсумкового контролю. Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів із дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (КР). Поточне оцінювання (індивідуальне, групове і фронтальне опитування, самостійна робота, самоконтроль). Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмового матеріалу, виконання практичних, лабораторних робіт, уміння самостійно опрацьовувати тексти, складання конспекту рекомендованої літератури, написання і захист реферату, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю (КР, іспит) є перевірка глибини засвоєння студентом програмового матеріалу модуля.

Критерії оцінювання відповідей на практичних заняттях:

Студенту виставляється відмінно за умови, якщо відповідь повна, вичерпна, насичена термінологією з курсу; визначається точністю, послідовністю і логічністю; відповідає мовним нормам. У ході відповіді студент розкриває питання, передбачені для самостійного опрацювання, наводить приклади на підтвердження теоретичного матеріалу..

Студенту виставляється дуже добре, якщо відповідь повна, вичерпна, насичена термінологією з курсу; визначається точністю, послідовністю і логічністю; відповідає мовним нормам. У ході відповіді студент розкриває питання, передбачені для самостійного опрацювання, наводить приклади на підтвердження теоретичного матеріалу. У ході відповіді наявні незначні мовленнєві огріхи.

Студенту виставляється добре, відповідь змістовна, однак неповна, репліки недостатньо вдалі, оскільки не враховують належним чином використання термінологічної лексики; порушується послідовність і логічність викладу думок; надається перевага невербальній комунікації; трапляються суттєві мовленнєві огріхи..

Студенту виставляється достатньо, якщо відповідь змістовна, однак неповна, репліки недостатньо вдалі, оскільки не враховують належним чином використання термінологічної лексики; порушується послідовність і логічність викладу думок; надається перевага невербальній комунікації; трапляються суттєві мовленнєві огріхи.

Студенту виставляється задовільно, якщо він бере участь в обговоренні теоретичних питань практичного заняття, проте, відповіді є недостатніми за обсягом (до 5-6 реплік), елементарними за змістом, зі значною кількістю помилок різного роду.

Кількість балів у кінці **семестру** повинна складати від 250 до 500 балів (за 5 кредитів), тобто сума балів за виконання усіх завдань.

Відповідний **розподіл балів, які отримують студенти 5 крд.**

Поточне оцінювання та самостійна робота										КР	Накопичувальні бали/сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	100	500/100
25	25	15	15	30	25	25	25	25	50		

***Примітка.** Коефіцієнт для іспиту – 0,6. Іспит оцінюється в 40 б.

10. Засоби діагностики

Засобами діагностики та методами демонстрування результатів навчання є: завдання до практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи (зокрема есе, реферати), презентації результатів досліджень, тестові завдання, контрольні роботи.

11. Методи навчання

Усний виклад матеріалу: наукова розповідь, спрямована на аналіз фактичного матеріалу; пояснення – вербальний метод навчання, за допомогою якого розкривається сутність певного явища, закону, процесу; проблемне навчання, робота з підручником та додатковими джерелами, спостереження над усним мовленням, спостереження над мовним матеріалом, порівняльний аналіз, виразне читання текстів; ілюстрація – метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у їх символічному зображенні (малюнки, схеми, графіки та ін.).

12. Рекомендована література

Базова

1. Герд А.С. Введение в этнолингвистику: Курс лекций и хрестоматия. СПб.: Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2001. 488 с.
2. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2006. 460 с.
3. Снігаренко В. Т. Основи етнолінгвістики: навч. посіб. Торцеьк. 2019. 62 с.
4. Шарманова Н. М. Етнолінгвістика: навчальний посібник для студентів факультету української філології/ Н. М. Шарманова ; за ред. Ж. В. Колоїз. Кривий Ріг: НПП АСТЕРІКС, 2015. 192 с.

Допоміжна

1. Актуальні питання вітчизняної етнополітики: шляхи модернізації, врахування міжнародного досвіду /Під загальн. ред. Ю. Тищенка. К.: Український центр політичних досліджень, 2004. 312 с.
2. Апресян Ю.Д. Образ человека по данным языка: попытка системного описания. Интегральное описание языка и системная лексикография: Избранные труды. М.: Школа «Языки русской литературы», 1995. Т. 2. 767 с.
3. Багалый Л. Історія Слобідської України /Передмова, коментар В. І. Кравченка. Х.: Дельта, 1992. 256 с.
4. Брас Пол Р. Етнічні групи і формування етнічної ідентичності. *Націоналізм: Антологія*. К.: Смолоскип, 2000. С. 462–467.
5. Булаховський Л. А. Питання про походження української мови. К.: Вид-во АН УРСР, 1956. 218 с.
6. Бурячок Г.А. «Просвіта»: історія та сучасність (1868–1998). К.: Веселка, 1993. 308 с.
7. Василененко В. Які мови в Україні потребують особливого захисту. *Дзеркало тижня*. 2006. 18 березня.
8. Васильєва Л. Вплив регіоналізму на формування зовнішньої політики України. *Віче*.

1997. № 10. С. 9–18.
9. Вержбицкая А. Язык. Культура. Познание. М.: Русские словари, 1997. 416 с.
 10. Воропай О. Звичаї нашого народу. К.: Оберіг, 199. 592 с.
 11. Голубовська І.О. Етнічні особливості мовних картин світу. К.: Логос, 2004. 284 с.
 12. Гошовська В. А. Мовна політика в Україні : навч.-метод. матеріали / уклад.: А. В. Фоменко, Ю. В. Стрілецька. К.: НАДУ, 2013. 36 с.
 13. Грушевський М. Про українську мову і українську школу. К.:Веселка, 1991. 45 с.
 14. Гумбольдт В.О. О различии строения человеческих языков и его влияние на духовное развитие человечества. *Изб. труды по языкознанию*. М.: Прогресс, 1984. 397 с.
 15. Дорда С.В. Лінгвокультурологія як самостійний напрям лінгвістичних досліджень. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Л. Українки*. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. №3 (352). Луцьк, 2017. С. 411–417.
 16. Євтух В. Б. Етнічність: енциклопедичний довідник. К.: Фенікс, 2012. 396 с.
 17. Єрмоленко С. Я. Мова і українознавчий світогляд: монографія. К.: НДПУ, 2007. 444 с.
 18. Жаборюк О. А. До питання про філософські аспекти мовознавства. *Мовознавство*. 2006. № 1. С. 39–43.
 19. Жайворонок В. Знаки української етнокультури: словник-довідник. Київ: Довіра, 2006. 703 с.
 20. Жайворонок В. В. Національна мова та ідіолект. *Мовознавство*. 1998. № 6. С. 27–35.
 21. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика. Нариси. К.:Довіра, 2007. 262 с.
 22. Заїченко Г. Філософія мови та мова філософії: стаття перша. *Філософська і соціологічна думка: Український науково-теоретичний часопис*. К.: Київський університет ім.Тараса Шевченка, 1996. №5-6. С. 16–35.
 23. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. Дрогобич: Відродження, 1994. 217 с.
 24. Кафарський В.І., Савчук Б.П. Етнологія: підр. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 432 с.
 25. Кеуш Н. Забезпечення інформаційної безпеки держави. *Голос України*. 2002. 21 листопада.
 26. Ключевська Г. Інформаційний простір, який ми програли? *День*. 2006. № 121.25 липня.
 27. Корж А. Мовний чинник суспільної трансформації в Україні. *Рукопис*. К.: КНУ, 2004. 214 с.
 28. Кочерган М. Мовна ситуація і мовна політика в Україні. URL: <file:///C:/Users/%D0%9B%D0%B8%D0%BB%D1%8F/Downloads/svit-2008-10-2-18-cochergan.pdf>
 29. Кочерган М.П. Зіставне мовознавство і проблема мовних картин світу. *Мовознавство*. 2004. № 5-6. С. 12-22.
 30. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підр. К.: Видавничий центр «Академія». 2003. 464 с. (Серія Альма-матер).
 31. Куц Ю. Етнополітичні державотворчі процеси в Україні: управлінський аспект: моногр. Х.: ХарПІ УАДУ «Магістр», 2002. 204 с.
 32. Куц Ю. О Сучасна мовна політика української держави: управлінсько-правовий аспект. *Теорія та практика державного управління*. 2017. № 1(56). С. 1-6.
 33. Куць О. М., Заблоцький В. В. Мовна політика в Україні: аналіз та впровадження: монографія. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 300 с.
 34. Куць О., Хоменко І. «Дядьки» чужої мови, або хто ж спекулює на мовних проблемах. *Українське слово*. 2006. 20 березня – 4 квітня.
 35. Куць О.М. Етнополітологія: навч. посіб.. – Х.: ХНУ, 2005. 214 с.
 36. Куць О.М. Мовна політика в державотворчих процесах України: навч. посіб. Х.: ХНУ, 2004. 275 с.
 37. Куць О.М., Лісничий В.В., Куц Ю.О. Етнонаціональні чинники державотворення. Х.:

- Видавництво ХарРі УАДУ «Магістр», 2002. 108 с.
38. Лизанчук В. Мова – основа ідентифікації нації. *Українське слово*. 2006. № 33. 16 – 22 серпня.
39. Лизанчук В. Не лукавити словом. Львів: ЛНУ, 2003. 560 с.
40. Лопушинський І. Рідна мова як важливий чинник консолідації української нації. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej2/txts/philo/05lipkun.pdf>.
41. Маслова В. А. Лингвокультурология: учеб. пособ. для студентов вузов. 4-е изд. М.: Академия, 2010. 204 с.
42. Маслова В. А. Введение в когнитивную лингвистику: учеб. пособие. 3-е изд., испр. М.: Флинта: Наука, 2007. 296 с.
43. Матвіяс І.Г. Українська мова та її говори. К.: Наук. думка, 1990. 168 с.
44. Німчук В. Українська мова – священна мова. *Людина і світ*. 2001. № 1. С. 35–38.
45. Основні питання мовознавства. Мови світу: метод. посіб. для студ. філол.х спец./ Уклад.: Левицький В. В., Іваницька Л. М., Іваницький Р. В. Чернівці: ЧДУ, 1997. 60 с.
46. Півторак Г. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов. К.: Академія, 2001. 148 с.
47. Потебня А. Мысль и язык. URL: <http://www.rodnovery.ru/knizhnaya-polka/317-potebnya-mysl-yazyk> (дата звернення: 22.06.2018).
48. Потебня А. А. Слово и миф. М.: Правда, 1989. 624 с.
49. Радченко О. А. Лингвофилософские опыты В. Фон Гумбольдта и постгумбольдтианство. *Вопросы языкознания*. 2001. № 3. С. 96–124.
50. Рамишвили Г. В. От сравнительной антропологии к сравнительной лингвистике. *Гумбольдт В. Язык и философия культуры*. М.: Прогресс, 1985. С. 309–317.
51. Рускуліс Л. Лінгвофілософські погляди Вільгельма фон Гумбольдта у системі теоретико-методичної підготовки вчителя української мови. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*: зб. наук. праць / ред. кол.: Н. В. Гузій (відп. ред.). К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. Вип. 20 (30). Спец. вип. Актуалітети філологічної освіти та науки. С. 184–188.
52. Рускуліс Л. В., Мікрюкова К. О. Етнолінгвістика: навч.-метод. реком. Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2012. 64 с.
53. Тиводар М. Етнологія: навч. посібник. Львів: Світ, 2004. 624 с.
54. Ткаченко О.Б. Про повноту й неповноту мов і деякі інші суміжні явища. *Мовознавство*. 2006. № 2-3. С. 12-18.
55. Уорф Б. О двухошибочных воззрениях на речь и мышление, характеризующих систему естественной логики, и о том, как слова и обычаи влияют на мышление. *Наука и языкознание*. URL: <http://www.kph.npu.edu.ua/e-book/clasik/data/whorf/02.html> (дата звернення: 22.06.2018).
56. Философские основы зарубежных направлений в языкознании: коллективная: монография / ответ. ред. В. З. Панфилов. М.: Наука, 1977. 295 с.
57. Чебоксаров Н. Н., Чебоксарова Н. А. Народы. Расы. Культуры. М.: Наука, 1985. 272 с.
58. Червак Б. Як виграти інформаційну війну. *Українське слово*. 2006. № 21. 21–30 травня.
59. Шарманова Н. М. Етнолінгвістика: навч. посіб. для студ. факультету української філології. Кривий Ріг: НПП АСТЕРІКС, 2015. 192 с.
60. Шумлянський С. Мовна ситуація: виміри конфліктності. *Віче*. 2006. № 1–2. С. 39–42.

13. Інформаційні ресурси

1. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2006. 460 с. (20 екз.).
2. Жайворонок В. Знаки української етнокультури: словник-довідник. Київ: Довіра, 2006. 703 с. 20 (екз.).
3. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика. Нариси. К.: Довіра, 2007. 262 с. (екз.).

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Факультет педагогіки та психології
Кафедра української мови і літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ О. А. Кузнецова

27 серпня 2019 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЕТНОЛІНГВІСТИКА ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЯ

Ступінь бакалавра

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність 014 «Середня освіта»

014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Миколаїв – 2019

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Рускуліс Лілія Володимирівна, доцент кафедри української мови і літератури, кандидат педагогічних наук, доцент.

Програму схвалено на засіданні кафедри української мови і літератури
Протокол від "27" серпня 2019 року № 1

Завідувачка кафедри української мови і літератури (Рускуліс Л. В.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією факультету педагогіки та психології

Протокол від "27" серпня 2019 року № 1

Голова навчально-методичної комісії (Чугуєва І. С.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету

Протокол від "27" серпня 2019 року № 14

Голова навчально-методичної комісії університету (Кузнєцова О. А.)

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Етнолінгвістика та лінгвокультурологія» складена Рускуліс Л. В. відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 014. Середня освіта (Українська мова і література).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: методична система викладання української мови у вищих та спеціальних навчальних закладах.

Міждисциплінарні зв'язки: лінгвістика, психологія, педагогіка, філософія.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: осмислити роль мови у формуванні етнічних спільнот, з'ясувати методологічне підґрунтя інтерпретації етномовних явищ, сформуванню уявлення про мовну картину світу.

Завдання курсу:

1. З'ясувати місце і роль етнолінгвістики в колі лінгвістичних і нелінгвістичних дисциплін; значення етнолінгвістики для українознавчих досліджень, методи етнолінгвістики. Визначити базові концепти етнолінгвістики.
2. Схарактеризувати лінгвокультурологію як новітній напрям мовознавства, шляхи її розвитку.
3. Дослідити історію виникнення етнолінгвістики, проблеми сучасної української етнолінгвістики.
4. Розглянути питання формування етносів та мов. Співвідношення етносів та мов. Проаналізувати проблеми співвідношення й узасмозв'язку мови – етносу – культури. З'ясувати функції мови.
5. Визначити основні аспекти мовної політики та інформаційної мовної політики. Розмежувати поняття «державна мова», «офіційна мова», «рідна мова», «національна мова» та ін.
6. Схарактеризувати основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики (символ, поняття, концепт).
7. Навчитися проводити лінгвістичний аналіз тексту з точки зору походження та уживаності лексики.
8. Ознайомитися з процесами впливу на мовну структуру міфології, психології, звичаїв, побуту, вірувань, обрядів, загальної культури й менталітету етносу, з'ясувати роль прецедентних текстів.

Передумови для вивчення дисципліни: курс тісно пов'язаний із теоретичними проблемами лінгвофілософії, етнології, когнітивної лінгвістики та лінгвоконцептології, фольклору, давньої української літератури, історії української літератури, історії, журналістики.

Навчальна дисципліна складається з 4-х кредитів.

Результати навчання:

Студіювати магістральні напрями лінгвістичних досліджень кінця XX – початку XXI ст., етнолінгвістику й лінгвокультурологію як галузі сучасної лінгвістики; орієнтуватися в сучасних етнолінгвістичних теоріях; оволодіти навичками етнолінгвістичного аналізу текстів різних жанрів; творчо осмислювати сутність та перспективи подальшого розвитку етнолінгвістичної науки.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні: володіє розвиненою культурою мислення, умінням ясно й логічно висловлювати свої думки; володіє знаннями з основних напрямків, закономірностей, змісту і форм наукової діяльності, методів планування, організації та керування науковою творчістю, роботою наукових колективів; володіє мовою як пізнавальним знаряддям кодування та трансформації знань; володіє всіма видами мовленнєвої діяльності (говоріння, читання, письмо, аудіювання) на базі достатнього обсягу знань з фонетики, граматики, лексики, орфографії, пунктуації та лінгвоукраїнознавства; має сформовані вміння та навички

здійснювати мовленнєву діяльність, зумовлену комунікативною метою; має навички створення словникових статей; розвиває навички самостійного опанування нових знань; уміє працювати з довідковою літературою, різнотипними словниками, електронними базами даних, системами інформаційного пошуку.

ІІ. Фахові: орієнтується в актуальних проблемах сучасної лінгвістики загалом та в колі проблем етнолінгвістики й лінгвокультурології; досліджує мову в аспекті культури носіїв національної мови; з'ясовує актуальні проблеми сучасної мовної політики та інформаційної політики; виконує етнолінгвістичний аналіз текстів; інтерпретує етнотексти, осмисливши лексичний склад української мови.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Кредит 1. Етнолінгвістика як наука та навчальна дисципліна.

Тема 1. Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Мета і завдання етнолінгвістичних студій. Етнолінгвістичні основи дослідження мови. Основні поняття етнолінгвістики. Лінгвоцентризм й антропоцентризм. Джерела етнолінгвістики. Методи етнолінгвістики. Проблеми взаємодії мови й культури. Лінгвокультурологія. Зв'язок етнолінгвістики й лінгвокультурології з іншими дисциплінами.

Тема 2. Історія виникнення етнолінгвістики. Витоки етнолінгвістики з філософії мови й культури Вільгельма фон Гумбольдта. Лінгвофілософські погляди Вільгельма фон Гумбольдта. Олександр Опанасович Потебня – фундатор слов'янської й вітчизняної етнолінгвістики. Гіпотеза «лінгвістичної відносності» Е. Сепіра й Б. Уорфа в становленні етнолінгвістичної науки. Етнолінгвістична школа М. Толстого. Проблеми сучасної української етнолінгвістики.

Кредит 2. Етнічні процеси та мова.

Тема 3. Мова як найважливіша етнічна ознака. Мова – нація – культура. Проблематика співвідношення й узаємозв'язку мови – етносу – культури. Функції мови: комунікативна, мислеоформлювальна, пізнавальна, інформаційна, номінативна, експресивна, емоційна, естетична, прагматична.

Тема 4. Національна мова як виразник етнокультури. Поняття національної та рідної мови. Рідна мова та національні традиції. Відбиття в національній мові особливостей народного характеру. Сутність національного характеру. Поняття національного характеру. Фактори розвитку національного характеру: історичні умови, культурні фактори, соціально-політичні фактори. Мова як репрезентант етнічної самосвідомості. Етнічна самоідентифікація. Національна свідомість.

Тема 5. Об'єкт мовної політики. Засоби здійснення мовної політики. Інструменти мовної політики. Завдання мовної політики. Напрями мовної політики. Державна мова. Офіційна мова. Мови національних меншин. Іноземні мови (мови міждержавного спілкування). Регіональна мова. Міноритарна мова. Інформаційна мовна політика. Влада й мовно-інформаційний простір.

Кредит 3. Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики.

Тема 6. Мовна картина світу. Етномовна картина світу. Інтерес до вивчення фрагментів національно-мовної картини світу в аспекті специфіки етнічної свідомості, етнопсихологічних і фонових знань, магічної, міфологічної та сміхової культури українців.

Тема 7. Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Концепт і поняття. Підходи до визначення поняття «концепт» у сучасній лінгвістиці. Загальнокультурні й етнічні концепти. Соціально-політичні, ідеологічні, філософські, культурні, ментальні та міфологічні концепти. Культурні концепти та культурно-історичні. Символ як елемент мовної картини світу. Етнолінгвістична характеристика словесних символів. Прецедентні феномени. Коди української етнокультури. Етнічна й соціокультурна стереотипізація в мовних знаках. Основні тематичні групи: людина, природа, способи вербалізації концептів.

Кредит 4. Лексичний склад мови як відображення народної картини світу. Відтворення мовної картини світу в міфології, у фольклорі та фразеологічних одиницях.

Тема 8. Відтворення мовної картини світу в текстах української міфології. Мовні стереотипи міфологічних образів. Фольклорні тексти як матеріал етнолінгвістичних досліджень. Фольклоризми. Етнографізми. Мовні стереотипи фольклорних образів. Символіка кольоропозначень у слов'янських мовах. Лексеми на позначення одягу, страв, предметів побуту та ритуальних дій. Етносимволи в українських народних казках. Відтворення мовної картини світу у фразеологічних одиницях та ідіомах. Національно-культурний компонент семантики фразеологізмів української мови. Тематичні групи фразеологізмів з національно-культурним компонентом. Способи перекладу фразеологізмів.

Тема 9. Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях. Національна специфіка антропонімів та антропонімних формул номінації. Давні імена, мотиви, способи називання, символіка. Прізвищеві найменування в давніх пам'ятках, способи оформлення. Етнолінгвістичний аспект вивчення давніх топонімів. Гідронімна номінація природних об'єктів як відображення реалій життя та картини світу. Ороніми й власне топоніми. Народна астронімія: мотиви й способи номінації. Етнічні самоназви, етноніми як спосіб відокремлення себе від інших народів. Фітоніми, народні назви рослин: символіка, призначення, мотиви й способи номінації. Зооніми.

Тема 10. Прецедентні тексти в дискурсі сучасної української прози. Прецедентні імена та їх функціонування. Прецедентні феномени в сучасній поезії.

7. Рекомендована література

Базова

1. Герд А.С. Введение в этнолингвистику: Курс лекций и хрестоматия. СПб.: Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2001. 488 с.
2. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2006. 460 с.
3. Снігаренко В. Т. Основи етнолінгвістики: навч. посіб. Торецьк. 2019. 62 с.
4. Шарманова Н. М. Етнолінгвістика: навчальний посібник для студентів факультету української філології/ Н. М. Шарманова ; за ред. Ж. В. Колоїз. Кривий Ріг: НПП АСТЕРІКС, 2015. 192 с.

Допоміжна

1. Актуальні питання вітчизняної етнополітики: шляхи модернізації, врахування міжнародного досвіду /Під загальн. ред. Ю. Тищенка. К.: Український центр політичних досліджень, 2004. 312 с.
2. Апресян Ю.Д. Образ человека по данным языка: попытка системного описания. Интегральное описание языка и системная лексикография: Избранные труды. М.: Школа «Языки русской литературы», 1995. Т. 2. 767 с.
3. Багалый Л. Історія Слобідської України /Передмова, коментар В. І. Кравченка. Х.: Дельта, 1992. 256 с.
4. Брас Пол Р. Етнічні групи і формування етнічної ідентичності. *Націоналізм: Антологія*. К.: Смолоскип, 2000. С. 462–467.
5. Булаховський Л. А. Питання про походження української мови. К.: Вид-во АН УРСР, 1956. 218 с.
6. Бурячок Г.А. «Просвіта»: історія та сучасність (1868–1998). К.: Веселка, 1993. 308 с.
7. Василенко В. Які мови в Україні потребують особливого захисту. *Дзеркало тижня*. 2006. 18 березня.
8. Васильєва Л. Вплив регіоналізму на формування зовнішньої політики України. *Віче*. 1997. № 10. С. 9–18.
9. Вержбицкая А. Язык. Культура. Познание. М.: Русские словари, 1997. 416 с.
10. Воропай О. Звичаї нашого народу. К.: Оберіг, 199. 592 с.

11. Голубовська І.О. Етнічні особливості мовних картин світу. К.: Логос, 2004. 284 с.
12. Гошовська В. А. Мовна політика в Україні : навч.-метод. матеріали / уклад.: А. В. Фоменко, Ю. В. Стрілецька. К.: НАДУ, 2013. 36 с.
13. Грушевський М. Про українську мову і українську школу. К.:Веселка, 1991. 45 с.
14. Гумбольдт В.О. О различии строения человеческих языков и его влияние на духовное развитие человечества. *Изб. труды по языкознанию*. М.: Прогресс, 1984. 397 с.
15. Дорда С.В. Лінгвокультурологія як самостійний напрям лінгвістичних досліджень. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Л. Українки*. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. №3 (352). Луцьк, 2017. С. 411–417.
16. Євтух В. Б. Етнічність: енциклопедичний довідник. К.: Фенікс, 2012. 396 с.
17. Єрмоленко С. Я. Мова і українознавчий світогляд: монографія. К.: НДПУ, 2007. 444 с.
18. Жаборюк О. А. До питання про філософські аспекти мовознавства. *Мовознавство*. 2006. № 1. С. 39–43.
19. Жайворонок В. Знаки української етнокультури: словник-довідник. Київ: Довіра, 2006. 703 с.
20. Жайворонок В. В. Національна мова та ідіолект. *Мовознавство*. 1998. № 6. С. 27–35.
21. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика. Нариси. К.:Довіра, 2007. 262 с.
22. Заїченко Г. Філософія мови та мова філософії: стаття перша. *Філософська і соціологічна думка: Український науково-теоретичний часопис*. К.: Київський університет ім.Тараса Шевченка, 1996. №5-6. С. 16–35.
23. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. Дрогобич: Відродження, 1994. 217 с.
24. Кафарський В.І., Савчук Б.П. Етнологія: підр. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 432 с.
25. Кеуш Н. Забезпечення інформаційної безпеки держави. *Голос України*. 2002. 21 листопада.
26. Ключевська Г. Інформаційний простір, який ми програли? *День*. 2006. № 121.25 липня.
27. Корж А. Мовний чинник суспільної трансформації в Україні. *Рукопис*. К.: КНУ, 2004. 214 с.
28. Кочерган М. Мовна ситуація і мовна політика в Україні. URL: <file:///C:/Users/%D0%9B%D0%B8%D0%BB%D1%8F/Downloads/svit-2008-10-2-18-cochergan.pdf>
29. Кочерган М.П. Зіставне мовознавство і проблема мовних картин світу. *Мовознавство*. 2004. № 5-6. С. 12-22.
30. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підр. К.: Видавничий центр «Академія». 2003. 464 с. (Серія Альма-матер).
31. Куц Ю. Етнополітичні державотворчі процеси в Україні: управлінський аспект: моногр. Х.: ХарРІ УАДУ «Магістр», 2002. 204 с.
32. Куц Ю. О Сучасна мовна політика української держави: управлінсько-правовий аспект. *Теорія та практика державного управління*. 2017. № 1(56). С. 1-6.
33. Куць О. М., Заблоцький В. В. Мовна політика в Україні: аналіз та впровадження: монографія. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 300 с.
34. Куць О., Хоменко І. «Дядьки» чужої мови, або хто ж спекулює на мовних проблемах. *Українське слово*. 2006. 20 березня – 4 квітня.
35. Куць О.М. Етнополітологія: навч. посіб.. – Х.: ХНУ, 2005. 214 с.
36. Куць О.М. Мовна політика в державотворчих процесах України: навч. посіб. Х.: ХНУ, 2004. 275 с.
37. Куць О.М., Лісничий В.В., Куц Ю.О. Етнонаціональні чинники державотворення. Х.: Видавництво ХарРІ УАДУ «Магістр», 2002. 108 с.
38. Лизанчук В. Мова – основа ідентифікації нації. *Українське слово*. 2006. № 33. 16 – 22 серпня.

39. Лизанчук В. Не лукавити словом. Львів: ЛНУ, 2003. 560 с.
40. Лопушинський І. Рідна мова як важливий чинник консолідації української нації. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej2/txts/philo/05lipkun.pdf>.
41. Маслова В. А. Лингвокультурология: учеб. пособ. для студентов вузов. 4-е изд. М.: Академия, 2010. 204 с.
42. Маслова В. А. Введение в когнитивную лингвистику: учеб. пособие. 3-е изд., испр. М.: Флинта: Наука, 2007. 296 с.
43. Матвіяс І.Г. Українська мова та її говори. К.: Наук. думка, 1990. 168 с.
44. Німчук В. Українська мова – священна мова. *Людина і світ*. 2001. № 1. С. 35–38.
45. Основні питання мовознавства. Мови світу: метод. посіб. для студ. філол.х спец./ Уклад.: Левицький В. В., Іваницька Л. М., Іваницький Р. В. Чернівці: ЧДУ, 1997. 60 с.
46. Півторак Г. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов. К.: Академія, 2001. 148 с.
47. Потебня А. Мысль и язык. URL: <http://www.rodnovery.ru/knizhnaya-polka/317-potebnya-mysl-yazyk> (дата звернення: 22.06.2018).
48. Потебня А. А. Слово и миф. М.: Правда, 1989. 624 с.
49. Радченко О. А. Лингвофилософские опыты В. Фон Гумбольдта и постгумбольдтианство. *Вопросы языкознания*. 2001. № 3. С. 96–124.
50. Рамишвили Г. В. От сравнительной антропологии к сравнительной лингвистике. *Гумбольдт В. Язык и философия культуры*. М.: Прогресс, 1985. С. 309–317.
51. Рускуліс Л. Лінгвофілософські погляди Вільгельма фон Гумбольдта у системі теоретико-методичної підготовки вчителя української мови. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*: зб. наук. праць / ред. кол.: Н. В. Гузій (відп. ред.). К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. Вип. 20 (30). Спец. вип. Актуалітети філологічної освіти та науки. С. 184–188.
52. Рускуліс Л. В., Мікрюкова К. О. Етнолінгвістика: навч.-метод. реком. Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2012. 64 с.
53. Тиводар М. Етнологія: навч. посібник. Львів: Світ, 2004. 624 с.
54. Ткаченко О.Б. Про повноту й неповноту мов і деякі інші суміжні явища. *Мовознавство*. 2006. № 2-3. С. 12-18.
55. Уорф Б. О двухошибочных воззрениях на речь и мышление, характеризующих систему естественной логики, и о том, как слова и обычаи влияют на мышление. *Наука и языкознание*. URL: <http://www.kph.npu.edu.ua/!e-book/clasik/data/whorf/02.html> (дата звернення: 22.06.2018).
56. Философские основы зарубежных направлений в языкознании: коллективная: монография / ответ. ред. В. З. Панфилов. М.: Наука, 1977. 295 с.
57. Чебоксаров Н. Н., Чебоксарова Н. А. Народы. Расы. Культуры. М.: Наука, 1985. 272 с.
58. Червак Б. Як виграти інформаційну війну. *Українське слово*. 2006. № 21. 21–30 травня.
59. Шарманова Н. М. Етнолінгвістика: навч. посіб. для студ. факультету української філології. Кривий Ріг: НПП АСТЕРІКС, 2015. 192 с.
60. Шумлянський С. Мовна ситуація: виміри конфліктності. *Віче*. 2006. № 1–2. С. 39–42.

13. Інформаційні ресурси

1. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2006. 460 с. (20 екз.).
2. Жайворонок В. Знаки української етнокультури: словник-довідник. Київ: Довіра, 2006. 703 с. 20 (екз.).
3. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика. Нариси. К.: Довіра, 2007. 262 с. (екз.).

8. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік.

9. Засоби діагностики успішності навчання: виконання індивідуальних завдань, контрольних і практичних робіт, самостійна робота студента, укладання словника до курсу, написання реферату, опрацювання матеріалів із інтернет-ресурсів.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Факультет педагогіки та психології
Кафедра української мови і літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної роботи

О. А. Кузнецова

27 серпня 2019 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЕТНОЛІНГВІСТИКА ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЯ**

Ступінь бакалавра

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність 014 «Середня освіта»

014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

2019-2020 навчальний рік

Розробник: Рускуліс Лілія Володимирівна, доцент кафедри української мови і літератури, кандидат педагогічних наук, доцент (Рускуліс Л.В.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри Української мови і літератури

Протокол № 1 від «27» серпня, 2019 р.

Завідувачка кафедри (Рускуліс Л. В.)
«27» серпня, 2019 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка	Вибіркова	
Індивідуальне науково-дослідне завдання – укладання словника етнолінгвіста	Спеціальність 014 «Середня освіта»	Рік підготовки:	
	014.01 Середня освіта (Українська мова і література)	4	
Семестр			
8			
Лекції			
Загальна кількість годин – 120	Ступінь бакалавра	20	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 6 самостійної роботи студента – 4		Практичні, семінарські	
		40	
		Самостійна робота	
		60	
		Вид контролю: залік	

Мова навчання – українська

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 60 год. – аудиторні заняття, 60 год. – самостійна робота (50 % / 50 %).

1. Мета, завдання навчальної дисципліни та очікувані результати

Мета курсу: осмислити роль мови у формуванні етнічних спільнот, з'ясувати методологічне підґрунтя інтерпретації етномовних явищ, сформувати уявлення про мовну картину світу.

Завдання курсу:

1. З'ясувати місце і роль етнолінгвістики в колі лінгвістичних і нелінгвістичних дисциплін; значення етнолінгвістики для українознавчих досліджень, методи етнолінгвістики. Визначити базові концепти етнолінгвістики.
2. Схарактеризувати лінгвокультурологію як новітній напрям мовознавства, шляхи її розвитку.
3. Дослідити історію виникнення етнолінгвістики, проблеми сучасної української етнолінгвістики.
4. Розглянути питання формування етносів та мов. Співвідношення етносів та мов. Проаналізувати проблеми співвідношення й узаємозв'язку мови – етносу – культури. З'ясувати функції мови.
5. Визначити основні аспекти мовної політики та інформаційної мовної політики. Розмежувати поняття «державна мова», «офіційна мова», «рідна мова», «національна мова» та ін.
6. Схарактеризувати основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики (символ, поняття, концепт).
7. Навчитися проводити лінгвістичний аналіз тексту з точки зору походження та уживаності лексики.
8. Ознайомитися з процесами впливу на мовну структуру міфології, психології, звичаїв, побуту, вірувань, обрядів, загальної культури й менталітету етносу, з'ясувати роль прецедентних текстів.

Передумови для вивчення дисципліни: курс тісно пов'язаний із теоретичними проблемами лінгвофілософії, етнології, когнітивної лінгвістики та лінгвоконцептології, фольклору, давньої української літератури, історії української літератури, історії, журналістики.

Навчальна дисципліна складається з 4-х кредитів.

Результати навчання:

Студіювати магістральні напрями лінгвістичних досліджень кінця XX – початку XXI ст., етнолінгвістику й лінгвокультурологію як галузі сучасної лінгвістики; орієнтуватися в сучасних етнолінгвістичних теоріях; оволодіти навичками етнолінгвістичного аналізу текстів різних жанрів; творчо осмислювати сутність та перспективи подальшого розвитку етнолінгвістичної науки.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні: володіє розвиненою культурою мислення, умінням ясно й логічно висловлювати свої думки; володіє знаннями з основних напрямків, закономірностей, змісту і форм наукової діяльності, методів планування, організації та керування науковою творчістю, роботою наукових колективів; володіє мовою як пізнавальним знаряддям кодування та трансформації знань; володіє всіма видами мовленнєвої діяльності (говоріння, читання, письмо, аудіювання) на базі достатнього обсягу знань з фонетики, граматики, лексики, орфографії, пунктуації та лінгвоукраїнознавства; має сформовані вміння та навички здійснювати мовленнєву діяльність, зумовлену комунікативною метою; має навички створення словникових статей; розвиває навички самостійного опанування нових знань; уміє працювати з довідковою літературою, різнотипними словниками, електронними базами даних, системами інформаційного пошуку.

II. Фахові: орієнтується в актуальних проблемах сучасної лінгвістики загалом та в колі проблем етнолінгвістики й лінгвокультурології; досліджує мову в аспекті культури носіїв національної мови; з'ясовує актуальні проблеми сучасної мовної політики та

інформаційної політики; виконує етнолінгвістичний аналіз текстів; інтерпретує етнотексти, осмисливши лексичний склад української мови.

5. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Етнолінгвістика як наука та навчальна дисципліна.

Тема 1. Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Мета і завдання етнолінгвістичних студій. Етнолінгвістичні основи дослідження мови. Основні поняття етнолінгвістики. Лінгвоцентризм й антропоцентризм. Джерела етнолінгвістики. Методи етнолінгвістики. Проблеми взаємодії мови й культури. Лінгвокультурологія. Зв'язок етнолінгвістики й лінгвокультурології з іншими дисциплінами.

Тема 2. Історія виникнення етнолінгвістики. Витоки етнолінгвістики з філософії мови й культури Вільгельма фон Гумбольдта. Лінгвофілософські погляди Вільгельма фон Гумбольдта. Олександр Опанасович Потебня – фундатор слов'янської й вітчизняної етнолінгвістики. Гіпотеза «лінгвістичної відносності» Е. Сепіра й Б. Уорфа в становленні етнолінгвістичної науки. Етнолінгвістична школа М. Толстого. Проблеми сучасної української етнолінгвістики.

Кредит 2. Етнічні процеси та мова.

Тема 3. Мова як найважливіша етнічна ознака. Мова – нація – культура. Проблематика співвідношення й узаємозв'язку мови – етносу – культури. Функції мови: комунікативна, мислеоформлювальна, пізнавальна, інформаційна, номінативна, експресивна, емоційна, естетична, прагматична.

Тема 4. Національна мова як виразник етнокультури. Поняття національної та рідної мови. Рідна мова та національні традиції. Відбиття в національній мові особливостей народного характеру. Сутність національного характеру. Поняття національного характеру. Фактори розвитку національного характеру: історичні умови, культурні фактори, соціально-політичні фактори. Мова як репрезентант етнічної самосвідомості. Етнічна самоідентифікація. Національна свідомість.

Тема 5. Об'єкт мовної політики. Засоби здійснення мовної політики. Інструменти мовної політики. Завдання мовної політики. Напрями мовної політики. Державна мова. Офіційна мова. Мови національних менших. Іноземні мови (мови міждержавного спілкування). Регіональна мова. Міноритарна мова. Інформаційна мовна політика. Влада й мовно-інформаційний простір.

Кредит 3. Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики.

Тема 6. Мовна картина світу. Етномовна картина світу. Інтерес до вивчення фрагментів національно-мовної картини світу в аспекті специфіки етнічної свідомості, етнопсихологічних і фонових знань, магічної, міфологічної та сміхової культури українців.

Тема 7. Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Концепт і поняття. Підходи до визначення поняття «концепт» у сучасній лінгвістиці. Загальнокультурні й етнічні концепти. Соціально-політичні, ідеологічні, філософські, культурні, ментальні та міфологічні концепти. Культурні концепти та культурно-історичні. Символ як елемент мовної картини світу. Етнолінгвістична характеристика словесних символів. Прецедентні феномени. Коді української етнокультури. Етнічна й соціокультурна стереотипізація в мовних знаках. Основні тематичні групи: людина, природа, способи вербалізації концептів.

Кредит 4. Лексичний склад мови як відображення народної картини світу. Відтворення мовної картини світу в міфології, у фольклорі та фразеологічних одиницях.

Тема 8. Відтворення мовної картини світу в текстах української міфології. Мовні стереотипи міфологічних образів. Фольклорні тексти як матеріал етнолінгвістичних досліджень. Фольклоризми. Етнографізми. Мовні стереотипи фольклорних образів. Символіка кольоропозначень у слов'янських мовах. Лексеми на позначення одягу, страв, предметів побуту та ритуальних дій. Етносимволи в українських народних казках.

Відтворення мовної картини світу у фразеологічних одиницях та ідіомах. Національно-культурний компонент семантики фразеологізмів української мови. Тематичні групи фразеологізмів з національно-культурним компонентом. Способи перекладу фразеологізмів.

Тема 9. Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях. Національна специфіка антропонімів та антропонімних формул номінації. Давні імена, мотиви, способи називання, символіка. Прізвищеві найменування в давніх пам'ятках, способи оформлення. Етнолінгвістичний аспект вивчення давніх топонімів. Гідронімна номінація природних об'єктів як відображення реалій життя та картини світу. Ороніми й власне топоніми. Народна астронімія: мотиви й способи номінації. Етнічні самоназви, етноніми як спосіб відокремлення себе від інших народів. Фітоніми, народні назви рослин: символіка, призначення, мотиви й способи номінації. Зооніми.

Тема 10. Прецедентні тексти в дискурсі сучасної української прози. Прецедентні імена та їх функціонування. Прецедентні феномени в сучасній поезії.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Усь о-го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	сп
1	2	3	4	5	6	7
Кредит 1. Етнолінгвістика як наука та навчальна дисципліна						
Тема 1. Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Методи етнолінгвістики. Лінгвокультурологія. Зв'язок етнолінгвістики й лінгвокультурології з іншими дисциплінами.	18	4	4			10
Тема 2. Історія виникнення етнолінгвістики. Витоки етнолінгвістики з філософії мови й культури Вільгельма фон Гумбольдта. Олександр Опанасович Потебня – фундатор слов'янської й вітчизняної етнолінгвістики. Гіпотеза «лінгвістичної відносності» Е. Сепіра й Б. Уорфа в становленні етнолінгвістичної науки. Етнолінгвістична школа М. Толстого. Проблеми сучасної української етнолінгвістики.	12	2	4			6
Усього:	30	6	8			16
Кредит 2. Етнічні процеси та мова						
Тема 3. мова як найважливіша етнічна ознака. мова – нація – культура. Проблематика співвідношення й взаємозв'язку мови – етносу – культури. Функції мови.	7	1	2			4
Тема 4. Національна мова як виразник етнокультури. Поняття національної та рідної мови. Поняття національного характеру. Фактори розвитку національного характеру: історичні умови, культурні фактори, соціально-політичні фактори. Етнічна самоідентифікація. Національна свідомість.	7	1	4			2
Тема 5. Етнічні аспекти мовної політики Об'єкт мовної політики. Засоби здійснення мовної політики. Державна мова. Офіційна мова. Мови	16	2	4			10

національних менших. Іноземні мови (мови міждержавного спілкування). Регіональна мова. Міноритарна мова.						
Усього:	30	4	10			16
Кредит 3. Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики						
Тема 6. Мовна картина світу. Етномовна картина світу.	16	2	2			12
Тема 7. Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Концепт і поняття. Підходи до визначення поняття «концепт» у сучасній лінгвістиці. Символ як елемент мовної картини світу. Етнолінгвістична характеристика словесних символів. Прецедентні феномени. Коди української етнокультури.	14	2	4			8
Усього:	30	4	6			20
Кредит 4. Лексичний склад мови як відображення народної картини світу. Відтворення мовної картини світу в міфології, у фольклорі та фразеологічних одиницях						
Тема 8. Відтворення мовної картини світу в текстах української міфології. Мовні стереотипи міфологічних образів. Відтворення мовної картини світу у фольклорних текстах. Фольклорні тексти як матеріал етнолінгвістичних досліджень. Національно-культурний компонент семантики фразеологізмів української мови.	14	2	8			4
Тема 9. Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях. Етнічні самоназви, етноніми як спосіб відокремлення себе від інших народів.	10	2	6			2
Тема 10. Прецедентні тексти в дискурсі сучасної української прози. Прецедентні імена та їх функціонування. Прецедентні феномени в сучасній поезії.	6	2	2			2
Усього:	30	6	16			8
Усього годин:	120	20	40			60

4. Теми лекційних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість год.
<i>Кредит 1</i>		
1.	Тема 1. Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Лінгвокультурологія.	4
2.	Тема 2. Історія виникнення етнолінгвістики.	2
<i>Кредит 2</i>		
3.	Тема 3. Мова як найважливіша етнічна ознака.	1
4.	Тема 4. Національна мова як виразник етнокультури.	1
5.	Тема 5. Етнічні аспекти мовної політики.	2
<i>Кредит 3</i>		
6.	Тема 6. Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики.	2
7.	Тема 7. Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Символ як елемент мовної картини світу.	2
<i>Кредит 4</i>		

8.	Тема 8. Відтворення мовної картини світу в текстах української міфології.	2
9.	Тема 9. Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях.	2
Всього:		20

5. Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість год.
<i>Кредит 1</i>		
1.	Тема 1. Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Лінгвокультурологія.	4
2.	Тема 2. Історія виникнення етнолінгвістики.	4
<i>Кредит 2</i>		
3.	Тема 3. Мова як найважливіша етнічна ознака.	2
4.	Тема 4. Національна мова як виразник етнокультури.	4
5.	Тема 5. Етнічні аспекти мовної політики.	4
<i>Кредит 3</i>		
6.	Тема 6. Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики.	2
7.	Тема 7. Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Символ як елемент мовної картини світу.	4
<i>Кредит 4</i>		
8.	Тема 8. Відтворення мовної картини світу у міфологічних, фольклорних текстах; фразеологічних одиницях та ідіомах.	8
9.	Тема 9. Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях.	6
10.	Тема 10. Прецедентні тексти в дискурсі сучасної української прози.	2
Всього:		40

6. Самостійна робота

№ п/п	Назва теми	Кількість год.
1.	Етнолінгвістика як навчальна дисципліна. Мета і завдання етнолінгвістичних студій. Етнолінгвістичні основи дослідження мови. Основні поняття етнолінгвістики. Лінгвоцентризм й антропоцентризм. Джерела етнолінгвістики. Методи етнолінгвістики. Проблеми взаємодії мови й культури. Лінгвокультурологія. Зв'язок етнолінгвістики й лінгвокультурології з іншими дисциплінами.	10
2.	Історія виникнення етнолінгвістики. Витоки етнолінгвістики з філософії мови й культури Вільгельма фон Гумбольдта. Лінгвофілософські погляди Вільгельма фон Гумбольдта. Олександр Опанасович Потебня – фундатор слов'янської й вітчизняної етнолінгвістики. Гіпотеза «лінгвістичної відносності» Е. Сепіра й Б. Уорфа в становленні етнолінгвістичної науки. Етнолінгвістична школа М. Толстого. Проблеми сучасної української етнолінгвістики.	6
3.	Мова як найважливіша етнічна ознака. Мова – нація – культура. Проблематика співвідношення й взаємозв'язку мови – етносу – культури. Функції мови: комунікативна, мислеоформлювальна, пізнавальна, інформаційна, номінативна, експресивна, емоційна, естетична, прагматична.	4
4.	Національна мова як виразник етнокультури. Поняття національної та рідної мови. Рідна мова та національні традиції. Відбиття в національній мові особливостей народного характеру. Сутність національного	2

	характеру. Поняття національного характеру. Фактори розвитку національного характеру: історичні умови, культурні фактори, соціально-політичні фактори. Мова як репрезентант етнічної самосвідомості. Етнічна самоідентифікація. Національна свідомість.	
5.	Етнічні аспекти мовної політики. Об'єкт мовної політики. Засоби здійснення мовної політики. Інструменти мовної політики. Завдання мовної політики. Напрями мовної політики. Державна мова. Офіційна мова. Мови національних менших. Іноземні мови (мови міждержавного спілкування). Регіональна мова. Міноритарна мова. Інформаційна мовна політика. Влада й мовно-інформаційний простір.	10
6.	Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики. Мовна картина світу. Етномовна картина світу. Інтерес до вивчення фрагментів національно-мовної картини світу в аспекті специфіки етнічної свідомості, етнопсихологічних і фонових знань, магічної, міфологічної та сміхової культури українців.	12
7.	Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Концепт і поняття. Підходи до визначення поняття «концепт» у сучасній лінгвістиці. Загальнокультурні й етнічні концепти. Соціально-політичні, ідеологічні, філософські, культурні, ментальні та міфологічні концепти. Культурні концепти та культурно-історичні. Символ як елемент мовної картини світу. Етнолінгвістична характеристика словесних символів. Прецедентні феномени. Коди української етнокультури. Етнічна й соціокультурна стереотипізація в мовних знаках. Основні тематичні групи: людина, природа, способи вербалізації концептів.	8
8.	Відтворення мовної картини світу в текстах української міфології. Мовні стереотипи міфологічних образів. Відтворення мовної картини світу у фольклорних текстах. Фольклорні тексти як матеріал етнолінгвістичних досліджень. Фольклоризми. Етнографізми. Мовні стереотипи фольклорних образів. Символіка кольоропозначень у слов'янських мовах. Лексеми на позначення одягу, страв, предметів побуту та ритуальних дій. Етносимволи в українських народних казках. Відтворення мовної картини світу у фразеологічних одиницях та ідіомах. Національно-культурний компонент семантики фразеологізмів української мови. Тематичні групи фразеологізмів з національно-культурним компонентом. Способи перекладу фразеологізмів.	4
9.	Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях. Національна специфіка антропонімів та антропонімних формул номінації. Давні імена, мотиви, способи називання, символіка. Прізвищеві найменування в давніх пам'ятках, способи оформлення. Етнолінгвістичний аспект вивчення давніх топонімів. Гідронімна номінація природних об'єктів як відображення реалій життя та картини світу. Ороніми й власне топоніми. Народна астронімія: мотиви й способи номінації. Етнічні самоназви, етноніми як спосіб відокремлення себе від інших народів. Фітоніми, народні назви рослин: символіка, призначення, мотиви й способи номінації. Зооніми.	2
10.	Прецедентні тексти в дискурсі сучасної української прози. Прецедентні імена та їх функціонування. Прецедентні феномени в сучасній поезії.	2
Всього:		60

7. Індивідуальні завдання

Укладання словника етнолінгвіста.

8. Методи навчання

Усний виклад матеріалу, проблемне навчання, робота з підручником та додатковими джерелами, вправи, спостереження над усним мовленням, спостереження над мовним матеріалом, порівняльний аналіз, виразне читання текстів; інтерактивні імітаційні методи (рольові ігри, ситуативні завдання); специфічні прийоми: фонетичний, лексичний, граматичний, стилістичний розбори).

9. Форми роботи та критерії оцінювання

Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Форми поточного та підсумкового контролю. Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів із дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (КР). Поточне оцінювання (індивідуальне, групове і фронтальне опитування, самостійна робота, самоконтроль). Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмового матеріалу, виконання практичних, лабораторних робіт, уміння самостійно опрацьовувати тексти, складання конспекту рекомендованої літератури, написання і захист реферату, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю (КР, іспит) є перевірка глибини засвоєння студентом програмового матеріалу модуля.

Критерії оцінювання відповідей на практичних заняттях:

Студенту виставляється відмінно за умови, якщо відповідь повна, вичерпна, насичена термінологією з курсу; визначається точністю, послідовністю і логічністю; відповідає мовним нормам. У ході відповіді студент розкриває питання, передбачені для самостійного опрацювання, наводить приклади на підтвердження теоретичного матеріалу..

Студенту виставляється дуже добре, якщо відповідь повна, вичерпна, насичена термінологією з курсу; визначається точністю, послідовністю і логічністю; відповідає мовним нормам. У ході відповіді студент розкриває питання, передбачені для самостійного опрацювання, наводить приклади на підтвердження теоретичного матеріалу. У ході відповіді наявні незначні мовленнєві огріхи.

Студенту виставляється добре, відповідь змістовна, однак неповна, репліки недостатньо вдалі, оскільки не враховують належним чином використання термінологічної лексики; порушується послідовність і логічність викладу думок; надається перевага невербальній комунікації; трапляються суттєві мовленнєві огріхи..

Студенту виставляється достатньо, якщо відповідь змістовна, однак неповна, репліки недостатньо вдалі, оскільки не враховують належним чином використання термінологічної лексики; порушується послідовність і логічність викладу думок; надається перевага невербальній комунікації; трапляються суттєві мовленнєві огріхи.

Студенту виставляється задовільно, якщо він бере участь в обговоренні теоретичних питань практичного заняття, проте, відповіді є недостатніми за обсягом (до 5-6 реплік), елементарними за змістом, зі значною кількістю помилок різного роду.

Кількість балів у кінці **семестру** повинна складати від 250 до 500 балів (за 5 кредитів), тобто сума балів за виконання усіх завдань.

Відповідний розподіл балів, які отримують студенти 5 крд.

Поточне оцінювання та самостійна робота										КР	Накопичувальні бали/сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	100	500/100
25	25	15	15	30	25	25	25	25	50		

***Примітка.** Коефіцієнт для іспиту – 0,6. Іспит оцінюється в 40 б.

10. Засоби дігностики

Засобами діагностики та методами демонстрування результатів навчання є: завдання до практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи (зокрема есе, реферати), презентації результатів досліджень, тестові завдання, контрольні роботи.

11. Методи навчання

Усний виклад матеріалу: наукова розповідь, спрямована на аналіз фактичного матеріалу; пояснення – вербальний метод навчання, за допомогою якого розкривається сутність певного явища, закону, процесу; проблемне навчання, робота з підручником та додатковими джерелами, спостереження над усним мовленням, спостереження над мовним матеріалом, порівняльний аналіз, виразне читання текстів; ілюстрація – метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у їх символічному зображенні (малюнки, схеми, графіки та ін.).

12. Рекомендована література

Базова

1. Герд А.С. Введение в этнолингвистику: Курс лекций и хрестоматия. СПб.: Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2001. 488 с.
2. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2006. 460 с.
3. Снігаренко В. Т. Основи етнолінгвістики: навч. посіб. Торезьк. 2019. 62 с.
4. Шарманова Н. М. Етнолінгвістика: навчальний посібник для студентів факультету української філології/ Н. М. Шарманова ; за ред. Ж. В. Колоїз. Кривий Ріг: НПП АСТЕРІКС, 2015. 192 с.

Допоміжна

1. Актуальні питання вітчизняної етнополітики: шляхи модернізації, врахування міжнародного досвіду /Під загальн. ред. Ю. Тищенко. К.: Український центр політичних досліджень, 2004. 312 с.
2. Апресян Ю.Д. Образ человека по данным языка: попытка системного описания. Интегральное описание языка и системная лексикография: Избранные труды. М.: Школа «Языки русской литературы», 1995. Т. 2. 767 с.
3. Багалый Л. Історія Слобідської України /Передмова, коментар В. І. Кравченка. Х.: Дельта, 1992. 256 с.
4. Брас Пол Р. Етнічні групи і формування етнічної ідентичності. *Націоналізм: Антологія*. К.: Смолоскип, 2000. С. 462–467.
5. Булаховський Л. А. Питання про походження української мови. К.: Вид-во АН УРСР, 1956. 218 с.
6. Бурячок Г.А. «Просвіта»: історія та сучасність (1868–1998). К.: Веселка, 1993. 308 с.
7. Василененко В. Які мови в Україні потребують особливого захисту. *Дзеркало тижня*. 2006. 18 березня.
8. Васильєва Л. Вплив регіоналізму на формування зовнішньої політики України. *Віче*. 1997. № 10. С. 9–18.

9. Вержбицкая А. Язык. Культура. Познание. М.: Русские словари, 1997. 416 с.
10. Воропай О. Звичаї нашого народу. К.: Оберіг, 199. 592 с.
11. Голубовська І.О. Етнічні особливості мовних картин світу. К.: Логос, 2004. 284 с.
12. Гошовська В. А. Мовна політика в Україні : навч.-метод. матеріали / уклад.: А. В. Фоменко, Ю. В. Стрілецька. К.: НАДУ, 2013. 36 с.
13. Грушевський М. Про українську мову і українську школу. К.:Веселка, 1991. 45 с.
14. Гумбольдт В.О. О различии строения человеческих языков и его влияние на духовное развитие человечества.*Изб. труды по языкознанию*. М.: Прогресс, 1984. 397 с.
15. Дорда С.В. Лінгвокультурологія як самостійний напрям лінгвістичних досліджень. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Л. Українки*. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. №3 (352). Луцьк, 2017. С. 411–417.
16. Євтух В. Б. Етнічність: енциклопедичний довідник. К.: Фенікс, 2012. 396 с.
17. Єрмоленко С. Я. Мова і українознавчий світогляд: монографія. К.: НДІУ, 2007. 444 с.
18. Жаборюк О. А. До питання про філософські аспекти мовознавства. *Мовознавство*. 2006. № 1. С. 39–43.
19. Жайворонок В. Знаки української етнокультури: словник-довідник. Київ: Довіра, 2006. 703 с.
20. Жайворонок В. В. Національна мова та ідіолект. *Мовознавство*. 1998. № 6. С. 27–35.
21. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика. Нариси.К.:Довіра, 2007. 262 с.
22. Заїченко Г. Філософія мови та мова філософії: стаття перша. *Філософська і соціологічна думка: Український науково-теоретичний часопис*. К.: Київський університет ім.Тараса Шевченка, 1996. №5-6. С. 16–35.
23. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. Дрогобич: Відродження, 1994. 217 с.
24. Кафарський В.І., Савчук Б.П. Етнологія: підр. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 432 с.
25. Кеуш Н. Забезпечення інформаційної безпеки держави.*Голос України*. 2002. 21 листопада.
26. Ключевська Г. Інформаційний простір, який ми програли? *День*. 2006. № 121.25 липня.
27. Корж А. Мовний чинник суспільної трансформації в Україні.*Рукопис*. К.: КНУ, 2004. 214 с.
28. Кочерган М. Мовна ситуація і мовна політика в Україні. URL: <file:///C:/Users/%D0%9B%D0%B8%D0%BB%D1%8F/Downloads/svit-2008-10-2-18-cochergan.pdf>
29. Кочерган М.П. Зіставне мовознавство і проблема мовних картин світу.*Мовознавство*. 2004. № 5-6. С. 12-22.
30. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підр. К.: Видавничий центр «Академія». 2003. 464 с. (Серія Альма-матер).
31. Куц Ю. Етнополітичні державотворчі процеси в Україні: управлінський аспект: моногр. Х.: ХарРІ УАДУ «Магістр», 2002. 204 с.
32. Куц Ю. О Сучасна мовна політика української держави: управлінсько-правовий аспект.*Теорія та практика державного управління*. 2017. № 1(56). С. 1-6.
33. Куць О. М., Заблоцький В. В. Мовна політика в Україні: аналіз та впровадження: монографія. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 300 с.
34. Куць О., Хоменко І. «Дядьки» чужої мови, або хто ж спекулює на мовних проблемах. *Українське слово*.2006. 20 березня – 4 квітня.
35. Куць О.М. Етнополітологія: навч. посіб.. – Х.: ХНУ, 2005. 214 с.
36. Куць О.М. Мовна політика в державотворчих процесах України:навч. посіб. Х.: ХНУ, 2004. 275 с.
37. Куць О.М., Лісничий В.В., Куц Ю.О. Етнонаціональні чинники державотворення. Х.: Видавництво ХарРІ УАДУ «Магістр», 2002. 108 с.

38. Лизанчук В. Мова – основа ідентифікації нації. *Українське слово*. 2006. № 33. 16 – 22 серпня.
39. Лизанчук В. Не лукавити словом. Львів: ЛНУ, 2003. 560 с.
40. Лопушинський І. Рідна мова як важливий чинник консолідації української нації. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej2/txts/phil0/05lipkun.pdf>.
41. Маслова В. А. Лингвокультурология: учеб. пособ. для студентов вузов. 4-е изд. М.: Академия, 2010. 204 с.
42. Маслова В. А. Введение в когнитивную лингвистику: учеб. пособие. 3-е изд., испр. М.: Флинта: Наука, 2007. 296 с.
43. Матвіяс І.Г. Українська мова та її говори. К.: Наук. думка, 1990. 168 с.
44. Німчук В. Українська мова – священна мова. *Людина і світ*. 2001. № 1. С. 35–38.
45. Основні питання мовознавства. Мови світу: метод. посіб. для студ. філол.х спец./ Уклад.: Левицький В. В., Іваницька Л. М., Іваницький Р. В. Чернівці: ЧДУ, 1997. 60 с.
46. Півторак Г. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов. К.: Академія, 2001. 148 с.
47. Потебня А. Мысль и язык. URL: <http://www.rodnovery.ru/knizhnaya-polka/317-potebnya-mysl-yazyk> (дата звернення: 22.06.2018).
48. Потебня А. А. Слово и миф. М.: Правда, 1989. 624 с.
49. Радченко О. А. Лингвофилософские опыты В. Фон Гумбольдта и постгумбольдтианство. *Вопросы языкознания*. 2001. № 3. С. 96–124.
50. Рамишвили Г. В. От сравнительной антропологии к сравнительной лингвистике. *Гумбольдт В. Язык и философия культуры*. М.: Прогресс, 1985. С. 309–317.
51. Рускуліс Л. Лінгвофілософські погляди Вільгельма фон Гумбольдта у системі теоретико-методичної підготовки вчителя української мови. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*: зб. наук. праць / ред. кол.: Н. В. Гузій (відп. ред.). К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. Вип. 20 (30). Спец. вип. Актуалітети філологічної освіти та науки. С. 184–188.
52. Рускуліс Л. В., Мікрюкова К. О. Етнолінгвістика: навч.-метод. реком. Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2012. 64 с.
53. Тиводар М. Етнологія: навч. посібник. Львів: Світ, 2004. 624 с.
54. Ткаченко О.Б. Про повноту й неповноту мов і деякі інші суміжні явища. *Мовознавство*. 2006. № 2-3. С. 12-18.
55. Уорф Б. О двухошибочных воззрениях на речь и мышление, характеризующих систему естественной логики, и о том, как слова и обычаи влияют на мышление. *Наука и языкознание*. URL: <http://www.kph.npu.edu.ua/!e-book/clasik/data/whorf/02.html> (дата звернення: 22.06.2018).
56. Философские основы зарубежных направлений в языкознании: коллективная: монография / ответ. ред. В. З. Панфилов. М.: Наука, 1977. 295 с.
57. Чебоксаров Н. Н., Чебоксарова Н. А. Народы. Расы. Культуры. М.: Наука, 1985. 272 с.
58. Червак Б. Як виграти інформаційну війну. *Українське слово*. 2006. № 21. 21–30 травня.
59. Шарманова Н. М. Етнолінгвістика: навч. посіб. для студ. факультету української філології. Кривий Ріг: НПП АСТЕРІКС, 2015. 192 с.
60. Шумлянський С. Мовна ситуація: виміри конфліктності. *Віче*. 2006. № 1–2. С. 39–42.

13. Інформаційні ресурси

1. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2006. 460 с. (20 екз.).
2. Жайворонок В. Знаки української етнокультури: словник-довідник. Київ: Довіра, 2006. 703 с. 20 (екз.).
3. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика. Нариси. К.: Довіра, 2007. 262 с. (екз.)